

Zvířátka ve městě

Obsah

1	Vzdělávací program a jeho pojetí.....	4
1.1	Základní údaje	4
1.2	Anotace programu.....	5
1.3	Cíl programu	5
1.4	Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	5
1.5	Forma	6
1.6	Hodinová dotace	6
1.7	Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	6
1.8	Metody a způsoby realizace.....	6
1.9	Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu	6
1.10	Materiální a technické zabezpečení	8
1.11	Plánované místo konání	9
1.12	Způsob vyhodnocení realizace programu v období po ukončení projektu.....	10
1.13	Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	10
1.14	Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití.....	11
2	Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	12
2.1	Tematický blok č. 1 ZEMĚ – 8 hodin.....	12
2.1.1	Téma č. 1 Zvířata, která žijí ve městě – 2 hodiny	12
2.1.2	Téma č. 2 Budování hmyzího hotelu – 2 h	14
2.1.3	Téma č. 3 Včela, vosa, sršeň – 2 hodiny	17
2.1.4	Téma č. 4 Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata – 2 hodiny	20
2.2	Tematický blok č. 2 VODA – 4 hodiny.....	22
2.2.1	Téma č. 1 Seznámení s vodou a rybami – 2 hodiny.....	22
2.2.2	Téma č. 2 Voda kolem nás – 2 hodiny	23
2.3	Tematický blok č. 3 VZDUCH – 8 hodin	26
2.3.1	Téma č. 1 Ptáci na podzim a v zimě – 2 hodiny	26
2.3.2	Téma č. 2 Co dát do zobáčku – 2 hodiny	27
2.3.3	Téma č. 3 Potkáme je v noci – 2 hodiny	29
2.3.4	Téma č. 3 Setkání všech zvířat – 2 hodiny.....	32
3	Metodická část	35
3.1	Metodický blok č. 1 ZEMĚ – 8 hodin	36
3.1.1	Téma č. 1 Seznámení se zvířaty, co žijí ve městě – 2hodiny	36
3.1.2	Téma č. 2 Budování hmyzího hotelu – 2 hodiny	39
3.1.3	Téma č. 3 Včela, vosa, sršeň – 2 hodiny	43
3.1.4	Téma č. 4 Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata – 2 hodiny	46
3.2	Metodický blok č. 2 VODA – 4 hodiny	49

3.2.1	Téma č. 1 Seznámení s vodou a rybami – 2 hodiny.....	49
3.2.2	Téma č. 2 Voda kolem nás – 2 hodiny	51
3.3	Metodický blok č. 3 VZDUCH – 8 hodin.....	54
3.3.1	Téma č. 1 Ptáci na podzim a v zimě – 2 hodiny	54
3.3.2	Téma č. 2 Co dát do zobáčku – 2 hodiny	56
3.3.3	Téma č. 3 Potkáme je v noci – 2 hodiny	60
3.3.4	Téma č. 4 – Setkání všech zvířat – 2 hodiny	63
4	Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	67
5	Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	78
6	Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	107

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a registrační číslo projektu	Ve škole po škole CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008190
Název programu	Zvířátka ve městě
Název vzdělávací instituce	Středisko služeb školám a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno, příspěvková organizace
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Hybešova 15, Brno, 602 00 http://www.sssbrno.cz
Kontaktní osoba	Mgr. Hana Knapová
Datum vzniku finální verze programu	leden 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	02_16_32
Forma programu	prezenční
Cílová skupina	MŠ
Délka programu	20 hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Získávání a rozšiřování znalostí o přírodě formou vlastních osobních zážitků za pomoci nejzákladnějších vědeckých metod přizpůsobených věku účastníků
Tvůrci programu Odborný garant programu	Markéta Mrkvová PhD., Soňa Dornáková Mgr. Renata Hubáčová
Odborní posuzovatelé	
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Program je zaměřen na rozšíření znalostí dětí o přírodě kolem nás, konkrétně na přírodu ve městě a živočichy, kteří žijí v městských aglomeracích (parky, řeky, jezírka). Děti získávají a rozšiřují si své znalosti prostřednictvím vlastních osobních zážitků. Program vede k postupnému získávání znalostí, rozvíjení dovedností, postojů a utváření klíčových kompetencí, jež odpovídají věkovým specifickým. Realizace programu probíhá jak v přírodě, tak i v prostorách MŠ. Díky hrám, týkajících se přírodních zákonitostí, si děti nenásilně vštípi znalosti o přírodě, osvojí si jednoduché manuální činnosti podporující zručnost, které mohou použít i v praktickém životě.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je přiblížit dětem život živočichů, které mohou ve městě a v jeho okolí potkat, rozvíjet znalosti o přírodě, podpořit rozvoj schopností a dovedností prostřednictvím vlastního prožitku se zapojením všech smyslů, rozvíjet kreativitu, fantazii, vztah k práci a pracovním činnostem, podpořit rozvoj klíčových kompetencí.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

- 1) Komunikativní kompetence – dítě dokáže sdělovat své zážitky, aktivně se zapojuje do konverzace, rozšiřuje si slovní zásobu týkající se přírody, mluví v logicky formulovaných větách, vyjadřuje upřímně své myšlenky, umí formulovat otázky, ale i odpovědi, rozumí sdělovaným informacím a dokáže na ně slovně reagovat.
- 2) Kompetence k učení – dítě pozoruje a zkoumá přírodu, všímá si souvislostí, jak probíhají děje v přírodě v závislosti na roční období, získává nové znalosti o přírodě, učí se klást otázky k danému tématu na základě vlastního zájmu, rozumí daným jevům.
- 3) Kompetence sociální a personální – dítě si vytváří vlastní názor, umí názor vyjádřit při pozorování jevů a zvířat v přírodě, projevuje zde svoji citlivost, empatii, k lidem, zvířatům, rostlinám, je ohleduplné a vstřícné při pomoci ostatním, respektuje skupinu, kdy se umí nejen prosadit ve svém jednání a komunikaci, ale v těchto projevech také pokorně respektuje ostatní, spolupracuje při společných hrách a činnostech, ovládá základní společenské návyky a pravidla společného života, uvědomuje si důsledky nevhodného chování lidí při pobytu a pohybu v přírodě.
- 4) Kompetence činnostní – dítě chápe, že jeho chování ovlivňuje děje a stavy v přírodě, snaží se svým chováním přírodu chránit, učí se a zvládá dodržování pravidel hry, práce, plní zadávané úkoly, váží si výsledků práce ostatních, o které se zajímá, podílí se na pravidlech společného života a zároveň je umí respektovat, ví, že nevhodné chování při hrách a pracovních činnostech může nést negativní následky, ví, že nesprávným chováním ohrožuje nejen své zdraví, ale i zdraví ostatních.

1.5 Forma

Využíváme individuální, skupinovou i hromadnou formu práce při výuce, která se uskutečňuje ve třídě, ale i venku, tj. na školní zahradě, na hřišti, ve volné přírodě, dle možností MŠ.

1.6 Hodinová dotace

20 hodin

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

20 dětí MŠ, věkové rozmezí 4–5 let

1.8 Metody a způsoby realizace

Využíváme následující metody:

Demonstrace, didaktické hry, práce s obrazem, instruktáž, manipulování a experimentování, produkční metody – pohybové hry a hry na rozvoj jemné motoriky, aktivizující a heuristické metody – objevování v přírodě, metody řešení problému, situační a inscenační metody – aktivizace, osobní prožitek, zapojení všech smyslů

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu

Tematický blok č. 1 – ZEMĚ 8 hodin

První tematický blok je vstupem do celého programu. Učitel motivuje děti a vzbudí zájem o téma příroda a život zvířat s vybraným plyšovým zvířátkem, které děti provází celou dobu realizace programu. Může to být moudrá sova, případně jiné plyšové zvířátko, které děti vždy na úvod hodiny přivítá, vyptává se na jejich pocity, jak se mají, jak se jim daří, co se jim přihodilo a děti provází celým programem jako prostředník, pomocník a rádce. První blok se týká tématu země, nejen přírody a všeho, co se v ní vyskytuje, ale týká se i chování lidí v přírodě, její ochrany, ekologie.

Téma č. 1 – Seznámení se zvířaty, co žijí ve městě – 2 h

Povídáme si o přírodě, o zvířatech, o jejich domovech, osvěžujeme si znalosti o nejružnějších zvířatech, seznamujeme se s místy, kde žijí, kde se pohybují. Nasbíráme si materiál pro tvorbu hmyzích hotelů.

Cíl: Děti se seznámí s problematikou přezimujícího hmyzu a jsou motivovány pro stavbu zimního úkrytu zvířat, ví, že je důležité pomoci zvířatům žijícím ve městě, kde je absence přirozených úkrytů.

Téma č. 2 – Budování hmyzího hotelu – 2 h

Stavíme hmyzí hotel a seznamujeme se s hmyzem, který bude hotel obývat. Práce s nástroji a přírodninami.

Cíl: Děti získávají znalosti o drobném hmyzu, o jeho důležitosti v ekosystému, seznamují se a manipulují s pracovními nástroji, znají a dodržují bezpečnostní pravidla při používání pracovních nástrojů. Umí vybrat vhodný přírodní materiál, který je využitelný při stavbě úkrytu pro hmyz.

Téma č. 3 – Včela, vos, čmelák – máme se jich bát? – 2 h

Cíl: Děti se seznámí s informacemi o životě včel, vos a čmeláků, získají znalosti o užitečnosti hmyzu.

Téma č. 4 – Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata – 2 h

Cíl: Děti se učí poznávat zvířecí stopy a potraviny vhodné pro krmení zvěře.

Tematický blok č. 2 VODA 4 hodiny

Děti se seznámí s vodou, jako základní životní podmínkou. Naučí se, v jaké podobě se v přírodě vyskytuje, jaké má vlastnosti, jak se projevuje. Jaké využití má v našich životech, a poznají zvířata, která ve vodě žijí, a rostliny, které u vody rostou. Vedeme je k uvědomění, že bez vody by neexistoval život na Zemi.

Téma č. 1 – Seznámení s vodou a rybami – 2 h

První hodina tématu vody přináší dětem prožitkový poslech hudby, k jejímuž složení byl hudební skladatel inspirován pohybem a zvuky vody. Seznámí se s životem ryb a se zvířaty žijícími v okolí vodních ploch.

Cíl: Děti se seznámí s živočichy žijícími v okolí vody a ve vodě, rozvíjí si estetické vnímání hudby a pohybu, získávají osobní prožitek.

Téma č. 2 – Voda kolem nás – 2 h

Cíl: Děti získávají znalosti z života živočichů ve vodním prostředí.

Tematický blok č. 3 – VZDUCH 8 hodin

V tématu rozvíjíme znalosti z předcházejících částí programu a doplňujeme znalosti o další důležité podmínce života lidí na zemi, kterou je vzduch. Blíže se seznamujeme se zvířaty, která se ve vzduchu pohybují. Poznáváme cykly jejich života s přizpůsobením se ročnímu období a jeho počasí. Rozšiřujeme si znalosti o krmení ptáků, o jejich pohybu v závislosti na denní době, o jejich užitku pro přírodu a člověka.

Téma č. 1 – Ptáci na podzim a v zimě – 2 h

Cíl: Děti získají znalosti o druzích ptáků, kteří v naší přírodě zimují, a kteří odlétají.

Téma č. 2 – Co dát do zobáčku – krmení pro ptáčky a tvorba krmítka – 2 h

Cíl: Děti si rozvíjí manuální zručnost při tvorbě krmítka pomocí pracovních nástrojů, seznámí se s životem ptáků v zimě, porozumí principu zimního příkrmu.

Téma č. 3 – Potkáte je v noci 2 h

Cíl: Děti se seznámí s nočním životem zvířat, získají své zkušenosti pomocí smyslových her a nápodoby pohybu zvířat.

Téma č. 4 – Setkání všech zvířat 2 h

Poslední hodina slouží k zopakování informací o zvířatech, jejich životě a způsobu krmení.

Cíl: Děti poznají a pojmenují prostřednictvím obrázků zvířata, se kterými se v průběhu programu seznámily. Pochopí pojem přezimování zvířat: hmyzu, ptáků, ryb i velkých zvířat. Orientují se v možnostech přikrmování zvěře.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Tematický blok č. 1 ZEMĚ

Téma č. 1– Seznámení se zvířaty, co žijí ve městě

Fotky zvířat formátu A 4 nebo A 5 příloha č. 2, 10 ks papírových tašek, 10 ks akvarijních sítěk

Téma č. 2– Budování hmyzího hotelu

Fotky formátu A 4 nebo A 5, příloha č. 2. – každé zvíře 1 ks, klacíky, šišky, mech, suchá tráva a listí, kamínky, poleno v průměru 10 cm s délkou 30 cm a s 10 předvrtanými dírami o průměru 10 mm, do hloubky 15 cm, králičí pletivo – 2 ks o rozměru 100 x 100 cm, připravená a namořená dřevěná kostra hmyzího hotelu s předvrtanými díly, pracovní nářadí – 2 ks štípacích kleští na drát, 4 ks dětských kladívek, 100 ks tenkých hřebíků délky 4 cm, 50 ks univerzálních vrutů 4 x 4 mm, 4 ks dětských aku vrtaček, 20 ks hliněných květináčů průměru 12 cm, 100 ks špejlí, 5 ks balení temperových barev, 20 ks štětců, 2 ks klubek bílého motouzu, 10 ks tuhých lepidel, 20 ks nůžek, 20 ks papíru A 4

Téma č. 3 – Včely, vosy, sršni – máme se jich bát?

Fotky formátu A 4 nebo A 5 podle přílohy č. 2

20 ks šestiúhelníků z papíru, 10 ks balení pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks černobílých obrysových kreseb květiny formátu A 4, 10 ks plastových misek

igelitová taška plná plastových bezpečnostních výplní do balíků, včelařské rekvizity pro učitele – klobouk, rukavice, sklenice medu, 20 ks šátků pro děti, 10 ks obručí na cvičení

Téma č. 4 – Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata

4 ks stopy zvířat na formátu A 6 podle přílohy č. 2

4 ks fotek zvířete ke stopám na A 4 podle přílohy č. 2

reálné pomůcky po 1 ks – mrkev, jablko, rohlík, koláč, brambora, řepa, klas kukuřice, reálné pomůcky v množství 1 hrst – seno, sláma, žaludy, kaštiny, pšenice, těstoviny, sušenky, slané tyčinky, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel

Tematický blok č. 2 – VODA

Téma č. 1 – Seznámení s vodou a rybami

skladba Vltava od Bedřicha Smetany pro poslech

https://www.youtube.com/watch?v=ul8iTETiSqU&ab_channel=JosefKlenovsk%C3%BD

Fotky formátu A4 – kachna, žába – z přílohy č. 2, pomůcky pro zvukovou hru – zvoneček, papír, klíče, bubínek, plastový sáček, plechovka s kuličkami 5 ks, 10 ks balení barevných pastelek

Téma č. 2 – Voda kolem nás

2 ks desetimetového balení gázy – modře batikované pruhy gázy, rozstříhané na 2 m dlouhé kusy látky, popřípadě modrý krepový papír, igelitová taška plná plastových bezpečnostních výplní do balíčků, 20 ks molitanových hracích kostek, 20 ks šupinek – papír formátu A 4 se zaoblenými rohy, na balicím papíru nakreslený kapr, 10 ks balení barevných pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel, 10 ks – akvarijní sítě, 1 balení barevných fixů

Tematický blok č. 3 – VZDUCH

Téma č. 1 – Ptáci na podzim a v zimě

Fotky formátu A 4 podle přílohy č. 2, prádelní šňůra 10 metrů, plastové (nebo dřevěné) hrací kostky v krabici, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení pastelek

Téma č. 2 – Co dát do zobáčku – krmení pro ptáčky a tvorba krmítka

Fotky ptáčků formátu A 4 podle přílohy č. 2, náplň do krmítka – 1 ks lojové koule, pytlík směsi pro venkovní ptactvo – 1 kg, 8 ks živočišného nesoleného sádla nebo lůj na výrobu lojových šišek, 20 ks borovicových šišek, 20 ks kovových lžic, 2 ks bílého potravinářského motouzu, 10 ks plastových misek, 4 ks velkých jídelních tácek na odkládání výrobků, igelit na ochranu stolů, 4 ks aku vrtaček, připravená a namořená kostra ptačí budky s předvrtanými dírami na vruty, 50 ks univerzálních vrutů 4 x 40 mm, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení pastelek

Téma č. 3 – Potkáte je v noci

Fotky zvířat formátu A 4 podle přílohy č. 2, 20 ks šátků na zavázání očí, předměty na hmatovou hru – plyšová hračka, šiška, smrková větvička, klíče, autíčko, kamínek, list, lžička, balonek, zmačkaný papír, pomeranč, banán, korálky na šňůrce, plastová kostka, 10 ks plátěných pytlíků naplněných vonnými složkami – sušená levandule, celá skořicová kůra, kmín, tymián, sypaný ovocný čaj, káva, čerstvá pomerančová kůra, čerstvá rozkrojená cibule, voňavé tuhé mýdlo, sušené hřiby, 1 ks pískací hračky, 20 ks omalovánek netopýra z přílohy č. 2

Téma č. 4 – Setkání všech zvířat

Fotky zvířat používané během celého programu, 20 ks ruliček od toaletního papíru

20 ks šablon zvířat – příloha č. 2, 1 balení barevného papíru gramáže 80 g, 10 ks balení pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel

1.11 Plánované místo konání

Program může probíhat v prostředí mateřské školy, na školní zahradě, hřišti, v přírodě. V rámci ověření byl program realizován v Mateřské škole Cihelní, Brno – Obřany a v blízkém okolí.

1.12 Způsob vyhodnocení realizace programu v období po ukončení projektu

Po ukončení projektu doporučujeme tento program využívat běžným mateřským školám. Program je dále realizovatelný s dětmi v rámci mimoškolních aktivit, při aktivitách v SVČ, v DDM, na letních dětských táborech, při projektových dnech.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů: 1 odborný pedagog, 2 asistenti

Položka		Předpokládané náklady v Kč
Celkové náklady na realizátory (1 odborný pedagog, 2 asistenti)		21.000,-
z toho	Hodinová odměna pro 1 odborného pedagoga (1 h výuky + 0,5 h přípravy, DPP bez odvodů)	9.000,-
	Hodinová odměna pro 1 asistenta (1 h výuky + 0,5 h přípravy, DPP bez odvodů)	6.000,-
Náklady na zajištění prostor		3.000,-
Ubytování, stravování a doprava účastníků		0
z toho	Doprava účastníků	0
	Stravování a ubytování účastníků	0
Náklady na materiál a pomůcky		18.000,-
z toho	Materiál a pracovní pomůcky	15.000,-
	Odměny pro děti	3.000,-
Režijní náklady		3.000,-
z toho	Stravné a doprava organizátorů	0
	Ubytování organizátorů	0
	Poštovné, telefony	300,-
	Doprava a pronájem techniky	0
	Propagace	200,-
	Ostatní náklady	500,-
	Odměna organizátorům	2.000,-
Náklady celkem	20 h/20 dětí	45.000,-
Poplatek za 1 účastníka		2.250,-

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny použité obrázky a fotografie autorským dílem Střediska služeb školám a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno, příspěvková organizace.

Program je zveřejněn k volnému využití na stránkách:

www.rvp.cz

<https://www.sssbrno.cz/projekty/projekt-ve-skole-po-skole>

Program Zvířátka ve městě podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní. Pro zobrazení licenčních podmínek navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

2.1 Tematický blok č. 1 ZEMĚ – 8 hodin

2.1.1 Téma č. 1 Zvířata, která žijí ve městě – 2 hodiny

1. a 2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Výuka probíhá ve třídě. Využíváme dětských pracovních stolů, koberce, kde se mohou děti volně pohybovat, sedět v kruhu, hrát motivační hry. Forma práce je dle potřeby probíhajících činností hromadná, skupinová nebo individuální. V druhé hodině se vydáváme do přírody. Závěrečné hodnocení vždy probíhá se všemi dětmi společně v hodnotícím kruhu.

Úvodní hodina je zaměřena na probuzení motivace dětí, získání jejich zájmu, zjištění jejich dosavadních znalostí o tématu a vztahu k přírodě, na poznávání zvířat, se kterými se mohou děti setkat ve městě. Celým programem děti provází plyšové zvíře (například sova).

Metody

Diskuze, výklad, demonstrace, práce s obrazem, manipulování a experimentování, produkční metody, didaktické hry vedoucí ke spontánnosti a uvolnění.

Pomůcky

Fotky formátu A 4 nebo A 5 podle přílohy č. 2. každé zvíře 1 ks, obrázek hmyzího hotelu podle přílohy č. 2, 10 ks papírových tašek na sběr přírodnin, 10 ks akvarijních sítěk

Cíl:

Děti se seznámí s problematikou přezimujícího hmyzu a jsou motivovány pro stavbu zimního úkrytu zvířat, ví, že je důležité pomoci zvířatům žijícím ve městě, kde je absence přirozených úkrytů.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvodní téma doporučujeme uskutečnit zčásti ve třídě a poté venku nebo realizovat celou aktivitu ve venkovním prostředí.

Přivítáme se a představíme si pomocné plyšové zvířátko. Povídáme si o zvířatech, která známe. Vzpomínáme si a vyprávíme si, jak jsou zvířata velká, kde žijí (voda, vzduch, les a podobně). Zvířátka si ukazujeme na obrázcích. Při zmínce o domácích zvířatech, která již známe podrobněji, si řekneme, kde je jejich domov, čím se živí, jak se o ně staráme, jakou péči vyžadují, kde všude zvířata můžeme potkat a co vše o nich víme.

Sova (plyšový kamarád průvodce) se ptá: „Jaká zvířátka děti znáte? Máte nějaké zvířátko, domácího mazlíčka? Jak se o něho staráte? Která zvířátka ještě znáte? Kde žijí? Čím se živí? Podíváme se na obrázky zvířat.“

Zahrajeme si hru, Kdo jsem. Ke hře potřebujeme obrázky zvířat z přílohy č. 2.

Zvířátko si každý vylosuje a předvede ho ostatním dětem. Předvádíme pantomimu, ale můžeme vydávat i zvuky. Naši kamarádi hádají, o které zvíře se jedná. Můžeme mít připraveny obrázky různých prostředí, do nichž umístíme zvířátka, na která si děti vzpomínají, a umístíme je na výstavku ve třídě.

Následující část hodiny je zaměřena na poznání, kde zvířata bydlí, a směřujeme k tématu hmyzu. Povídáme si o zvířatech, se kterými se tak často nesetkáváme. Jmenujeme různá zvířata (netopýr, liška, myš, medvěd, kachna, čáp, ale i motýl, vážka nebo jiný hmyz).

Otázky: Víte děti, kde tato zvířata žijí? Víte, kam chodí tato zvířata spát? Jak si svůj domov vlastně tvoří? A co včely a jiný hmyz, kam se mohou ukrýt?

Ve městě se úkryt broučkům hůře hledá, ale my domeček broučkům postavíme. Napřed ale bude potřeba najít vhodný materiál, do kterého se může hmyz schovat. Patří sem šišky, větvičky, tráva, uschlé kytky nebo kamínky. Vydáme se nyní na vycházku, kde se pokusíme co nejvíce materiálu najít.

Následuje vycházka – sběr přírodnin na hmyzí hotel. Oblečeme se podle povětrnostních podmínek a jdeme na krátkou procházku. Nasbíráme si materiál pro hmyzí hotely. Ukážeme si místa, kde najdeme klacíky, kameny a suchou trávu a plníme své tašky, pracujeme ve dvojicích. Zbude-li čas, můžeme si vyzkoušet sběr hmyzu smýkáním, k tomu je nutné vzít na procházku akvarijní sítky.

Ilustrační foto Soňa Dorňáková

Závěrečná reflexe

Společná reflexe toho, co se odehrálo, co děti prožívaly, co si vyzkoušely, co se dozvěděly, o zvířatech, jejich domově, potravě, výskytu.

Otázky: O kterých zvířatech jsme si dnes povídali? Jak se cítí zvířátka v zimě? Můžeme jim nějak pomoci? Jaké pomůcky jsme dnes používali? Co jsme si vyzkoušeli? Proč jsme sbírali drobný materiál? Jaký materiál na stavbu hmyzího hotelu potřebujeme? Co vás dnes zaujalo?

2.1.2 Téma č. 2 Budování hmyzího hotelu – 2 h

Forma a bližší popis realizace

Celá lekce o budování hmyzího hotelu se odehrává venku, protože se bude pracovat s přírodním materiálem a vznikne při ní nepořádek. Vhodný je krytý prostor se stoly a hřištěm poblíž. Předpřipravené domečky necháme děti dokončit, opatřit zadní stranou, a nakonec je společně s dětmi naplníme přírodním materiálem a zabezpečíme přední stranu. Hotový domeček se umístí do klidné části zahrady podle světových stran, co nejvhodněji pro hmyz. Aktivitu kolem stavění hmyzího hotelu potřebují, aby děti spolupracovaly a dbaly pokynů, aby se nestal úraz. Je vhodné mít více personálu, který zajistí bezpečný průběh aktivit. Děti, které se zrovna neúčastní samotné stavby hotelu, vykonávají další aktivity směřující k seznámení s tématem (kreslení domečků do písku, hra s drobným materiálem, třídění a zkoumání jednotlivých přírodnin, stavění mini domečku).

Metody

Názorně demonstrační instruktáž, manipulování a experimentování, produkční metody, rozvoj jemné motoriky, aktivizující metody, heuristické metody a řešení problémů (vede k samostatnosti a tvořivosti), situační a inscenační metody – aktivizace, osobní prožitek, didaktické hry.

Pomůcky

Fotky formátu A 4 nebo A 5 podle přílohy č 2, přírodní materiál, nasbíraný při předchozí hodině na vyplnění hmyzího hotelu – klacíky, šišky, suchá tráva a listí, kamínky, mech, 5 ks polen o průměru 10 cm, s délkou 30 cm, s 10 předvrtanými dírami o průměru 10 mm do hloubky 15 cm z obou stran kruhové plochy, králíčí pletivo – 2 ks o rozměru 100 x 100 cm, připravená a namořená (případně namoříme s dětmi) dřevěná kostra hmyzího hotelu s předvrtanými dírami na vruty (připraví dospělí), kterými budou děti hotel dodělávat.

Pracovní nářadí – 2 ks štípacích kleští na drát, 4 ks dětských kladívek, 100 ks tenkých hřebíků délky 4 cm, 50 ks univerzálních vrutů 40 x 40 mm, 4 ks dětských aku vrtaček

20 ks hliněných květináčů průměru 12 cm, 100 ks špejlí, 5 ks balení temperových barev, 20 ks plochých štětců, klubko bílého motouzu, 10 ks lepidel Herkules, 20 ks nůžek na papír, 20 ks papíru A4

Cíl:

Děti získávají znalosti o drobném hmyzu, jeho roli a důležitosti v ekosystému, seznamují se a manipulují s pracovními nástroji, znají a dodržují bezpečnostní pravidla při používání pracovních nástrojů. Umí vybrat vhodný přírodní materiál využitelný při stavbě úkrytu pro hmyz.

Podrobně rozpracovaný obsah

V úvodní části prostřednictvím výkladu zrekapitulujeme obsah předešlé hodiny. Dětem vysvětlujeme obsah dnešního setkání a představíme zástupce hmyzí říše, kteří by mohli nalézt domov v hmyzím hotelu.

Motivace

Děti pro následující aktivitu motivujeme otázkami, které odkazují na vlastní zkušenost a dřívější prožitky: „Už jste někdy stavěli domeček pro hmyz? Viděli jste ho již někde v zahradě? U babičky a u dědy? Víte, k čemu takový domeček slouží? A kdybyste byli broučky, kam byste se tady schovali?“ Prohlížíme si fotky broučků, kteří se mohou do postaveného hotelu schovat a řekneme si, čím je velmi užitečný, tj. hmyz pomáhá opylovat květiny a květy na stromech, které nám přinášejí plody ovoce.

Rozdáme si tašky s přírodninami a nasbíraný materiál roztřídíme na jednotlivé hromádky podle druhu, roztříděné vsypeme zpět do tašek a přemístíme k hmyzímu hotelu v zahradě. Rozdělíme se do dvou skupin, které pak vystřídáme při realizaci hmyzího hotelu na jednotlivých činnostech. Předvedeme si jednotlivé pracovní nástroje, se kterými budeme pracovat. Pozor na bezpečnou práci (rozpuštěné vlasy, plandající rukávy) a na opatrnost při manipulaci s ostrými předměty. Seznámíme se s pravidly a děti samy pojmenují, na co je třeba si dát při práci pozor.

Realizace

Stavění hmyzího domečku se skládá z těchto aktivit:

Smontování kostry domečku – hotový hotel zakoupíme zde:

Čisté dřevo [online]. Čisté dřevo: ©2013-2021 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z:

<https://www.cistedrevo.cz/domecek-pro-hmyz-ii> (26.1. 2019)

Hřebík [online]. Hřebík: ©2010 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z:

<https://www.hrebik.cz/hmyzi-hotel-1-3.html> (26.1.2019)

nebo můžeme nechat vyrobit za pomoci vlastních zdrojů (rodiče, prarodiče, školník).

Shromáždění a připravení materiálu – připravíme si materiál, který jsme nasbírali. Zkrátíme polínka a navrtáme dírky, zkrátíme malé větvičky na vhodnou délku.

Dodělání hotelu – s dětmi pomocí aku vrtaček postupně přivrtáme vruty na vyznačená místa.

Připevnění zadní stěny na domeček – kostru domečku položíme na přední stranu a na zadní stranu s dětmi natáhneme síť, vystříhneme ji nůžkami na drát a připevníme hřebíčky.

Vyplnění domečku materiálem – domeček překlápíme hotovou stranou k zemi a s dětmi domeček vyplníme připraveným materiálem. Dbáme na rozložení materiálu, aby byl správně rozmístěný, upěchovaný a stabilní.

Dokončení – přes naplněný domeček přehodíme pletivo, přitlučeme hřebíčky a vystříhneme nůžkami na drát.

Ilustrační foto Markéta Mrkvová a Soňa Dorňáková

Kromě stavění hmyzího hotelu mají malé děti možnost vyrobit si mini domeček z keramického květináče. Květináč si děti pomalují temperovými barvami, nalepí do něj papír se špejlemi a vnitřek květináče vyplní přírodninami. Konce špejlí děti spojí pomocí pavučinky z provázku.

Ilustrační foto: Soňa Dorňáková a Markéta Mrkvová

Závěrečná reflexe

Po dokončení práce sova dětem poděkuje a zeptá se na své kamarády, kteří se v domečcích možná ubytují. Ptá se děti: Víte, jaký hmyz se nám ubytuje v hotelu? Co jsme se dnes všechno naučili? Jak se vám dařilo při práci s nástroji? Co nového už víte o broučcích?

Poznámka: Vedeme děti k rozvoji komunikace, proto můžeme např. děti posadit do kruhu, sovička může být mluvícím předmětem – kdo ji má, hovoří, pokusí se odpovědět na to, jak se mu pracovalo s nástroji, zda by něco doporučil pro další realizátory, na co by si měli dávat pozor, co se mu dařilo. Touto cestou děti učíme sebehodnocení.

2.1.3 Téma č. 3 Včela, vos, sršeň – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Všechny aktivity v této hodině lze provést ve třídě, ale hodí se i na venkovní použití. Úvodní diskuze s dětmi je na prostor nenáročná, pouze učitel musí počítat s tím, že pokud bude ukazovat dětem vosk, nebo nějaké včelařské pomůcky, pak může vzniknout menší nepořádek (rozdrobený vosk, doutnák špiní).

Metody

Skupinová hra, komunikační a pohybové aktivity, demonstrace, navozování názorných situací korespondujících s přírodními ději, dramatické hry, tvořivé činnosti

Pomůcky

Obrázky úl, včela, vos, čmelák (příloha č.2), sklenice medu, rukavice a včelařský klobouk, včelí plástev a případně jiné pomůcky, které mají spojitost se včelami

Žluté šátky pro polovinu dětí z celé skupiny, archy papíru o velikosti A 4, obruče, polévkové lžice podle počtu dětí, malé plastové misky, polystyrenové výplně do balíků cca 150 ks, případně jiné malé předměty, předtištěné A 4 se šestiúhelníkem mající tvar plástve, nůžky, pastelky

Cíl

Děti se seznámí s bodavým hmyzem a naučí se rozlišovat jednotlivé zástupce z této hmyzí říše. Děti pomocí her objevují svět ve včelím společenství a získávají konkrétnější pohled na náročný život včel, čmeláků a vos, na užitečnost tohoto hmyzu a jeho potřebnost pro ekosystém.

Podrobně rozpracovaný obsah

Přichází učitel oblečený jako včelař. Variantou samozřejmě je, pokud máme mezi rodiči, prarodiči či v sousedství včelaře, že jej požádáme o spolupráci.

Máme na ukázkou pomůcky: například včelařský oblek, sklenice medu nebo včelí plástev. Rekvizity si prohlédneme a se včelařem-učitelem si popovídáme o včelách, úlu a včelím bodnutí, jak se zachovat v případě bodnutí hmyzem a jak reagovat, když dojde ke komplikacím, kterými jsou alergické reakce, dušnost.

Otázky: „Co vidíme na stole? Které předměty? Víte už něco o včelách? Máte, děti, také takovou zkušenost, že vás včela píchla? A co jste dělaly, když se vám to stalo? Co o nich víte? Víte, jak vypadá úl? Kdo v něm žije?“

Máme obrázky čmeláka, vosy, včely, sršně (viz Příloha č. 5). Prohlížíme si obrázky a rozlišujeme tyto druhy hmyzu. Vzhled, pohyb, užitečnost, nebezpečí při kontaktu.

Představujeme:

Sršeň je velký jako kolíček na prádlo. Vosa je malinká asi jako kancelářská sponka. Sršeň vydává hlasité, hluboké bzučení, skoro drnčí. Vosa tence bzučí. Zvuk si vyzkoušíme. Hluboce zabzučíme jako sršeň a tence jako vosa. Vosa se bude pohybovat rychleji a hbitě, létat z předmětu na předmět, ale sršeň bude pomalu a trpělivě zkoumat a prohlížet si předmět před sebou a pak odletí.

Čmeláci, podobně jako včely, sbírají pyl a nektar jako svoje jídlo, a také umí vyrábět vosk, ale nedělají si zásoby, mají svoje doupátka a nebydlí v úlu. Na jaře se mladá čmeláčí matka probudí, nasbírá si pyl a nektar a najde si schované místo, třeba v opuštěné myší díře. Tam si začne stavět malinkou plástev, kde se jí pak narodí malé čmeláčí dělnice a postupně i čmeláci – trubci – samečci. Koncem léta se v už velkém čmeláčím domečku narodí i nové mladé samičky, nové maminky. Ty pak odletí do světa na zásnuby s čmeláky z jiných rodin a pak se samičky samotné schovají před zimou, aby další rok vyráběly nové čmeláčí hnízdečko. Čmeláci nás v žádném případě nebodnou, nebo nekousnou. Vždycky raději uletí.

Vosa je známá tím, že kolem nás bzučí a bzučí, pozoruje, co máme dobrého a neváhá se jít napít do sklenice se sladkou limonádou. Řadíme ji mezi takzvaný obtížný hmyz. Při pocitu ohrožení se vosa brání žihadlem a na rozdíl od včely, která po bodnutí umírá, tak vás může vosa bodnout vícekrát. Hnízda si staví v dutinách a norách, ale může si postavit hnízdo i na půdě. Živí se sladkým nektarem z květin, ale i šťávou z ovoce a vším, kde se vyskytuje cukr, což často znamená, že vosa letí krást med včelám do úlu. Maminka vosa se na jaře probudí, najde vhodné místo pro založení svojí rodiny, které se říká kolonie, a tam začne stavět z papíroviny hnízdo. Vosa neumí dělat vosk, a tak rozžvýkává dřevo a vyrábí tenoulinký papír. V hnízdu pak vychovává larvy a z nich dělnice, ale ty nenosí zásoby a nedělají med, pouze krmí larvy a pečují o budoucí matky. Koncem léta se vylíhnou i nové vosí maminky a odletí se někam schovat, předchozí hnízdo pak zůstává prázdné, všichni ostatní se zimou umřou.

Možná si vosu pleteme se sršněm.

Sršeň je opravdu velký, až nepřehlédnutelný a zbarvením podobný vose. Ale je ze všech našich pruhovaných kamarádů nejmírumilovnější. Má žihadlo stejně jako vosa a mohl by bodnout vícekrát, ale udělá to jen, pokud někdo přímo ohrožuje hnízdo. Sršeň používá jed ze žihadla pouze na omráčení hmyzu, aby ho pak mohl zanést na jídlo svým larvičkám. A navíc nemusí bodat, protože dokáže jed ze žihadla vystříknout. Stejně jako vosa a čmelák, tak i sršní maminka na jaře vyhledá dobré místo pro založení hnízda a tam ho začne stavět rozžvýkáváním dřeva a tvořením papíru. Postupně si vyrábí velkou kouli, ve které je bludiště chodbiček a komůrek, kde se líhnou dělnice. Larvám nosí sršní drobný hmyz, včely a mouchy a jako dospělí se živí šťávou ovoce, z květů anebo mízou stromů, ale také mohou létat do úlů a brát med včelám.

Seznámili jsme se i s jinými druhy létavého hmyzu, ale nyní už následuje hra.

Hra na včely. Rozdělíme se na 2 skupiny, jedna skupina jsou včely a druhá kytičky (kytičky mají na hlavě šátek). Včely létají, pohybují křídly, květiny stojí na místě, jakmile uslyšíme „včelky mají hlad“, tvoříme dvojice včela a květina. Po každém takovémto zastavení si ve dvojici předáme šátek (popř. zástupný předmět) a vyměníme si role.

Ještě si jako včelky vyzkoušíme opylování květin, pomocí pastelek nakreslíme značky na papírových květinách, které jsou rozmístěny po herně, na každé květině dáme podpisy od včelek. Tato hra znázorňuje, jak vypadá opylování květin včelami v praxi. Létání a zastavení se na květině.

Druhou včelí hrou je sbírání pylu, kdy si vyzkoušíme, jak je náročné nosit pyl z květin (papírové květiny z předchozí hry viz foto níže) doplníme o „pyl“, tj. polystyrenové kousky, kostičky lega, kuličky do úlu.

Otázky na závěr hry:

Jak dlouho včelce trvá, než nasbírá sklenici medu? Jak moc se při tom napracuje?

Hra – na ochranu úlu

Tato hra demonstduje skutečnost, že vosy chodí krást med včelám do úlu. Úly jsou symbolizovány obručí. Obruče jsou umístěny po kraji místnosti (herny). Je jich tolik, jako je polovina dětí (pokud je dětí 20, položí se 10 obručí). Polovina dětí představuje vosy, které nemají svůj úl, a chtějí se zmocnit úlu včel a ukrást jim med. Druhá polovina dětí jsou včely, které mají žlutý šátek jako čelenku na hlavě. Včelky z úlu vylétají za potravou a všechny společně krouží hernou, můžou jen poletovat, nebo si mohou společně zpívat nějakou písničku. Na zvolání učitele: „Pozor, vosy!“ všechny včelky letí zpět do úlu (kteréhokoliv), ale do úlu letí i vosy. Snaží se využít situace a obsadit některý úl. Ten, kdo je v nějakém úlu jako první, jej obsadí, a nikdo jiný tam už nemůže. Obruče, které obsadí vosy, se vyřadí. A hraje se znovu. Až vosy ukořistí všechny obruče (úly), učitel vymění skupiny, aby si hlídání úlu vyzkoušely i ostatní děti.

Varianta: Pokud nejsou k dispozici obruče, můžeme použít švihadlo, kterým se na zemi vytvoří kruh, nebo použijeme arch papíru, ale pozor na koberec může papír klouzat. Do vytvořeného prostoru úlu by se chodidly mělo vejít právě jedno dítě.

Vyrábění včelího úlu

Závěrečnou aktivitou je společné výtvarné tvoření velkého úlu.

Na papír s tvarem plástve nakreslíme včeličku, vybarvíme a vystříhneme. Ze všech šestiúhelníků poskládáme velkou včelí plástev.

Ilustrační foto Soňa Dorňáková a Markéta Mrkvová

Závěrečná reflexe

Co jsme se v dnešní hodině dozvěděli? Jaký máme z včely užitek? Jaký je rozdíl mezi včelou a vosou? Jak se musí ošetřit píchnutí tímto hmyzem? Naučili jsme se kromě nových znalostí o včelách a hmyzu naslouchat dospělým i kamarádům, porozumět sdělovanému obsahu, přijímat nové informace, rozvíjeli jsme vzájemnou komunikaci, snažili jsme se porozumět přírodním jevům a souvislostem.

2.1.4 Téma č. 4 Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Realizace tohoto tématu se může odehrávat jak ve školce, tak i na zahradě, kde je možnost využít pracovních stolů se zázemím.

Probíhá-li výuka ve třídě, je nutně uzpůsobena jak pro práci u stolečků, tak je vhodné mít k dispozici prostor, kde se mohou děti pohybovat, sedět v kruhu, hrát motivační hry atd. Forma práce je hromadná, skupinová.

Metody

Předvádění, práce s obrazem, instruktáž, manipulování a experimentování, produkční metody, metody manipulační, aktivizující metody, situační a inscenační metody, prožitkové a situační metody, didaktické hry

Pomůcky a výtvarný materiál

cca 30 x 4 ks obrázků stop ke každému zvířeti (příloha č. 2), reálné pomůcky potravin – mrkev, jablko, rohlík, koláč, brambora, řepa, klas kukuřice, reálné pomůcky po množství 1 hrst – seno, sláma, žaludy, kaštiny, pšenice, těstoviny, sušenky, slané tyčinky, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení barevných pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel

Cíl

Děti se seznámí s životem zvířat vyskytujících se v blízkosti lidských příbytků, naučí se poznávat zvířecí stopy a potraviny vhodné pro krmení zvěře.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvodní přivítání a povídání s našim kamarádem plyšovým medvědem.

Když přijde podzim a po něm zima, broučci a drobný hmyz se schovají do děr a pod kůru stromů. My děti broučkům pomáháme a můžeme jim např. postavit hmyzí hotel, ale co dělají velká zvířata v lese?

Nejblíže k městu, kde je možné kromě lesa zahlédnout velká zvířata, je obora. Je to oplocený výběh pro divokou zvěř, který bývá volně přístupný veřejnosti.

Otázky: „Jaká zvířata můžete potkat v lese? Co je to obora? Kdo se stará v lese o zvířata? Jak se chováme v lese? Co v lese rozhodně neděláme?“

Hra na stopování ukazuje na možnost poznat zvířata podle stop. Shromáždíme se na kraji herny, kde jsou umístěny stopy zvířat, vedoucí po celé místnosti a dovedou nás k obrázkům zvířat.

Ilustrační foto Soňa Dorňáková

Otázky: „Kdo stopuje zvířata? Jak může probíhat takové stopování? Víte, jak lze uchovat otisk stopy zvířete?”

Nyní si po stopování odpočineme. Sedneme si do kruhu.

Přichází myslivec na další aktivitu Zvířátka u krmelce. Učitelka převlečená za myslivce, může mít zelené sáčko a klobouk s pírkem, tašku, nůši nebo proutěný košík s potravou pro zvířátka. Víte, kam je v zimě nosíme? Zvířatům do krmelce.

Dáváme potraviny z nůše (košíku) do „krmelce“, který nám symbolizuje rozložený zelený šátek na zemi. Jmenujeme si potraviny vhodné do krmelce.

Otázky: „Víte, děti, kam se dává v lese zvířatům jídlo? A kdo tam to jídlo nosí? Můžete nosit sami zvířatům jídlo? Která zvířata potkáme u krmelce? Jaké plody a jakou potravu vůbec můžeme zvířátkům přinášet? Přinesl někdo z vás něco zvířátkům na přilepšenou?”

Dělíme potraviny na ty, co do krmelce patří: seno a sláma, jablka, hrušky, mrkev, brambory, řepa, minerální sůl, kukuřice, žaludy, kaštiny, bukvice, oves, hrách, a pak pečivo, pouze chleba a rohlíky, (musí být dobře usušené), které dáváme zvířatům jenom, když mrzne, protože pečivo se nesmí rozmočit, jinak by zvířatům bylo špatně. Co do krmelce nepatří – sladké pečivo (průjmy), čerstvé pečivo (žaludeční problémy), vařené potraviny, slané a kořeněné potraviny.

Ilustrační foto Markéta Mrkvová

Každý dostane prázdnou čtvrtku papíru, kam si nakreslíme svůj krmelec a druhou čtvrtku papíru s obrázky potravin (příloha č. 2). Obrázky vystřihneme a nalepíme ke krmelci, ale pouze ty správné potraviny, které zvířatům neškodí. Kolem krmelce můžeme dokreslit stopy zvířat. Variantou je, že stopy zvířat nabídneme dětem ve formě tiskátka z brambory, rozeznáváme stopy jednotlivých zvířat.

Závěrečná reflexe

Zopakujeme si vše, co jsme se dnes naučili. Co jsme se dozvěděli o zvířatech? Které potraviny jsou vhodné ke krmení pro lesní zvěř? Kam je dáváme? Kdo se v lese o zvířátka stará? Jak jsou pro nás příroda a všechny rostliny, zvířata důležité?

2.2 Tematický blok č. 2 VODA – 4 hodiny

2.2.1 Téma č. 1 Seznámení s vodou a rybami – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Představujeme dětem svět vody. Voda je pro život velmi důležitá. Potřebujeme ji k životu my, zvířata, rostliny, dává vzniknout životu a někdy naopak může ničit, když se žene jako povodeň a boří domy. Všechno živé potřebuje vodu. Tato hodina je o vodě a jejích obyvatelích. Forma práce je hromadná, skupinová.

Metody

Názorně demonstrační, výklad, práce s obrazem, instruktáž, manipulování a experimentování, pozorování, metody dovednostně praktické, metody rozvíjející pohybové dovednosti, aktivizující metody

Pomůcky

Skladba Vltava od Bedřicha Smetany, <https://www.youtube.com/watch?v=u18iTETiSqU>, fotky formátu A4 – kachna, žába – z přílohy č. 2, pomůcky pro zvukovou hru – zvoneček, papír, klíče, bubínek, plastový sáček, plechovka s kuličkami, 10 ks balení pastelek

Cíl

Děti se seznámí s živočichy žijícími v okolí vody a ve vodě, rozvíjí si estetické vnímání hudby a pohybu, získávají osobní prožitky.

Podrobně rozpracovaný obsah

Úvod do tématu je formou společné diskuze na stanovené téma a zahajujeme s pomocí otázek.

Otázky: Kde všude se voda vyskytuje? Která zvířata žijí u vody a ve vodě? Jakou znáte vodu (sladká, slaná)? Potřebujeme my lidé vodu? Byli jste na výletě u vody?

Zatančíme si jako voda na melodii skladby Vltava, Bedřicha Smetany /zdroj: Vojtěch Dian. In: Youtube [online]. 3.1.2016 [cit.2020-09-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-p7pdqpOtmg>

Vyzkoušíme si, jaké to je být kapkou vody. Do hudby se zaposloucháme a vlastním tělem předvedeme pohyby vody. Všichni pohyb předvádíme a zároveň komentujeme, co se asi tak ve skladbě děje, jak se voda mění a kudy putuje. Celá skladba začíná drobným pramínkem, jako malá kapka – jen hýbeme rukama, jako když padá déšť, jako potůček (běháme), který skáče přes kameny (poskakujeme), voda pluje meandry a zákrutami (vlnění tělem), občas pluje velice rychle (děti se rozběhnou), ve vodě poskakují i rybky (výskoky). Po proudu jsou nějaké jezy, kde voda prudce spadne k zemi (výskok

s podřepem). Nakonec si lehne, pomalu hýbeme rukama i nohama a představujeme vlny v moři, kam řeka doputovala. V rámci instrukcí mohou zaznít i dětem dosud neznámá slova – meandr, jez – vhodné doprovodit obrazovým materiálem, ukázat, vysvětlit si slova, kterým děti nerozumí.

Relaxační chvilka:

Nyní si představíme Zvířata u vody. Pomohou nám v tom obrázky. Máme tady kachnu, žabu, volavku, bobří a kapra. Víte, kde žije a jak se pohybuje? Předvádíme jednotlivá zvířátka. Kachny se kolébají. Žaby skáčou z podřepu a jsou to obojživelníci, dokážou žít pod vodou i na suchu. Volavky chodí dlouhými kroky ve vodě a ryby loví napíchnutím na zobák. Kapři plavou pomalu a líně po dně rybníka a hledají tam broučky a kousky rostlin.

Orchestr u rybníku

Rozdělíme se do pěti skupin a zahrajeme si na orchestr. Vašimi hudebními nástroji bude váš hlas. Do aktivity jsou zakomponovány samohlásky a, e, i, o, u, kdy skupinky dětí říkají společně CÁK – žába skočila do vody, PLESK – kapky padají na hladinu, PÍP – ptáčci zpívají v rákosí, DRRR – hrčení žabek podél břehu a KUŇK – malinké žabičky. Každá skupina má jeden ze zvuků a s každou skupinou si postupně zvuk vyzkoušíme. Hlasitost zvuků se odvíjí od zdvižených paží dirigenta (učitele), který řídí celý orchestr a rychlým mávnutím dlaní dolů všichni utichneme. Postupně se střídáme jednotlivé skupiny, zkusíme hlasitost a rychlost hry. U všech těchto dynamických aktivit je vhodné myslet na pravidla, dopředu mít jasno, jak děti přivedeme zpět do lidského světa a sejmeme z nich zvířecí roli.

Nyní se na chvilku podíváme do vodního světa na ryby.

Otázky:

Jaké ryby znáte? Máte ryby rádi? Víte, že jsou různé druhy ryb, které se spolu kamarádí a jiné se navzájem loví? Chodíte lovit ryby s tátou (dědečkem)?

Možná znáte: štika – jako dravou rybu, kapra – kterému se říká vodní prasátko, sumec, který je největší sladkovodní ryba, prohlédneme si obrázky.

Na závěr hodiny si rozdáme výkresy, nakreslíme si rybu podle vzoru, u níž se budeme snažit, aby byla podobná některé z ryb na fotkách, tedy aby měla nějaký typický znak. Dětem, které nechtějí být svázané obrázkem, nabídneme i fantazijní rovinu tvoření – namalovat rybku dle vlastní fantazie, pojmenovat ji jménem, které jiná nemá.

Závěrečná reflexe

Odpovídáme na otázky. Co všechno jste se dnes, děti, dozvěděly? Jaké aktivity vás nejvíce bavily? Která aktivita se vám nejvíce líbila?

2.2.2 Téma č. 2 Voda kolem nás – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

V druhém pokračování tématu vody rozvíjíme aktivity o prožitkové hry a kolektivní tvoření.

Forma práce je hromadná a skupinová.

Metody

Výklad, pozorování, hra, experimentování, objevování

Pomůcky

2 x 10 m gázy – modré nabatikované pruhy dlouhé 2 m, igelitová taška plná plastových bezpečnostních výplní do balíků (cca 150 ks), 20 ks molitanových hracích kostek, 20 ks šupin rozměru A 4, nakreslený kapr – ilustrační obrázek (příloha č. 1), 10 ks balení pastelek, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel, 10 ks akvarijních sítěk, 1 ks balení barevných fixů

Cíl

Děti si rozvíjí smyslové vnímání při hrách na vodu, kde získávají prožitek vodního prostředí, pohybu vody

Podrobně rozpracovaný obsah

Dnes se na začátku hodiny se usadíme do kruhu. Přišla za námi vzácná návštěva, naše kamarádka z lesa, paní sova (plyšové zvířátko). Vzpomeneme si, co víme o dalších zvířátkách z lesa, o kterých už jsme si povídali (jelen, medvěd, liška, zajíc). Taky víme, že všichni potřebují ke svému životu co? V-O-D-U.

Otázky: Kde najdeme venku v přírodě vodu? Která zvířata žijí ve vodě? Která v blízkosti u vody? Proč všechna potřebují vodu? Kam půjdeme vodu hledat? Jaká zvířátka chodí k lesním jezírkům a potůčkům?

Dnes se společně vydáme potichu, po špičkách k potůčku. Zahrajeme si na vodu a na její vlnky.

Jak se tato hra hraje? Postavíme se do dvojstupu, otočíme se naproti sobě a rozdáme si pruhy obarvené látky. Chytíme se za okraje látky a poodstoupíme tak, aby byl mezi námi prostor, a máváme s látkou ve vzduchu. Nahoru a dolů. Vznikne nám „tekoucí“ řeka. Postupně se každá dvojice plazí pod hladinou a sledujeme, jak se voda nad námi vlní. Jdou další děti, dokud se všichni neprostřídáme. Voda nám teď nateče do rybníka.

Jak si vytvoříme rybník? Jdeme doprostřed herny, vytvoříme si společně kruh z hracích kostek a vnitřek kruhu vystelíme pruhy látky. Tento kruh je naším rybníčkem. Do rybníčku nosíme „rybí potěr“. Jsou to kousky molitanové výplně umístěné v rohu herny. Každý si dojde pro pět kusů a „chytí“ si v sáčku „malé rybičky“ a přinese je opatrně do rybníčku. Co myslíte, dají se rybičky snadno z rybníku vylovit? Vyzkoušíme si to. Každá dvojice dostane akvarijní sítku, abyste si mohli lovit rybičky, postupně se se sítkami vystřídáme.

Na závěrečnou výtvarnou aktivitu Kapří šupinka se přesuneme zpět ke stolům a rozdáme si připravenou kapří šupinku na bílém papíru A4 (arch papíru se zaoblenými rohy na jedné straně).

Šupinu si vymalujeme duhově a vystříháme. Všechny takto vytvořené šupinky nalepíme na balící papír s kresbou kapra.

Ilustrační foto Markéta Mrkvová

Závěrečná reflexe

Diskutujeme o nově nabytých znalostech. Jaký jsi měl pocit, když jsme si hráli na vodu? Jak se ti dnes pracovalo? Co ti pomáhalo? S čím jsi měl naopak problém? Co bys ostatním doporučil? Co se ti při aktivitě osvědčilo? Jak se máme chovat u potůčku v lese? Proč musíme chovat malé rybičky? Upozorňujeme, jak je důležitá spolupráce a vedeme děti k samostatnému vyjadřování a sdělování pocitů a myšlenek, spojených s prožitkem společných pohybových a tvůrčích aktivit.

2.3 Tematický blok č. 3 VZDUCH – 8 hodin

2.3.1 Téma č. 1 Ptáci na podzim a v zimě – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Zvolené téma by mělo dětem objasnit, proč ptáci na podzim odlétají do teplých krajín. Na začátku hodiny se děti usadí v herně na koberec do tvaru komunikačního kruhu, který je pro zahájení a motivační část hodiny vhodný a potřebný pro získání pocitu blízkosti, sounáležitosti a bezpečí. Učitelka vede s dětmi diskuzi, co ví o ptačím zimování, stěhování ptáků, životě v hejnech a ptačím světě. Otázky, které dětem dáváme, abychom je pro téma motivovali, ilustrují, jak může diskuze probíhat. Dětem necháváme co nejvíce prostoru pro vyjadřování, aby mohly vzpomínat, sdělit nám své zkušenosti, vědomosti anebo zapojit fantazii. Hry, které s dětmi hrajeme, přibližují svět zvířat a prvky jejich strategie přežití.

Metody

Výklad, diskuze, pozorování, didaktická hra, dramatizace

Pomůcky

Fotky formátu A4 (příloha č. 2), od každého zvířete 1 ks, prádelní šňůra 10 metrů, plastové (nebo dřevěné) hrací kostky v krabici, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení pastelek

Cíl

Děti získají znalosti o druzích ptáků, poznají druhy, které v naší přírodě zimují a které odlétají.

Podrobně rozpracovaný obsah

Posadíme se dnes na koberec a budeme si povídat o ptačím světě.

Otázky: Jaké znáte ptáčky? Jakého největšího a nejmenšího? Kde všude jste viděli ptáčky? Víte, kde tráví zimu? Znáte některá hnízda, všimli jste si jich třeba kolem naší mateřské školy? Jak vypadají, z čeho si je ptáci staví? Víte, jak se ptáci dorozumívají?

Některé z ptáků si teď představíme pomocí obrázků. Víte, jak se jmenují? Máme tady čápa, vlaštovku a husu, kteří odlétají do teplých krajín a vrabce s vránou, kteří zůstávají přes zimu doma.

Zahrajeme si hru na stěhovavé ptáky. Ve třídě máme palmu, ta nám představuje teplé kraje a domeček (prvek z herny ideálně vypadající jako dům). Budete poslouchat, kterého ptáčka řeknu, a podle toho, zda je stěhovavý, poletíte do teplých krajů k rostlině, nebo se stěhovat nebudete a půjdete k domečku.

Postupně se proměníme v čápy, vlaštovky, husy, vrabce a vrány. Celé hejno ptáčků takto několikrát přeletí celou hernou tam a zpět.

Ptáci se před odletem slétají na dráty. Už jste si toho určitě všimli. Víte, kteří to jsou?

Zkusíme se teď slétat jako vlaštovky. Uprostřed herny máme položené lano, na které se budeme slétat a sedat si jako vlaštovky, když sedají na dráty. Po herně jsou rozházené plastové kostičky a vlaštovky je teď mají sbírat jako potravu a nosit do připravené bedýnky (hnízda). Když zatleskám, vlaštovky se vylekají a přestanou sbírat a usednou na drát.

Závěrečná aktivita je Vyrábění vlaštovky z papíru. Zkusíme si společně poskládat vlaštovku z papíru. Vysvětlíme si jednotlivé ohyby, aby nám vyšla létající vlaštovka, kterou pak můžeme hodit v herně do vzduchu.

Návod na výrobu vlaštovky: Řeknijak.In: Youtube [online].15.7.2019[cit.2020-09-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nlw7h1iARQM>

Závěrečná reflexe

Zjistíme, jak děti pochopily rozdíly mezi stěhovavými a přezimujícími ptáky, bavíme se o tom, jak se ptáci vyrovnávají s možným zimním nebezpečím. Víte, kteří ptáčci se na zimu stěhují? A proč se stěhují? Kteří tady naopak zůstávají? Co se s nimi děje v zimě? Kam se v zimě ukrývají a čím se živí? Jak můžeme přezimujícím ptáčkům pomáhat?

2.3.2 Téma č. 2 Co dát do zobáčku – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Aktivity zahajujeme s celou skupinou dětí. Hodina je o ptáčcích a jejich přikrmování v zimě, povídáním o podmínkách, které mají v zimní přírodě. Všechna zvířata jsou venku, oproti lidem, kteří mají teplo ve svých domovech. Některá zvířata jsou na zimu vybavena lépe, např. velké zvíře jako medvěd nebo liška mají kožich, ale co takový ptáček? Ptáci mají velice malá tělíčka, a když hodně mrzne, vydají mnoho energie, aby své tělo zahřáli. Přes den, který je velice krátký, musí nasbírat hodně potravy, aby přežili noc. Pomoci jim v tom může člověk, který jim sype potravu do krmítek.

Metody

Výklad, popis, vyprávění, didaktická hra

Pomůcky

Fotky formátu A4 (viz příloha č. 2), každé zvíře 1 ks, náplň do krmítka, tj. 1 ks lojové koule, 1 kg – pytlík směsi pro venkovní ptactvo, 8 ks živočišného nesoleného sádla nebo loje na výrobu lojových šišek, 20 ks borovicových šišek, 20 ks kovových lžic (podle počtu dětí), 2 ks bílého potravinářského motouzu, 10 ks plastových misek, 4 ks velkých jídelních tácků na odkládání výrobků, igelit na ochranu stolů, 4 ks aku vrtaček, připravená kostra ptačí budky s předvrtanými dírami na vruty, 50 ks univerzálních vrutů 4 x 40 mm, 20 ks papíru A 4, 10 ks balení barevných pastelek

Cíl

Děti si rozvíjí manuální zručnost při tvorbě krmítka pomocí pracovních nástrojů. Seznámí se s životem ptáků v zimě, porozumí principu zimního příkrmu.

Podrobně rozpracovaný obsah

Pozdravíme se a sedneme si na koberec. Dnes si budeme povídat o dalších zvířátkách, která každý den, když jdeme do školky, slyšíme a občas i zahlédneme.

Otázky: Koho ráno, když jdete do školky můžete slyšet a zahlédnout? Které ptáčky v zimě potkáte na krmítku? Sypete ptáčkům jídlo? Jaké? Víte, kde jsou ptáci přes noc? Víte, na koho si musí v zimě dávat velký pozor?

Prohlédneme si obrázky, zobrazující ptáky na krmítku. Jsou zde vidět zástupci nejčastěji viděných druhů. Popište, čeho si všimli a co vás na obrázku/video zaujalo.

Nyní si prohlédneme, co jsme připravili do misky. Je tady nasypáný ptačí zob a popisujeme, která semínka se v něm vyskytují (slunečnicová, mák, obilí, konopné semínko, proso, ale i oříšky). Toto zobání sypeme ptáčkům do krmítka. Víte, proč budky musí být vysoko? Kromě směsí semen můžeme vkládat do krmítek i jablíčka a třeba i nastrouhanou mrkev. Co ale vůbec nepatří ptákům, nejen do krmítka, ale ani ptákům třeba u vody (kachnám) tak sladké a slané pečivo, rýže, těstoviny a uzeniny. Už jsme si o nevhodných potravinách povídali v hodině o velkých zvířatech, čím jsou tyto dva způsoby příkrmu volně žijících zvířat podobné.

Sami si vyzkoušíme, jak ptáčky přijímají potravu. Přejdeme k pracovním stolům. Do připravené mističky vsypeme burizony a rozdáme si párátka. Zkusíme se krmit jako volavka – tj. napichujeme burizony na párátko, stejně jako volavka svoji kořist na zobák. Dalším ptáčkem bude kos, nyní si do prázdných misek rozdáme kukuřičné křupky a kolíčky na prádlo, chňapneme křupky kolíčkem. Vyzkoušeli jsme si, jak je pro nás lidi složité jíst drobné zobání, a přitom máme ruce. Jak těžké asi musí být pro ptáčky, kteří musí nejprve potravu v přírodě v zimě vyhledat a pak se nakrmit.

Pro uvolnění a protažení se zvedneme od stolečků, složíme si ruce jako křidélka ptáčků, prolétneme se po třídě a vrátíme se zpět na místo.

Zde už máme připravené ptačí budky a pracovní nástroje (aku vrtačky, vruty). Zopakujeme si pravidla pro bezpečnost práce s nástroji: držíme je pevně v ruce, vždy směrem od těla. Společně se pokusíme přimontovat vruty na vyznačená místa. Po sešroubování budky se usadíme ke stolům, přikryjeme stoly igelitovou plachtou a vyrobíme lojové koule. Do misek, které jsme používali při tréninku přijímání potravy jednotlivých ptáků, dostaneme směs semen a rozměklého tuku. Postupně tuto směs vpravujeme pomocí lžice do připravených šišek, a pokud něco zbude, uhněteme z hmoty kuličku. Těmito šiškami a kuličkami si ozdobíme na zahradě stromy a dáme je i do krmítka.

Na konec hodiny si zazpíváme písničku Bude zima, bude mráz. V každé sloce ukazujeme, kam se ptáčky (děti) mají schovat, písnička je dramatizací obsahu sdělení.

Závěrečná reflexe

Společně si povídáme o všem, co bylo zajímavé a nové. Rozvíjíme diskuzi pomocí otázek:

Povězte, o kom jsme si dnes povídali? Popište, které roční období je pro ptáčky náročné? Víte, jak můžeme těmto zvířátkům pomoci? Řekni, co jsme společně vyráběli? Byla pro vás práce s aku vrtačkou a vruty náročná? Popište, jak jsme postupovali? Jakou potravu jsme se naučili pro ptáčky vyrábět? Diskuze o tom, jak náročná byla práce při výrobě krmítka, čím ptáčky krmíme, jak pomáháme ptáčkům v zimě.

2.3.3 Téma č. 3 Potkáme je v noci – 2 hodiny

Forma a bližší popis realizace

Prostřednictvím vyprávění se přeneseme do nočního světa a představíme si noční zvířata, která jen tak neuvidíme: netopýra, potkana a ježka. Zahrajeme si hry, které podporují smyslové vnímání – sluch, zrak, hmat a čich. Pracujeme hromadnou formou se všemi dětmi, případně skupinovou formou, kdy se rozdělíme do dvou skupin při smyslových hrách. Tato aktivita je vhodná pro realizaci ve školce, venku mohou být děti rušeny venkovními zvuky a vůněmi. Na zklidnění po aktivitách jsme využili pohádku, kterou čteme celé skupině dětí. Po pohádce mají děti prostor pro výtvarné tvoření.

Metody

Vyprávění, hra, pohybové aktivity, prožitkové učení hrou, aktivity rozvíjející smyslové vnímání, dramatizace

Pomůcky

Fotky formátu A 4 (příloha č. 2), 20 ks šátků na zavázání očí, předměty na hmatovou hru – plyšová hračka, šiška, smrková větvička, klíče, autíčko, kamínek, list, lžička, balonek, zmačkaný papír, pomeranč, banán, korálky, 10 ks plátěných pytlíků naplněných vonnými složkami – sušená levandule, celá skořicová kůra, kmín, tymián, sypaný ovocný čaj, káva, čerstvá pomerančová kůra, čerstvá rozkrojená cibule, voňavé tuhé mýdlo, sušené hříby, 1 ks pískací hračky, 20 ks omalovánek netopýra z přílohy č. 2

Cíl

Děti se seznámí s nočním životem zvířat pomocí smyslových her, zaměřených na čich, hmat a sluch. Uvědomí si pocit postižených lidí, kteří přijdou o zrak či sluch.

Podrobně rozpracovaný obsah

Seznámíme se s životem netopýrů a jiných zvířat, která nemáme možnost běžně potkat, protože jsme večer většinou doma anebo už spíme. Zvláště netopýři jsou zcela noční tvorové, takže mohou lidem připadat jako tajemní a nebezpeční. Dnes za námi přiletěla z lesa naše kamarádka sova, která vypráví.

Většina nočních tvorů je přizpůsobena pohybu za tmy a mají tak zvýrazněné smysly jako je čich, sluch, nebo hmat.

Otázky: Už jste večer viděli nějakého nočního tvora? Máte z nějakých zvířat, která jsme si vyjmenovali, strach? A proč se jich bojíte? Už jste někdy nějaké zvíře viděli zblízka? Kde se s nimi můžete setkat? Proč zvířata v noci nevidíme?

Ukážeme si fotky zvířat: ježka, netopýra, sovy a potkana. Netopýr vidí tak, že vydává neslyšitelný pískot, který se odráží od předmětů, takže do nich nenarazí. V podstatě se orientuje ušima. Potkan má jemné hmatové chloupky na nose, kterými pozná předměty před sebou. Ježek cítí svoji kořist i pod zemí. Sova má velice jemný sluch, který jí prozradí, kudy zrovna běží myška.

Zahrajeme si hru na netopýry, která dává možnost poznat, jak se dá orientovat pouze podle sluchu. Jeden z vás bude netopýr, který používá pouze sluch, bude mít zavázané oči a snaží se ulovit mūru, která letí před ním a volá na něj „mūra, mūra“. Ostatní děti postavíme po místnosti jako stabilní překážky a netopýr se jim poslepu po cestě za mūrou vyhýbá.

Další smyslová hra na potkaní fousky představuje život potkanů a schopnost jejich fousků, kdy se jemně dotýkají předmětů a vědí, co kde je, i když to nevidí. Vyzkoušíme si ohmatávání předmětů poslepu. Posadíme se do kruhu a zavážeme oči. Postupně si vkládáme do rukou různé předměty a pojmenujete nahlas, co právě máte v ruce (věci z herny – kostky, bubínek, plyšáky) nebo věci denní potřeby (hrníček, lžičku, klíče), popř. přírodniny (šišku, klacík, kamínek, list) Postupně se vystřídáme všechny děti. Věci můžeme vložit do pytle, který si podáváme, bez možnosti do něj nahlédnout.

Při hře na ježčí nos máme možnost si vyzkoušet svoje čichové schopnosti a přiřazovat, případně i určovat neznámé vůně. Sedneme si do kruhu a postupně si vkládáme do rukou pytlíčky s vonným obsahem. Všichni bedlivě poslouchají, soustředí se a nemluví. Čekáme, až si čichne k vůni i poslední, pytlíček otevřeme a ukážeme, co v něm bylo.

Ilustrační foto Soňa Dorňáková a Markéta Mrkvová

Poslední aktivitou bude výtvarná část, omalovánka netopýrů (příloha č. 5), které vymalujeme a vystříháme.

Zdroj: Onlineomalovánky [online]. Dva netopýři (onlineomalovanky.cz Dostupné z: https://www.onlineomalovanky.cz/omalov%C3%A1nka-dva-netop%C3%BD%C5%99i_7195.html)

Závěrečná reflexe

Na konci prožitkové smyslové lekce si zopakujeme vše, čemu jsme se dnes naučili o nočních zvířatech. Vyjmenujte, která noční zvířata jsme dnes poznali? Povězte, kterými smysly se v noci orientují? Popište, jaké to může být pro člověka, když přijde o některý ze smyslů? Víte, jak se s tím lidé vyrovnávají? Které pomůcky používají? Už jste se někdy s postiženým člověkem setkali?

2.3.4 Téma č. 3 Setkání všech zvířat – 2 hodiny

Uzavření celého výukového programu. Do této části by se mělo promítnout opakování všech hlavních témat (země, voda, vzduch) a připomenutí všech důležitých a zajímavých informací, které se hodí v běžném životě. Opakování je pojato formou diskuze, kdy můžeme uplatnit většinu fotek, hraček, materiálu, který jsme používali v předchozích lekcích. Dětem dáme prostor na zopakování naučené oblíbené hry, která je během setkávání zaujala.

Forma a bližší popis realizace

Zopakujeme si zvířata, která jsme již poznali. Ve skupině si na začátku hodiny při společné diskuzi připomeneme probíraná témata a zvířata, která jsme poznali, a pak při společných pohybových hrách pohyb a projevy zvířat napodobíme. Tato hodina je vhodná pro realizaci ve vnitřních prostorách mateřské školy, ve třídě mateřské školy, ale za dobrého počasí může být prováděna i venku na školní zahradě.

Metody

Diskuze, hra, prožitkové učení, dramatizace, výklad

Pomůcky

Fotky zvířat, použité za celý program, 20 ks ruliček od toaletního papíru, 20 ks zvířátek ze šablon podle přílohy č. 5, 1 balení barevného tenkého papíru, 10 ks balení barevných pastel, 20 ks nůžek, 10 ks tuhých lepidel

Cíl

Děti poznají a pojmenují prostřednictvím obrázků zvířata, přezimování zvířat – hmyzu, ptáků, ryb i velkých zvířat. Orientují se v možnostech přikrmování zvířete.

Podrobně rozpracovaný obsah

Dnes si budeme vyprávět o všem, co jsme se naučili v průběhu celého programu. Postupně se setkáme se všemi zvířátky.

Otázky: Vzpomínáte si na naše první setkání? Víte, kam jste šli a co jsme pak vyráběli? Která zvířátka nás tímto provázela? Proč jsou důležité včely?

Pokračovali jsme velkými zvířaty, která to byla? Pamatujete si nějaké hry? Která se vám líbila nejvíce? Potom jsme se podívali na svět z výšky, která to byla zvířátka? Pamatujete si na hru s domečkem a palmou? O čem byla?

Kde všude můžeme vidět vodu? Které aktivity spojené s vodou se vám líbily, na které si vzpomínáte?

Která zvířátka můžeme potkat v noci?

Připomeneme si, co jsme se naučili vyrábět: hmyzí domeček, budka pro ptáčky, krmení pro zvířátka, ložové koule.

Zahrajeme si pohybovou hru Schovávaná broučků, kteří mají potřebu úkrytu v zimě a před predátory. Rozdělíme se na dvě skupiny. Jedna skupina jsou broučci, druhá jsou stromky s větvemi a lístky. Broučci jsou pohybliví a stromčky mají určené místo v prostoru tak, aby se mohlo kolem nich snadno probíhat. Stromčky se mohou hýbat ve větru – mít zvednuté, nebo vzpažené ruce a komíhat s nimi jako ve větru. Broučci běhají mezi stromčky, a když učitelka zavolá „letí sem pták“, broučci se musí schovat

k nejbližšímu stromu, který může broučka přikrýt větvemi. Pták (učitelka) proletí mezi stromy, hledá potravu a pak zase odletí. Broučci mohou opět pobíhat mezi stromy. Role si děti vymění.

Následuje hra na vodu, která připomíná téma vody a jejích obyvatel. Stojíme v řadě, držíme se za ruce a postupně posíláme z jednoho kraje řady rybičky slalomem proplovat mezi dětmi a na druhém konci se zase řadíme k ostatním. Postupně se všichni vystřídáme.

Posledním probraným tématem byl vzduch a ten zastupuje hra Na hejno. Postavíme se do kruhu, na povel v kruhu běžíme. Připomeneme si stěhovavé ptáky a místa – palmu (květináč u okna) a domeček (herní prvek v herně). Postupně jmenujeme vlaštovku, vránu, čápa, husu, ale i sovu, kachnu, orla, nebo sýkorku. Stěhovavý ptáček letí k rostlině do teplých krajin a přezimující se ukryje do domečku.

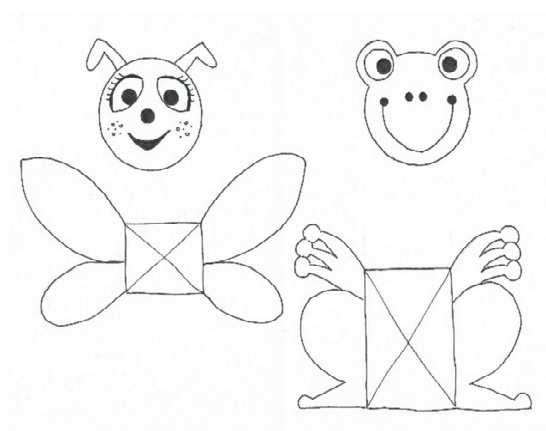
Po skončení této hry zůstáváme v herně a odehrává se hostina zvířátek. Vyskládáme si vybrané obrázky zvířat na zem a stoupneme si kolem obrázků. Zvířátka přišla na velkou hostinu a každé zvířátko něco snědlo. Učitelka jmenuje: žaludy, kaštiny, listí, tráva, brambory, květiny, červíci, oříšky, suché pečivo, maso, jablíčka, mrkev, mák, a ptá se děti, které ze zvířat by si tuto dobrotu u společného stolu dalo.

Poslední, závěrečnou a výtvarnou aktivitou celého programu je společná výroba setkání zvířátek.

Máme na výběr šablony různých zvířátek, na jejichž základ použijeme ruličky toaletního papíru, barevného obdélníku na pokrytí ruličky a přiložené šablony na bílém papíře. Každé zvířátko se skládá z barevného obdélníku, který se nalepí na ruličku, jako tělo (podklad), dále pak hlavy, která se musí vystříhnout a nalepit do vrchní části těla a nakonec tlapek, křídla, nebo jiné části těl, která mají svoje místo, které je na obdélníku naznačené. Barevnost zvířátek je dělena podle jejich přibližného zbarvení v realitě, ale také je možné s barvami experimentovat a udělat zvířátka různě barevná. Výběr ze zvířátek je: vosa, liška, rak, žába, motýl, sova a netopýr.

Tímto je celá lekce o zvířátkách uzavřená a sově nezbývá než se rozloučit.

Závěrečná reflexe

Po dokončení práce sova dětem poděkuje za krásný čas a ptá se dětí na jejich pocity a prožitky spojené s programem. Vede děti k sebeprezentaci a pochopení, k empatii a pozitivnímu vnímání zvířecích potřeb. Otázkami ověřuje, jestli děti chápou potřeby vody, vhodného jídla, potřeby úkrytu a útěku u drobnějších a býložravých savců a jakou funkci v pomoci zvířatům mohou mít lidé.

3 Metodická část

Všemi činnostmi, které provádíme s dětmi předškolního věku, rozvíjíme následující kompetence:

- 1) Komunikativní kompetence – dítě dokáže sdělovat své zážitky, aktivně se zapojuje do konverzace, rozšiřuje si slovní zásobu týkající se přírody, mluví v logicky formulovaných větách, vyjadřuje upřímně své myšlenky, umí formulovat otázky, ale i odpovědi, rozumí sdělovaným informacím a dokáže na ně slovně reagovat.
- 2) Kompetence k učení – dítě pozoruje a zkoumá přírodu, všímá si souvislostí, jak probíhají děje v přírodě se vztahy k ročnímu období, získává nové znalosti o přírodě, učí se klást otázky k danému tématu na základě vlastního zájmu, rozumí daným jevům.
- 3) Kompetence sociální a personální – dítě si vytváří vlastní názor, umí názor vyjádřit při pozorování jevů a zvířat v přírodě, projevuje zde svoji citlivost, empatii k lidem, zvířatům, rostlinám, je ohleduplné a vstřícné při pomoci ostatním, respektuje skupinu, kdy se umí nejen prosadit ve svém jednání a komunikaci, ale v těchto projevech také pokorně respektuje ostatní, spolupracuje při společných hrách a činnostech, ovládá základní společenské návyky a pravidla společného života, uvědomuje si důsledky nevhodného chování lidí při pobytu a pohybu v přírodě.
- 4) Kompetence činnostní – dítě chápe, že jeho chování ovlivňuje děje a stavy v přírodě, snaží se svým chováním přírodu chránit, učí se a zvládá dodržování pravidel hry, práce, plní zadávané úkoly, váží si výsledků práce ostatních, o které se zajímá, podílí se na pravidlech společného života a zároveň je umí respektovat, ví, že nevhodné chování při hrách a pracovních činnostech může nést negativní následky, ví, že nesprávným chováním ohrožuje nejen své zdraví, ale i zdraví ostatních.

3.1 Metodický blok č. 1 ZEMĚ – 8 hodin

První tematický blok je vstupem do celého programu. Učitel citlivě motivuje děti a vzbudí zájem o téma příroda a život zvířat nejlépe s vybraným plyšovým zvířátkem, které děti provází celou dobu realizace programu. Může to být moudrá sova, případně jiné plyšové zvířátko, které děti vždy na úvod hodiny přivítá, vyptává se na jejich pocity, jak se mají, jak se jim daří, co se jim přihodilo a děti provází celým programem jako prostředník, pomocník a rádce. První blok se týká tématu země, nejen přírody a všeho, co se v ní vyskytuje, ale týká se i chování lidí v přírodě, její ochrany, ekologie.

3.1.1 Téma č. 1 Seznámení se zvířaty, co žijí ve městě – 2 hodiny

Cíl

Děti se seznámí s problematikou přezimujícího hmyzu a jsou motivovány pro stavbu zimního úkrytu zvířat. Ví, že je důležité pomoci zvířatům žijícím ve městě, kde je absence přirozených úkrytů. Utváří si pozitivní vztah k hmyzu i díky pochopení jeho role, odsuzuje ubližování živým tvorům.

Úvod

Vstup do celého programu uvádí učitel s vybraným plyšovým zvířátkem. Může to být moudrá sova, zvědavá vrána, případně jiné zvířátko, a to pak může děti na každé hodině vítat a provázet je programem jako prostředník, pomocník a rádce.

Děti se shromáždí na jedno místo, kam se posadí, ideálně v klidové části herny. Učitel je přivítá, představíme pomocné plyšové zvířátko a začne se s dětmi bavit o zvířátkách, která můžeme v životě při různých příležitostech potkat. Využíváme znalostí dětí a metodu brainstormingu, všichni jsou povzbuzováni k vyjádření. Není úkolem vyjmenovat hodně zvířat, ale primárně nechat děti pracovat s tématem, aby si sami vzpomínaly, kde všude zvířata mohou potkat.

Otázky pro učitele:

Jaká zvířata znáte? Myslím opravdu různá zvířátka!

Jaké ještě znáte zvířata žijící u vody a ve vodě? (ptáky, ryby, žáby)

Znáte nějaké ptáky?

Potkali jste nějaké zvíře v lese? (srnku, jelena, zajíce)

A jaká zvířátka potkáte ve městě?

Víte, co máme v trávě pod nohama? (broučky, na květinách včelky)

Chováte nějaké zvířátko? Víte, co potřebuje? (např.: pes – najíst, napít, vyvenčit, pohrát si, pelíšek)

Kam bychom šli za exotickými zvířaty? (zoo)

Máte doma nebo u babičky nějaká hospodářská zvířata? (koně, krávy, kozy, slepice)

Rozvíjíme: komunikační schopnosti, formulaci vlastního názoru, vyjadřování myšlenky, sdělení odpovědi, sdělení prožitku, rozvoj představivosti

Aktivita

Hra – Kdo jsem?

Celá skupina dětí se shromáždí na jedné straně herny na zemi a učitel jim představí hru. Vytisknuté kartičky se zvířaty z přílohy č. 1 vezme jako vějíř do rukou a vyzve jedno z dětí, aby si šlo vybrat kartičku. Dítě si obrázek prohlédne, nebude ho nikomu ukazovat a vyobrazené zvíře směrem k ostatním dětem předvede. Předvést ho může zvukem, pohybem, nebo jiným způsobem, který ho napadne. Ostatní děti hádají, co je to za zvíře. Kartiček může být stejné množství jako dětí a postupně je můžeme ze hry vyřazovat. Ideálně postupně dostanou možnost všechny děti, aby se zapojily, případně jen ty, které chtějí. Každé poznané zvíře si mohou všechny děti naráz vyzkoušet. Pokud jsou dětem zvířata neznámá, učitel pomáhá a také zvíře předvádí.

Varianta: Kartičky můžete vzít na losování do vějíře, nebo je vložit do látkového pytlíku, nebo krabičky, nebo je rozložit po zemi obrázkem dolů.

Poznámka: Většina obrazového materiálu se používá během celého programu několikrát. Doporučujeme velikost A 6 laminovat. Vydrží dětské prohlížení, mohou být užitečné na další aktivity a pozdější hry.

Rozvíjíme: pohybové a komunikační schopnosti, fantazii, pohotovost, práci s hlasem, kompetence k řešení problémů (spontánní vymýšlení řešení úkolu na základě předchozích zkušeností a představitivosti), kompetence komunikativní (vyjádření a provedení zadaného úkolu dramatickými prvky).

Pomůcky: obrázky zvířat podle přílohy č. 2 (medvěd, vlk, sova, vrána, volavka, kachna, vrabec, strakapoud, holub, žába, had, myš, králík, krtek, ježek, komár, motýl, veverka)

Povídání (nejen) o hmyzím hotelu

Další aktivitou je povídání o tom, kde zvířata bydlí. Učitel se zeptá dětí – nebo se může zeptat sova – kde bydlí její kamarádi. Děti, pokud vědí, odpovídají, a učitel vede diskuzi a napovídá. Poslední z řady otázek na bydlení zvířátek by měla být o hmyzu, protože jemu se budeme v následujících chvílích hodně věnovat.

Hmyz může bydlet ve stromech, v trávě, ve skulinách v chodníku i u nás doma. Stromy se ale zvlášť ve městech kácí a tráva seká na krátko. Brouci i jiný hmyz pak nemají kde bydlet. Proč je vlastně potřeba mít hmyz ve městě? Tuto debatu vede s dětmi sova. Nakonec zmíní, že kamarádi broučci nemají kde bydlet. Aby měli snazší život, mohly by jim děti udělat na zahradě nebo v parku „hmyzí hotel“. Ten je potřeba hlavně na období zimy, aby měl hmyz kam se schovat, před sněhem, deštěm, mrazy a predátory = ptáky, kteří by je snědli.

Jak hmyzí hotel vypadá?

Varianta 1: Zkuste nakreslit, jak si takový hmyzí hotel představujete.

Varianta 2: Učitel dětem ukáže obrázek z přílohy 2.

Hmyzí hotel je vlastně domeček, kde jsou různá prostředí pro různé druhy hmyzu – polínka s navrtanými dírkami, tenké klacíky, šišky a jiné materiály, které jsou na obrázku vidět.

Otázky pro učitele:

Kde bydlí lišky? A jak k tomu domečku přijdou? (V norách, vyhrabou si je v zemi.)

Kde ptáčci? (V hnízdech, staví si ho z klacíků a trávy.)

Kde má pelíšek pes? (Kde bydlí váš pes? V boudě, nebo doma pod stolem.)

(další zvířata a ubytování podle fantazie dětí– netopýr, žába, kůň, myš)

Poslední otázkou je: A brouci? Kde žijí brouci? Motýli? (Ve stromech a trávě...)

Proč je potřeba hmyz ve městě? (Brouci – likvidují škůdce, motýli a včely – opylují rostliny. Opylené květy rostlin a stromů se pak mohou proměnit v plody a pokračovat ve svém růstu.)

Rozvíjíme: pojem o životě a bydlení zvířat, komunikaci: formulace a vyjádření myšlenky, zapojení vzpomínek a fantazie

Pomůcky: Obrázek hmyzího hotelu, vytisknutý z přílohy č. 2

Sbírání materiálu na hotel – procházka

Sběr materiálu na hmyzí domeček se uskutečňuje z pochopitelných důvodů výhradně venku. Děti mají za úkol nasbírat přiměřené množství klacíků, šišek, kamínků, suché trávy, prázdných ulit, kaštanů atd. Možnosti, co a kde s dětmi sbírat, přizpůsobí učitel vzdálenosti školky do lesa případně parku. Je dobré mít směr a místo, kam se vydat na procházku, vyhlédnuté dopředu.

Děti dostanou do dvojic tašky (igelitové nebo papírové) a jsou během procházky vyzývány, aby sbíraly materiál. Ideálně, když se dojde na místo, kde je možnost nasbírat kamínky, tak se dětem nechá pět minut na sbírání. Při další zastávce, kde je pod stromy množství větviček, se nechá čas na nasbírání větviček. Po procházce se nasbíraný materiál uloží na suché místo, aby nedošlo ke zvlhnutí a zplesnivění.

Při procházce je potřeba dbát bezpečnosti na pozemních komunikacích, děti by měly být řádně označené reflexními vestami a učitelé by měli být rozděleni tak, aby jeden šel vepředu a vedl skupinu, druhý kontroloval skupinu uprostřed a zcela na konci poslední učitel s nejpomalejšími dětmi. Děti mají chodit po dvojicích.

Procházku učitel může doplnit o pozorování hmyzu. Protože velká entomologická síťka je příliš těžká a drahá, stačí pro děti použití akvarijní sítky. I těmi je možné smýkat trávou a s velkou pravděpodobností se v síťce zachytí nějaký brouček. Toho si pak všechny děti mohou společně prohlédnout a pustit zpátky do trávy. Učitel dětem vysvětlí, že v trávě a na stromech žije velké množství hmyzu. Rukou je nelze chytit, takže si musí pomoci sítkou. Každé dítě dostane jednu akvarijní síťku a učitel jim ukáže, jak s ní zacházet, tak, aby ulovily nějaký hmyz. Sítkou se mává těsně nad zemí a opisuje se osmička. Zachycený hmyz je potřeba přiklopit směrem k zemi, protože na rozdíl od velké entomologické sítky (určené na sběr hmyzu) je akvarijní síťka drobná a broučci z ní mohou rychle uletět.

Na tuto vycházku doporučujeme jít za slunného počasí, kdy je hmyz venku. Po dešti je to obtížnější, protože se sítky zamočí a půjde s nimi hůře manipulovat.

https://www.youtube.com/watch?v=jM8n_TY185s

Rozvíjíme: vztah k přírodě, empatii, spolupráci ve skupinkách

Pomůcky: akvarijní sítky a papírové (nebo igelitové) tašky pro děti do dvojic

Klíčové kompetence: činnostní a sociální

Závěrečná reflexe

Společná diskuze o přezimování hmyzu a jeho zimním úkrytu, o pomoci lidí.

Otázky: O kterých zvířatech jsme si dnes povídali? Jak se asi cítí hmyz v zimě? Čím je pro přírodu a člověka užitečný? Popište, jak mu můžeme pomoci? Co jsme dnes na vycházce dělali? Jaké věci jsme používali? Co vás dnes zaujalo?

3.1.2 Téma č. 2 Budování hmyzího hotelu – 2 hodiny

Cíl

Děti získávají znalosti o drobném hmyzu, jeho důležitosti v ekosystému, seznamují se a manipulují s pracovními nástroji, znají a dodržují bezpečnostní pravidla při používání pracovních nástrojů. Umí vybrat vhodný přírodní materiál, který je využitelný při stavbě úkrytu pro hmyz.

Úvod

Tato celá lekce je určena jako venkovní aktivita za vhodného počasí. Před začátkem hodiny si učitel obejde zahradu a určí si místo, kde bude stát hmyzí hotel. Místo by mělo být na kraji školní zahrady v klidové části, aby byl hmyzí hotel skutečně obydlen je nezbytné správné nasměrování dle světových stran. Do tohoto místa si učitel nachystá kostru hmyzího hotelu.

Hodina s dětmi začíná venku, kdy se děti shromáždí a posedají si ke stolům. V případě, že máme venkovní učebnu. Učitel se sovou děti přivítá a zopakují si, co se naučily předešlou hodinu, s jakými zvířátky se potkaly a jaké hry minulou hodinu hrály. Tématem jsou broučci a hmyz.

Otázky pro učitele:

Pamatujete si, co jsme dělali minulou hodinu? (Vyprávěli si o zvířátkách, o broučcích a sbírali přírodniny).

Jaký materiál a proč jsme ho sbírali? (Budeme tvořit hmyzí domečky pro broučky na zimu).

Kdybyste byli broučky, kam byste se tady v okolí schovali? Okolí každé školky bude jiné, děti ideálně ukazují směr, nebo popisují prostor. Je možné si i projít zahradu a rozhlédnout se, kde jsou zajímavá skrytá místa. Jde o drobné praskliny v kůře stromů, prostor mezi kořeny, pod kameny, díry v hlíně a podobně.

Kteří broučci by mohli bydlet v domečku?

Například: Včela samotářka – pomáhá opylovat rostliny, ale nežije ve skupinách, takže si sama domeček nepostaví <https://www.vcelkysamotarky.cz/>

Pestřenky – vypadají podobně jako vosy, jsou jim podobné, jejich larvy likvidují škodlivý hmyz <https://www.ireceptar.cz/zahrada/chrante-na-zahrade-mouchy-pestrenky-zlikviduji-vice-msic-nez-slunecka.html>

Slunéčka – pochutnávají si na mšicích, úkryty potřebují hlavně mladá slunéčka na přečkání zimy <https://www.ireceptar.cz/zahrada/zimni-ukryty-pro-slunecka-pripravte-beruskam-domky.html>

Škvoři – konzumují škodlivý hmyz <https://priroda-zahrada.cz/clanky/priroda/skvor-obecný/>

Motýl – dospělí motýli se schovávají do škvír, aby přečkali do jara. Patří mezi opylovače.

Rozvíjíme: vztah k přírodě, znalosti o hmyzu, jeho úkrytu a domovech

Klíčové kompetence: sociální a personální (vztah k přírodě a živým tvorům, pomoc slabším)

Pomůcky: Obrázky včelky, berušky a motýla podle přílohy č. 2

Třídění přírodního materiálu

Přírodní materiál z minulé procházky máme uložený v taškách na bezpečném a suchém místě. Tašky donese a vysype na stoly (nebo na zem) a úkol dětí bude tyto přírodniny roztřídit na jednotlivé druhy – zvláště klacíky, zvláště kameny, zvláště šišky a tak podobně. Přírodniny se pak vrátí zpátky do tašek, tentokrát už jako jednotlivé druhy, aby se mohly přenést k hotelu a zde poskládat.

Příprava stavění hmyzího hotelu

Děti se rozdělí na dvě stejně početné skupiny. První skupina vytvoří zadní část z pletiva na hmyzím hotelu a následně hotel vyplní z poloviny nasbíraným přírodním materiálem. Druhá skupina mezitím tvoří malé hmyzí domečky z květináče, případně si kreslí na papír hmyzí domeček a jeho obyvatele. Pak se vystřídají – první skupina jde tvořit hmyzí domečky z květináče a druhá skupina doplní zbytek přírodního materiálu do hotelu a přichytí síť k přední části hotelu.

Upozornění: Při práci na hotelu a práci s pracovními nástroji musí být kvůli bezpečnosti přítomni alespoň dva dospělí. Práce celé skupiny na jednom hotelu není možná, při počtu 20 dětí, a pokud může pracovat v jednu chvíli pouze jedno dítě, stává se tato činnost nudnou. Současnou práci na hotelu všech dětí zároveň lze vyřešit prací na dvou samostatných hotelech.

Práce s materiálem a pomůckami je náročnější a vyžaduje dodržování předem dohodnutých, a pro tuto činnost specifických pravidel. Učitel dětem ukáže předměty, se kterými budou následující hodinu pracovat:

Aku vrtačka + vruty – práce s ní vyžaduje, aby dítě nemělo rozpuštěné vlasy – je nutné je mít sepnuté gumičkou. Zároveň řetízky, náramky, případně šály kolem krku nesmí plandat, aby dítě nepřišlo k úrazu. Dítě vždy bude pracovat s aku vrtačkou pod dohledem učitele.

Kladívko + hřebíčky – pro nácvik této činnosti je vhodné, abychom měli k dispozici cca deset prkýnek a malých kladívek a děti si mohly trénovat dovednost – klepnout hřebík na hlavičku. Kladívka jsou nebezpečná hlavně prstům. Dětem, které při manuálních činnostech projevují disciplínu a šikovnost, může učitel svěřit kladívko i hřebíček na samostatnou práci, ostatním hřebíček přidrží.

Drátěná síť – na krajích sítě budou dráty ostré, děti musí dávat pozor, aby se nepíchly do rukou. Zároveň jakékoliv poštučování může vést k úrazu, pokud budou děti nesoustředěné a nebudou dbát na bezpečnost sebe a druhých, je nutné zvážit ukončení činnosti.

Štípací kleště – mají za úkol stříhat pevné dráty, ale jsou velice ostré a silné. Opět je potřeba dohlížet na práci s kleštěmi. Děti, které běžně stříhají s nůžkami, budou stříhání sítě chtít vyzkoušet, je to zcela nová činnost.

Pila na dřevo – pomocí pily bude učitel s dětmi krátit větvě, aby odpovídaly rozměrově hloubce hotelu. Děti mohou dřevo řezat, učitel dřevo přidržuje.

Stavění hmyzího hotelu

Hmyzí hotel má učitel již připravený, může být ošetřen proti vlhkosti namořením. Dřevěnou konstrukci může vyrobit učitel, případně dobrovolník z řad rodičů, případně lze dřevěné hmyzí hotely jako skládačku koupit na internetu. Tuto konstrukci učitel umístí v zahradě na místo, kde pak bude hotel

stát a tam také bude s dětmi na hotelu pracovat, protože přemístění konstrukce s vnitřní náplní potom nebude jednoduché. K tomuto místu také donese všechny pracovní materiál, pomůcky a přírodniny na výplň.

Hotový domeček případně jen jeho část lze zakoupit zde:

Čisté dřevo [online]. Čisté dřevo: ©2013-2021 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z:

<https://www.cistedrevo.cz/domecek-pro-hmyz-ii> (26.1. 2019)

Hřebík [online]. Hřebík: ©2010 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z:

<https://www.hrebik.cz/hmyzi-hotel-1-3.html> (26.1.2019)

nebo můžeme nechat vyrobit za pomoci vlastních zdrojů.

Učitel pracuje s dětmi z jedné skupiny na těchto činnostech:

Hmyzí hotel položí přední plochou na zem, zadní část bude volně přístupná směrem nahoru. Učitel s jednotlivými dětmi v předvrtaných místech z boku hotelu pomáhá nasazovat vruty a děti vruty aku šroubovákem utahují. Jedna skupina dětí může přišroubovat pouze jednu polovinu hotelu, aby druhá část zbyla druhé skupině.

Na zadní stranu hotelu se nahoru přiloží pletivo a učitel jej přichytí několika hřebíky po obvodu hotelu a také uprostřed, aby pletivo drželo na místě.

Učitel domeček převrátí na záda, to znamená, že strana s pletivem bude na zemi a přední strana bude volně přístupná shora. Všechny děti (z obou skupin, pokud je máme rozdělené na skupiny) v tuto chvíli začnou plnit přihrádky v hotelu přírodninami. Do každé police přijde jeden typ přírodnin, protože jiné živočichy budou přitahovat skuliny mezi kameny a jiné suchá tráva a listí.

Na pečlivě zaplněný hotel se přiloží druhý kus pletiva a učitel jej přichytí několika hřebíčky po obvodu hotelu a také několika hřebíčky uprostřed, aby pletivo drželo na místě.

Děti s kladívky a hřebíčky postupně přichycují cele pletivo na místech, kde je to potřeba. Každé dítě zatluče zhruba 3–4 hřebíčky. Hřebíčky by se měly poslední půlcentimetr tlouct ne svisle, ale vodorovně, aby vytvořily záhyb, který přichytí síť na místě.

Až je síť přitlučená, učitel ukáže dětem, jak se bude po obvodu stříhat nůžkami na drát přebytek pletiva, a děti si to vyzkouší. Přebytečné pletivo se okamžitě odklidí do bezpečné vzdálenosti, aby se o něj nikdo nezranil.

Zbývá dodělat druhou část hotelu s vruty. Učitel s jednotlivými dětmi v předvrtaných místech z boku hotelu pomáhá nasazovat vruty a děti vruty aku šroubovákem utahují.

Hotový hotel se nakonec postaví do polohy, ve které má být.

Pomůcky: přírodní materiál nasbíraný při předchozí hodině na vyplnění hmyzího hotelu – klacíky, šišky, suchá tráva a listí, kamínky, mech, 5 ks polen o průměru 10 cm, délky 30 cm, s 10 předvrtanými dírami o průměru 10 mm, do hloubky 15 cm, z obou stran kruhové plochy, králičí pletivo – 2 ks o rozměru 1 m x 1 m, připravená a namořená dřevěná kostra hmyzího hotelu s předvrtanými dírami na vruty, pracovní nářadí – 2 ks štípacích kleští na drát, 4 ks dětských kladívek, 100 ks tenkých hřebíků délky 4 cm, 50 ks univerzálních vrutů 4 x 40 mm, 2 ks dětských aku vrtaček, lepidlo Herkules

Mini domeček pro broučky

Základem tohoto domečku je obyčejný neglazovaný keramický hnědý květináč. Učitel rozdá každému dítěti jeden kus a děti si ho pomalují. Lépe krycími barvami – tempery, např. barva Remakol.

Pak vytvoří základ pro zachytnou síť, což je proužek papíru (cca 5 x 20 cm, záleží na obvodu květináče), na který se po cca dvou centimetrech nalepí pomocí lepidla Herkules řada asi 8–10 špejlí o délce 20 cm, které mají papír přesahovat. Tento papír se stočí, vloží a přilepí lepidlem do květináče a bude z něj opěrná konstrukce pro síťku, která bude držet materiál uvnitř. Pomalovaný květináč, ve kterém je papír se špejlemi, se naplní přírodninami: kamínky, mech, lístky, ulítkami. Až je květináč vrchovatý, vezmou děti potravinářský motouz a přes otvor květináče (přes přírodniny) natahují „pavučinku“ z bílého motouzu. Na první špejli, u které dítě začíná, se udělá pevný uzel. Kolem dalších špejlí je pak nutné pavučinu obtáčet a vést provázek přes přírodniny, aby byly uchycené vevnitř a nevypadly. Konec provázku je dobré opět pevně uvázat.

Až budou všechny děti hotové, květináče si zanesou do klidné části zahrady, někam pod stromy nebo pod keře, ideálně někam, kde roste méně trávy. Květináče se poskládají (položí) do kruhu, dnem k sobě, otvorem ven z kruhu. Prostředek kruhu, tj. prostor mezi květináči, se může vyplnit suchým listím, větvemi, nebo kamínky.

Poznámka: Děti mohou pracovat i ve dvojicích. Velice malé děti mohou dostat pouze obrázek na vymalování a účastnit se aktivit jako sběrači přírodnin a pozorovatelé.

Pomůcky: 20 ks hliněných květináčů průměru 12 cm, 100 ks špejlí, 5 ks balení temperových barev, 20 ks štětců, 2 klubka bílého motouzu, 10 ks tuhých lepidel Herkules, 10 ks nůžek na papír, 20 ks papíru A 4 gramáže 80 g

Rozvíjíme: komunikační schopnosti, vyjadřování myšlenky, sdělení prožitku, rozvoj představivosti, jemnou motoriku, zručnost, samostatnost, vzájemnou spolupráci a komunikaci.

Klíčové kompetence: komunikativní, činnostní

Závěrečná reflexe

Po dokončení práce sova dětem poděkuje a zeptá se na své kamarády, kteří se v domečcích možná ubytují. Ptá se dětí: Víte, jaký hmyz se může ubytovat v hotelu? Co jsme se dnes všechno naučili? Je něco, co byste doporučili svým kamarádům? Na co jste si museli dávat pozor? Co se vám dařilo? Jaká byla práce s pracovními nástroji?

Poznámka: Vedeme děti k rozvoji komunikace, ke sdělení vlastního názoru, k vážení si výsledku práce druhých.

3.1.3 Téma č. 3 Včela, vos, sršeň – 2 hodiny

Cíl

Děti se seznámí s bodavým hmyzem a naučí se rozlišovat jednotlivé zástupce z této hmyzí říše. Děti pomocí her objevují svět ve včelím společenství a získávají konkrétnější pohled na náročný život včel, čmeláků a vos, na užitečnost tohoto hmyzu a jeho potřebnost pro ekosystém.

Úvod

Do třídy přichází učitel jako včelař. Děti sedí v kruhu nebo na jedné straně herny. Pokud je možnost, je lepší si zapůjčit kuklu a rukavice u včelaře, ale můžeme si s sebou pro názornost vzít jen sklenici medu. Touto lekcí může děti provádět plyšová včelka nebo čmelák a učitel pak hračku používá při pokládání doplňujících otázek. Včelař/učitel vysvětlí dětem, že se stará o úly se včelkami, ošetřuje je před nemocemi, chrání před predátory a také si od včel občas vezme sladký med. Ale teď zrovna neměly jeho včelky úplně dobrý den, neměly náladu na to, že jim někdo kouká do domečku a jedna včelka ho píchla. Následuje diskuze s dětmi o včelách a ostatních podobných tvorech. Učitel dětem ukáže obrázky a děti mohou sdělit své znalosti a zkušenosti se setkáním s tímto hmyzem, řešení situace při píchnutí tímto hmyzem, ošetření.

Tip: Dětem můžeme v této úvodní části ukázat materiál, který se váže k vnitřnímu vybavení úlu, nebo ke včelařství. Pokud je taková možnost, ideální je do mateřské školy pozvat tatínka, dědečka včelaře, či včelaře ze sousedství. Skladba pomůcek je například včelařský klobouk a rukavice, případně celý oblek, doutnák, rámeček s včelí pláství, nebo samotná včelí plástev. Kousek postaveného včelího díla, nebo kousek plástev s medem ve sklenici.

Otázky pro učitele:

Máte, děti, už také takovou zkušenost, že vás včela píchla? (Hodně to bolí a žihadlo se musí okamžitě vyndat. Pak je dobré místo chladiť, natřít cibulí nebo dát hojivý olejíček. A znáte příbuznou včelku, která píchne a může odletět? Ví někdo, čím to je? (vos, uzpůsobení žihadla, u včel se zpětnými háčky).

A co jste dělaly, když vás tento hmyz bodnul? (Pokud vás bodne jakýkoliv hmyz, okamžitě to běžte říct někomu dospělému. Většinou se nic nestane, ale pokud by byl někdo na bodnutí citlivý až alergický, může se mu udělat hodně špatně, dokonce by možná potřeboval i pomoc lékaře).

Máte rádi včely? Co o nich víte?

Víte, jak vypadá úl a kdo v něm žije? (V úlu žije matka, královna, dělnice, trubci a larvy. Matka klade vajíčka)

Kde najdete úly? (Na loukách, na kraji lesa, ale i ve městě na střeše domů).

Víte, jak včela vypadá? Kdo je podobný včele? (Vosa, čmelák, sršeň)

Jakou znáte pohádku o broučcích, čmelácích a včelách? (Včelka Májka, Včelí medvídci)

Učitel poučí děti: POZOR! V případě bodnutí hmyzem, pokud je někdo hodně alergický, může u něj nastat anafylaktický šok. Tělo začne reagovat na cizí látku (jed). Může opuchnout, může mít problémy s dýcháním, vyrážku, rýmu. Takovému člověku se musí okamžitě pomoci zavoláním sanitky, případně podáním speciálních léků. Pokud jede člověk na výlet, dovolenou, nebo dětský tábor, musí učitelé vždycky vědět, jestli je někdo alergický, nejen na hmyzí bodnutí, ale i na potraviny, nebo kosmetiku, léky, rostliny, zvířecí srst a jiné věci.

Rozvíjíme: naslouchání a porozumění, komunikaci, porozumění dějům lidského těla, rozvíjení přírodních souvislostí a znalostí o hmyzu.

Klíčové kompetence: kompetence k učení, sociální a personální

Pomůcky: Fotky formátu A 4 nebo A 5 podle přílohy č. 2 – každý obrázek 1 ks – úly, včela, vosy, čmelák, sršeň, sklenice medu, rukavice a včelařský klobouk

Představujeme čmeláka, vosu a sršeň

Děti se usadí v herně, učitel ukazuje fotku čmeláka, vosy a sršně. Na vytisknutých obrázcích ze zadní strany může být umístěný popis k danému zvířeti. Tento popis si učitel upraví podle typu svých dětí, může uvedené informace zkrátit, pokud se jedná o menší děti, nebo říct vše uvedené, pokud jsou to zvědavé děti. U představení vosy a sršně zmíní učitel srovnání velikosti. Sršeň je velký jako kolíček na prádlo. Vosa je malinká asi jako kancelářská sponka. Sršeň vydává hlasité, hluboké bzučení, skoro drnčí. Vosa tence bzučí. S dětmi si tento zvuk vyzkouší. Hluboce zabzučí jako sršeň a tence jako vosa. Pohyb učitel ukáže na ruce (nebo plyšové hračky). Vosa se bude pohybovat rychleji a hbitě, létat z předmětu na předmět, ale sršeň bude pomalu a trpělivě zkoumat a prohlížet si předmět před sebou a pak odletí. Po představení těchto tří zvířat učitel udělá krátkou diskuzi o tom, co si děti pamatují a co je zaujalo.

Čmelák – Čím jsou zajímaví čmeláci? Čmeláci podobně jako včely sbírají pyl a nektar jako svoje jídlo a také umí vyrábět vosk, ale nedělají si zásoby na zimu pro celý úl. Oni v úlu nežijí, mají svoje doupátka a dožívají se pouze jeden rok. Na jaře se mladá čmeláčí matka probudí, nasbírá si pyl a nektar a najde si schované místo, třeba v opuštěné myši díře. Tam si začne stavět malinkou plástev, kde se jí pak narodí malé čmeláčí dělnice a postupně i čmeláci, trubci – samečci. Koncem léta se v už ve velkém čmeláčím domečku narodí i nové mladé samičky, nové maminky. Ty pak odletí do světa na zasnuby s čmeláky z jiných rodin a pak se samičky samotné schovají před zimou, aby další rok dělali nové čmeláčí hnízdečko. A čmeláci jsou nejzajímavější tím, že nás v žádném případě nebodnou, nebo nekousnou. Mohli by, ale nedělají to ani často, ani rádi. Vždycky raději uletí.

Vosa – Kdo jsou vosy? Vosa je známá tím, že kolem nás bzučí a bzučí, dívá se, co máme dobrého a neváhá se jít napít do sklenice se sladkou limonádou. Řadíme ji mezi takzvaný obtížný hmyz. Při pocitu ohrožení se vosa brání žihadlem a na rozdíl od včely, která po bodnutí umírá, tak vosa může bodnout vícekrát. A je pověstná tím, že to dělá docela ráda. Hnízda si dělá v dutinách a norách, ale může si postavit hnízdo i na půdě. Živí se sladkým nektarem z květin, ale i šťávou z ovoce a vším, kde se vyskytuje cukr, což často znamená, že vosa letí krást med včelám do úlu. Maminka vosa se na jaře probudí, najde vhodné místo pro založení svojí rodiny, které se říká kolonie, a tam začne stavět z papíroviny hnízdo. Vosa neumí dělat vosk, a tak rozžvýkává dřevo a vyrábí tenoulinký papír. V hnízdu pak vychovává larvy a z nich dělnice, ale ty nenosí zásoby a nedělají med, pouze krmí larvy a pečují o budoucí matky. Koncem léta se vylíhnou i nové vosí maminky a odletí se někde schovat, předchozí hnízdo pak zůstává prázdné, všichni ostatní se zimou umřou.

Možná si vosu pleteme se sršněm.

Sršeň je opravdu velký, až nepřehlédnutelný a zbarvením podobný vose. Ale je ze všech našich pruhovaných kamarádů nejmírumilovnější. Má žihadlo stejně jako vosa a mohl by bodnout vícekrát, dokonce by mohl i kousnout, ale udělá to jen, pokud někdo přímo ohrožuje hnízdo. A i kdyby bodl, nebude to zdaleka tak bolet, jako když bodne včela. Je to z toho důvodu, že včelí jed je výrazně silnější, protože bodnutím brání včely svoje hnízdo a musí z něj vyhnět třeba myši a jiné hlodavce. Ale sršeň používá jed ze žihadla pouze na omráčení hmyzu, aby ho pak mohl zanést na jídlo svým larvičkám. A navíc nemusí bodat, protože dokáže jed z žihadla vystříknout. Stejně jako vosa a čmelák, tak i sršní maminka na jaře vyhledá dobré místo pro založení hnízda a tam ho začne stavět rozžvýkáváním dřeva

a tvořením papíru. Postupně si vyrábí velkou kouli, ve které je bludiště chodbiček a komůrek, kde se líhnou dělnice. Larvám nosí sršní drobný hmyz, včely a mouchy a jako dospělí se živí šťávou ovoce, z květů anebo mízou stromů, ale také mohou létat do úlů a brát med včelám.

Hra – Na včelky

Motivace: Co všechno včelky v úlu dělají? Kolik je to stojí námahy a úsilí? Tato hra dětem představí nelehký svět včely a její drobnou, ale vytrvalou práci, kterou dělá pro svou královnu a přežití svého úlu. Učitel nechá nejprve děti samotné si vzpomenout, čím je zajímavá včela a co všechno dává člověku. Děti by měly jmenovat med a vosk.

Pravidla: Rozdělíme se na 2 skupiny, jedna skupina jsou včely a druhá kytičky (kytičky mají na hlavě šátek). Včely létají, pohybují křídly, květiny stojí na místě, jakmile uslyšíme „včelky mají hlad“, tvoříme dvojice včela a květina. Po každém takovémto zastavení si ve dvojici předáme šátek (popř. zástupný předmět) a vyměníme si role.

Rozvíjíme: pohyblivost, pohotovost, hrubou motoriku, jemnou motoriku, zručnost, samostatnost, vzájemnou spolupráci a komunikaci

Klíčové kompetence: sociální a personální

Pomůcky: šátky

Nabízíme ještě jednu variantu hry na včelky, tj. Hra na sbírání nektaru:

Učitel použije rozmístěné květiny a na ně postaví misku s polystyrenovými výplněmi do balíků. Děti jsou stále včelkami a tentokrát mají za úkol donést nektar do úlu. Nektar se může přenášet pouze po jednom kusu. Úl symbolizuje papírová krabice, do které děti hází polystyren. Hra končí, když učitel uzná za vhodné, misky lze během hry doplňovat.

Varianta: Polystyrenové výplně (vypadají jako motýlci) se mohou nahradit hliněnými kuličkami, plastovými korálky, kostkami lega, nebo víčky od PET lahví.

Učitel po ukončení hry na sbírání nektaru zhodnotí výsledek: Léтали jste jako včeličky a donesly spoustu nektaru. Ale vidíte, kolik ho je? A kolik byste ho ještě museli přinést, aby to bylo dost a aby se nakrmila všechna včelí miminka? Museli byste pracovat celý den, bez přestávky. Je to těžká práce být včelkou v úlu a létat z květiny na květinu a nosit nektar a pyl do úlu. Musíte být pilný jako včelička. Jedna včela dokáže za jeden den navštívit až 30.000 květů. A kapku medu vytvoří jedna včelka za týden práce.

Rozvíjíme: znalosti o včelách, pohyblivost, pohotovost, hrubou motoriku

Klíčové kompetence: sociální a personální

Pomůcky: Malé misky podle počtu květin, které budeme používat. Polystyrenové výplně do balíků.

Hra – na ochranu úlu

Tato hra demonstruje skutečnost, že vosy a sršně chodí krást med včelám do úlu. Úly jsou symbolizovány obručí. Učitel umístí obruče po kraji místnosti (herny). Položí jich tam tolik, jako je polovina dětí – 20, položíme 10 obručí (úlů). Polovina dětí představuje vosy a sršně, kteří nemají svůj úl a chtějí se zmocnit úlu včel a ukrást včelám med. Druhá polovina dětí jsou včely a jsou označené žlutým šátkem, který mají jako čelenku na hlavě. Včelky z úlu vylétají za potravou a všechny děti společně krouží opatrně hernou, s ohledem na pohyb ostatních. Děti mohou jen poletovat, nebo si při pohybu mohou zpívat společně zvolenou písničku. Na zvolání učitele: „Pozor, vosy!“ všechny včelky letí zpět do úlu (kteréhokoliv), ale do úlu letí i vosy a sršně! Snaží se využít situace a obsadit některý úl.

Ten, kdo je v nějakém úlu jako první, jej obsadí a nikdo jiný tam už nemůže. Obruče, které obsadí vosy, se vyřadí. A hraje se znovu. Až vosy ukořistí všechny obruče (úly), vymění učitel skupiny, aby si hlídání úlu vyzkoušely i ostatní děti.

Rozvíjíme: jemnou a hrubou motoriku, pozornost, ohleduplné chování

Klíčové kompetence k učení, sociální a personální, činnostní

Pomůcky: Žluté šátky, obruče

Vyrábění včelího úlu

Učitel rozdá dětem papíry s předtištěným šestiúhelníkem. Ten si děti vystříhnou a na jednu stranu nakreslí včelku tím, že položí na papír svoji dlaň hřbetem vzhůru a obkreslí ji. Po bocích (u malíčku a u palce) dokreslí křídla, u zápěstí hlavu a vybarví prostor dlaně a prstů jako pruhované tělo včelky. Včelky mohou děti kreslit i zcela samostatně, bez pomoci obkreslení ruky. Šestiúhelníky všech dětí pak lektor s dětmi poskládá na zem. Pokud děti chtějí mít velký úl, může každý vymalovat dva šestiúhelníky.

Varianta: Do šestiúhelníků mohou děti dokreslit i larvičky včel, takové jakoby malé housenky. Celý úl se může nakonec nalepit na velký balící papír a může být umístěn na nástěнку.

Rozvíjíme: spolupráci, jemnou motoriku, fantazii, výtvarné cítění

Klíčové kompetence: sociální, komunikativní, činnostní

Pomůcky: předtištěné A4 se šestiúhelníkem, nůžky, pastelky

Závěrečná reflexe

Shrňme všechny nově nabyté znalosti, které se děti dozvěděly. Ptáme se návodnými otázkami: Co jsme se v dnešní hodině dozvěděli? Jaký máme ze včel užitek? Jaký je rozdíl mezi včelou a vosou? Jak se musí ošetřit píchnutí tímto hmyzem? Co byste dělaly, kdyby kamarádka píchla tento hmyz?

3.1.4 Téma č. 4 Co dalšího chodí po zemi – zaměřeno na lesní zvířata – 2 hodiny

Cíl

Děti se seznámí s životem zvířat vyskytujících se v blízkosti lidských příbytků, naučí se poznávat zvířecí stopy a potraviny vhodné pro krmení zvěře.

Úvod

Učitel usadí děti na úvodní přivítání do klidného místa v herně a vede s nimi diskuzi. Tématem jsou tentokrát zvířata, která žijí poblíž města. Jako průvodce může tentokrát posloužit plyšový medvěd. Učitel přivede děti pomocí společného rozhovoru (i rozhovoru s medvědem) na téma podzimu a zimy. Minulé lekce byly o broučcích a drobném hmyzu, který se schovává do děr a pod kůru stromů. Děti postavily broučkům krásný hotel, ale co dělají velká zvířata v lese? Nejblíží k městu, kde je možné kromě lesa zahlédnout velká zvířata, je obora (oplocený výběh pro divokou zvěř). Obora bývá volně přístupná na rozdíl od zoologické zahrady, kde platíme vstupné.

Otázky pro učitele

Jaká zvířata můžete potkat v lese? (Srňka, zajíc, jelen, liška, jezevec, veverka)

Copak je to obora?

Kdo se stará o zvířata? (myslivec)

Co se zvířata dělají? (krmí je, kontroluje, ošetřuje)

Jak se chováme v lese? Co v lese rozhodně neděláme? (hluk, protože na nás zvířata nejsou zvědavá a mají rádi svůj klid)

Co uděláme, když v lese nebo na kraji lesa najdeme mládě (srnky, zajíce)? Tato otázka je spíše z jarního období, ale bude dobré, když děti ví, nebo se dozví, že na mláďata se nesahá, protože maminka je poblíž a čeká, až odejdeme a mládě se choulí v trávě, aby bylo maskované, protože ještě neumí utéct. Jiný případ jsou zranění tvorové, ale zde je potřeba zavolat pomoc, protože málokdo bez znalostí by se uměl postarat o srnku se zlomenou nohou, nebo ptáka s polámaným křídlem.

Pomůcky: obrázky zvířat podle přílohy č. 1

Hra na stopování

Děti stojí na kraji herny a pozorují učitele. Učitel vytvoří přes hernu pět cest pomocí kartiček se stopami zvířat, které budou na dětský krok od sebe, aby děti mohly šlapat po obrázku své stopy až k cílovému zvířátku. Stopy se mohou různě proplétat a křížit, případně občas vzdálit na skok, nebo jít vedle sebe, případně trochu zamotat, dokonce někdy jít několikrát přes sebe. Děti budou zvířata stopovat, takže půjdou od obrázku po obrázku doslova po stopách.

Kdo víme, že stopuje zvířata? Stopař, indiáni, v lese je stopařem myslivec a hledá stezky, kudy chodí zvěř, aby věděl, kde se shromažďuje.

Jak může probíhat takové stopování? Jdeme podle otisků v hlíně, nebo pozorujeme zlomené větve, v lese mají zvířata vyšlapané cestičky skrz porost.

Víte, jak lze uchovat otisk stopy zvířete? Pomocí sádrového otisku.

Po postavení cestiček se vždy pět dětí vydá na stopování, každé má jedno zvíře. Až dokončí cestu a vrátí se s obrázkem, vyšle učitel další stopaře, dokud se takto nevystřídají všechny děti. Na konci aktivity se učitel zeptá, které z dětí vystopovalo zajíce, aby zvedlo stopu zajíce, které děti vystopovaly vlka, ať zvednou stopu vlka atd.

Varianta 1: Pokud máme k dispozici v blízkosti mateřské školy les, je velmi přínosné pokusit se stopovat v reálném prostředí a zejména odlít skutečnou stopu. Nepodaří-li se nám najít otisk kopýtka či jinou stopu, odlijme jednu šlápotu dítěte či stopu psí.

Varianta 2: Děti mohou mít na konci cest nachystaný černobílý obrázek zvířete s jeho stopou na vybarvení a po aktivitě stopování si obrázky u stolu vybarvit a dokreslit ke zvířeti na papír víc stop, mohou si tisknout stopy z bramborových tiskátek, které přichystá učitel.

Rozvíjíme: naslouchání a porozumění, pohyblivost, pohotovost, fantazii

Pomůcky: Obrázky stop a jejich majitelů v příloze č. 7 a č. 8 – jelen, zajíc, vlk, medvěd, jezevec

Zvířátka u krmelce

Děti po předešlé hře nechá učitel sedět v kruhu a přinese si tašku (nebo nůši či proutěný košík) a postupně dětem ukazuje možnosti příkrmu, který se v zimě nosí zvířatům do krmelce. Dává potraviny z tašky (košíku) do „krmelce“, který symbolizuje rozložený zelený šátek (popř. papír) na zemi a děti si mohou tipnout potraviny vhodné do krmelce. Nevhodné potraviny se ocitnou na červeném šátku (popř. červeném papíru) na zemi, který bude ležet hned vedle.

Učitel u toho říká dětem: „I zvířata v lese v zimě potřebují pomoc. Celý rok měli přístup k trávě a semenům a teď je v lese jen zima a chlad, všude sníh. Země je zmrzlá a tvrdá, tráva neroste, zvířatům můžeme trochu pomoci, co říkáte? Podíváme se, co všechno může myslivec v zimě dát zvířatům v lese do krmelce. Roztřídíme dobroty, které jsem s sebou přinesl, na ty, které do krmelce patří, a které naopak vůbec. Můžete nosit sami zvířatům jídlo? Ne, neměli byste, protože nejvíc by tam měli mít sena, a to má málokdo z vás běžně doma. Ostatní krmení je spíše jako doplněk a nemělo by ho být moc.

Zvířata, která potkáme u krmelce – srnky, jeleny, zajíce, bažanty a koroptve, divoká prasata, daňky, muflony – učitel se dětí ptá, jestli vědí, jak dané zvíře vypadá.

Co do krmelce patří: Seno a sláma (pro srny a jeleny), jablka, hrušky, mrkev, brambory, řepa, minerální sůl, kukuřice, žaludy, kaštiny, bukvice, oves, hrách, pečivo – pouze chleba a rohlíky, dobře usušené a velice málo a pouze když mrzne, protože pečivo se nesmí rozmočit, jinak by zvířatům bylo špatně. Pečivo se nedává koním ani kozám, to může vždy jen majitel (pečovatel). Pokud chceme věnovat zvířatům v lese pečivo, vždy jej odnese správcí, který má na starosti oboru/les.

Co do krmelce nepatří: sladké pečivo (průjmy), čerstvé pečivo (žaludeční problémy), vařené potraviny, slané a kořeněné potraviny

Tip: Některé položky lze koupit ve zverimexu. Minerální liz lze zakoupit – za 120 Kč 10 kg kostky pro velká zvířata, kterou lze věnovat zvířatům v oboře. Drobná kostka lizu pro hlodavce stojí pár korun. Seno lze koupit jako podestýlku pro hlodavce, krásně voní. Sláma se dá ještě na podzim najít na okrajích pole.

Rozvíjíme: komunikační schopnosti, naslouchání a porozumění, empatii a soucit

Pomůcky: 1 ks – mrkev, jablko, rohlík, koláč, brambora, řepa, klas kukuřice, po množství 1 hrst – seno, sláma, žaludy, kaštiny, pšenice, těstoviny, sušenky, slané tyčinky, rohlík, kousek chleba

Můj krmelec

Učitel rozdává dětem každému čtvrtku papíru s obrázkem krmelce a druhou čtvrtku papíru s vytištěnými obrázky různých druhů potravin (příloha č. 2). Děti mají za úkol spočítat, vystříhnout a nalepit ke krmelci pouze potraviny, které jsou pro zvířata vhodné. Kolem krmelce pak můžeme dokreslit stopy zvířat. Učitel během práce dětí obchází kolem stolů a povídá si s každým dítětem, proč tam lepí zvolené potraviny, kdo by si na nich u toho krmelce asi pochutnal.

Rozvíjíme: matematické představy, jemnou motoriku

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální

Pomůcky: 20 ks vytisknutých obrázků z přílohy č. 2, 10 ks lepidel, barevné pastelky, nůžky

Závěrečná reflexe

Dnes jsme se vypravili za zvířaty do lesa. Která zvířata se pohybují v blízkosti lidských příbytků? Kdo se v lese o zvířátka stará? Jak jsou pro nás příroda, rostliny a zvířata důležité? Podle čeho poznáme, jak se v lese pohybují? Jak lidé pomáhají zvířátkům? Které potraviny jsou vhodné ke krmení pro lesní zvěř? Kam je zvířatům dáváme?

3.2 Metodický blok č. 2 VODA – 4 hodiny

3.2.1 Téma č. 1 Seznámení s vodou a rybami – 2 hodiny

Cíl

Děti se seznámí s živočichy žijícími v okolí vody a ve vodě, rozvíjí estetické vnímání hudby a pohybu, získávají osobní prožitek.

Úvod

Děti se shromáždí na úvod do klidové části herny a posadí se. Úvod je diskuzí na téma voda a její obyvatelé.

Otázky pro učitele

Kde všude se voda vyskytuje? (Teče z kohoutku, je v kalužích, potocích, řekách a mořích)

Která zvířata žijí ve vodě? (Ryby, hmyz, obojživelníci, jako například žáby)

Jak se může voda projevovat? (kape, teče, vlní se, ale i mrzne a můžeme po ní bruslit)

Kdy je voda nebezpečná? (povodeň, v moři tsunami)

Kdo vodu potřebuje k životu? (Člověk, květiny, zvířata. Z vody je složené naše tělo. Bez vody není život.)
Kde jste byli na výletě u vody?

Vltava

Učitel pustí dětem ukázkou skladby od Bedřicha Smetany – Vltava/zdroj: Vojtěch Dian. In: Youtube [online]. 3.1.2016 [cit.2020-09-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-p7pdqpOtmg>

Děti mají za úkol se do hudby zaposlouchat a vlastním tělem ztvárnit pohyb vody. Celá skladba začíná drobným pramínkem, jako malá kapka, děti jen hýbou rukama, jako když padá déšť, pak jako potůček (děti pomalu běhají), který skáče přes kameny (poskakování), jako větší potok (běhají pomaleji), jako líná řeka (jen chodí), voda pluje meandry a zákrutami (vlnění tělem), občas pluje velice rychle (děti se rozběhnou), ve vodě poskakují i rybky (výskoky). Po proudu také budou nějaké jezy, kde voda prudce spadne k zemi (výskok s podřepem). Nakonec si všechny děti lehnu, pomalu hýbou rukama i nohama a představují vlny v moři, kam řeka doputovala. Ve hře na vodu si děti vyzkouší, jaké to je být kapkou vody a jak se mění cesta kapky, když putuje do moře. Učitel jim pomáhá a všechny pohyb předvádí s nimi, aby děti měly inspiraci a zároveň komentuje, co se asi tak ve skladbě děje, jak se voda mění a kudy putuje.

Rozvíjíme: hrubou motoriku, estetické vnímání a citění

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální

Pomůcky: zvířata z přílohy č. 2 (vodní ptáci a ryby)

Zvířata u vody

Poté, co se děti staly vodou, si více přiblíží i její obyvatele. Pomohou jim v tom obrázky. Učitel si připraví kartičky s obrázky zvířat. Jsou to kachny, žáby, volavky a kapři podle přílohy č. 2. Děti se ptáme, co je to za zvíře, kde žije a jak se pohybuje? Vyzkoušíme si pohyby všech těchto zvířat.

Kachny se kolébají, potkáme je u každého rybníka, na každé říčce. Zajímavostí je, že kačer je krásně probarvený, má zelenou lesklou hlavu a černo hnědo šedé tělo. Ale samička je nevýrazná šedohnědá, aby ji nenašel predátor, když ta bude sedět na vejcích.

Žáby skáčou na souši, ale když skočí do vody, tak skvěle plavou. Jsou to obojživelníci, dokážou žít na zemi, ale i ve vodě.

Volavky chodí dlouhými kroky ve vodě, občas strnule koukají na hladinu a pak rychle zanoří zobák a uloví rybku.

Kapři plavou pomalu a líně po dně rybníka a hledají potravu, broučky a kousky rostlin. Na zimu se uloží do blátivého dna a tam odpočívají až do jara.

Rozvíjíme: hrubou motoriku, obratnost, pozornost, fantazii

Pomůcky: obrázky z přílohy 1 (kachna, žába, volavka, kapr)

Orchestr u rybníku

Děti se posadí do kruhu a učitel se představí jako dirigent rybníkového orchestru. Vysvětlí, kdo je dirigent: člověk, který řídí orchestr, ukazuje hráčům, kdy mají hrát, kdy mlčet, případně jak silně a rychle. Děti rozdělíme do pěti skupin. Hudebními nástroji bude jejich hlas a tyto zvuky:

CÁK – žába skočila do vody

PLESK – kapky padají na hladinu

PÍP – ptáčky zpívají v rákosí

DRRR – hrčení žabek podél břehu

KUŇK – žabičky

Učitel přiřadí každé skupině jeden z výše uvedených zvuků a s každou skupinkou si jejich zvuk vyzkouší samostatně, ostatní mlčí. Děti svůj zvuk opakovaně vydávají, když na ně dirigent ukáže (významně se podívá a pokyne jejich směrem dlaní nahoru) a pokud jim ukáže, že mají přestat (pokyne dlaní směrem dolů), tak tato skupinka utichne. Pokud dá dirigent celé paže dolů, dlaně vodorovně se zemí, hraje se velice potichu, naopak čím výš pak paže zvedne, tím hlasitější mohou být zvuky. Chvilku mohou kuňkat jen žáby, pak k nim může připojit další zvuky, postupně zesilovat a zeslabovat. Nechat děti pár sekund křičet z plných plic (dirigent má ruce vysoko nad hlavou) a pak zase pomalu ubírat a ruce dávat dolů. Hru učitel ukončí, až se děti dostatečně vyřádí.

Rozvíjíme: komunikační dovednosti, řečové schopnosti, vnímání zvuků, kooperaci ruky a oka, sebeovládání a sebekontrolu

Nyní si povíme něco o rybách.

Kde ryby plavou? (moře, řeky, rybníky, potoky)

Víte, že jsou různé druhy ryb, které se spolu kamarádí a jiné se navzájem loví? (Býložravé ryby, tedy rybky, které se živí rostlinnou stravou, vyhledávají společenství, a naopak mnoho masožravých ryb jsou samotáři.)

Chodíte lovit ryby s tátou (dědečkem?) (Kdo rybaří, ten ví, že každá ryba se pohybuje jinak nízko pod hladinou a přivábí ji jiná návnada, a proto rybář má kufřík se spoustou návnad, různé délky vlasců a různé pruty.)

Jednotlivé ryby k představení dětem:

Štika obecná – dravá ryba, která má ráda své stálé a jisté místo (teritorium) v řece, rybníku, nebo přehradě, kde loví jiné, menší rybky, ale nepohrdne ani žábou. Může být velká až 1,5 metru a těžká 25 kilo a její tlama je velká a plná ostrých zubů, proto se jí mezi rybáři říká „zubatá“. Zajímavostí je, že pojídá drobné, pomalé i nemocné rybky, čímž reguluje rybí populaci (takže se malé a nemocné rybky nerozmnožují), ale když má možnost, tak sežere i jedince svého druhu, tomu se říká kanibalismus. <https://www.chytej.cz/atlas-ryb/okoun-ricni>/<https://www.chytej.cz/atlas-ryb/amur-bily/>

Kapr obecný – kapra máme pevně spojeného s Vánoci. Je to sladkovodní, všežravá ryba, občas se mu také říká vodní prase a původem je také z Asie. Plave u dna rybníku a loví drobný hmyz a rostliny. Na chov je oblíbený, protože rychle roste, má dobré maso a nevádí mu manipulace a transport. Zajímavé je, že kapr začátkem zimy přestane jíst, uloží se na dno rybníka k zimnímu spánku. Problém bývá kolem Vánoc. Pokud byste chtěli vrátit kapra zpět do rybníku, teploty nejsou ideální pro růst rostlin a výskyt hmyzu, proto kapr za pár dnů umírá hladu.

<https://www.chytej.cz/atlas-ryb/kapr-obecný/> Sumec velký – je největší sladkovodní ryba. Má tělo bez klasických rybích šupin. Největší ulovený sumec v ČR měl 2,5 metru a 100 kg, ale můžou být i několikanásobně větší. <https://www.chytej.cz/atlas-ryb/sumec-velky/>

Pomůcky: obrázky ryb z přílohy č. 2

<https://www.chytej.cz/atlas-ryb/uhor-ricni/>

Závěrečná výtvarná aktivita, která nabízí prostor pro rozvoj samostatnosti a fantazie dětí.

Pomůcky: výkresy A 4 gramáže 80 g podle počtu dětí a fotky ryb (příloha č. 2), voskové pastely

Děti se přesunou ke stolům, kde mají připravené kreslicí potřeby a výtvarně ztvární svoji představu o rybě (kapr, štika, sumec), tvaru těla (délka, tloušťka), potravě (rostliny, drobný hmyz), prostředí, ve kterém se pohybuje (voda, rákosí, vodní rostliny). S dětmi kresbu konzultujeme, přihlížíme, podporujeme při výtvarném projevu.

Závěrečná reflexe

Opakujeme s dětmi naučené. Klademe jim otázky typu: Jak se pohybuje voda? Proč nemůžeme bez vody žít? Které ryby jsme si dnes představili? Která ryba byla pro vás zajímavá a proč? Jaký jste měli pocit, když jsme se pohybovali podle hudby? Popište, co jste si představovali? Co jste prožívali?

3.2.2 Téma č. 2 Voda kolem nás – 2 hodiny

Cíl

Děti si rozvíjí smyslové vnímání při hrách na vodu, kde získávají prožitek vodního prostředí, pohybu vody.

Úvod

Učitel si na úvod s dětmi povídá o vodě a jejích obyvatelích. Navrhovaná témata mohou vyplynout na základě otázek směřujících k dětem. Učitel zároveň zařazuje opakování z minulé lekce, která byla také o vodním živlu a zvířatech kolem vody.

Otázky pro učitele:

Kde najdeme venku vodu? (Kaluže, díry na silnici, potůček, řeka, moře, jezírko na zahradě)

Jaká zvířátka žijí ve vodě nebo u vody? (Ryby, raci, žáby, vážky, labutě, kachny)

Pamatujete si ryby, o kterých jsme si povídali minulou hodinu? (Kapr, štika, sumec)

Proč potřebujeme vodu? (Zvířata i lidé potřebují pít, ryby ve vodě žijí. Bez vody se nedá dlouho žít, je také součástí našeho těla.)

V létě bývá sucho, jak pomůžeme zvířatům? (Ptáčkům dáváme do pítka, ideálně na strom, nebo na zídku, ježkům misku pod stromy, kočkám, psům do jejich misek. Pokud není sucho, zvířata si umí hledat vodu sami, právě třeba v kalužích.)

Hra – Na vlnky

Děti si stoupnou do řady ve dvojicích, jako když jsou na procházce. Tyto dvojice se otočí navzájem proti sobě čelem a dostanou do rukou pruh látky, obarvené modré gázy. Pozor, gáza sice drží, ale nezvládne hrubé zacházení, děti by měly být přiměřeně něžné. Nejprve děti zkusí lehké vlnobití a gázu mácháním rukama rozpohybují. Potom učitel první dvojici vezme gázu a vyzve ji, aby se proplazila vlnobitím na druhý konec. Upozorní děti, že by se měly podívat nad hlavu, protože uvidí krásné vlnky, které tam dělají jejich kamarádi. Na konci řady se dvojice zase postaví, vrátí se jim gáza a další dvojice se může ponořit do vln.

Rozvíjíme: hrubou motoriku, smyslové vnímání, spolupráci, komunikaci

Pomůcky: dvoumetrové pruhy na modro obarvené gázy podle počtu dvojic dětí

Rybník a rybičky

Učitel si vezme do náruče pruh gázy z předešlé aktivity a vyzve děti, aby do středu herny přinesly molitanové kostky a vytvořily velký kruh z molitanových kostek. Kruh může být také z polštářů, záleží na vybavení školky. Vnitřek kruhu učitel vystele pruh gázy. Tento kruh se stal rybníčkem. Důležité je, aby okraje byly vyšší, aby se pak mohly hrát další hry, se kterými bude rybníček souviset. Do rybníčku děti nosí „rybí potěr“, kousky molitanové výplně umístěné v rohu herny. Každé dítě si dojde pro pět kusů a přinese je opatrně do rybníčku. Jde nám o rozvoj jemné motoriky a matematických představ. Pokud nemáme molitanovou výplň, využijeme jiné drobné předměty (např. kostky ze stavebnice).

Polovině dětí pak učitel rozdá akvarijní sítky. Děti se sítkami mají za úkol lovit rybičky, postupně se se sítkami vystřídáme. Po této aktivitě výplňový materiál, všechny rybky i celý rybníček – kostky, děti uklidí.

Rozvíjíme: spolupráci, komunikaci, pozornost, naslouchání, jemnou motoriku, matematické představy

Pomůcky: pruhy namodro obarvené gázy, molitanové kostky (podle vybavení herny), molitanový výplňový materiál, akvarijní sítky

Kapří šupinka

Na závěrečnou výtvarnou aktivitu Kapří šupinka děti přesuneme zpět ke stolům a rozdáme jim připravenou kapří šupinku na bílém papíru A4 se zaoblenými rohy, pastelky a nůžky. Děti si šupinu vymalují a vystříhnou. Všechny takto vytvořené šupinky nalepíme na velkou obrysovou kresbu kapra připravenou na balicím papíru. Práci dětí vystavíme. Vážíme si společné práce, práce druhých.

Rozvíjíme: estetické cítění, spolupráci, jemnou motoriku

Pomůcky: papír formátu A4 popř. A5 se zaoblenými dvěma rohy (kapří šupinka), balicí papír s předkresleným kaprem, lepidlo, pastelky, popř. jiný výtvarný materiál – temperové barvy, vodové barvy

Závěrečná reflexe

Dnes jsme byli „u vody“. Jaký jste měli pocit, když jsme si hráli na vodu? Popište nám ho. Jak se máme chovat u potůčku, řeky, rybníka? Řekněte, jak se asi cítí ryby v rybníce? Co se vám dnes nejvíc líbilo a proč? Zkuste se pochválit za něco, co se vám dnes opravdu podařilo.

POZOR! Děti stále vedeme k samostatnému vyjadřování a sdělování pocitů a myšlenek, spojených s prožitkem společných pohybových a tvůrčích aktivit.

3.3 Metodický blok č. 3 VZDUCH – 8 hodin

3.3.1 Téma č. 1 Ptáci na podzim a v zimě – 2 hodiny

Cíl

Děti získají znalosti o druzích ptáků, poznají různé druhy ptáků. Ví, kteří v naší přírodě zimují, a kteří odlétají.

Úvod

Tato hodina dětem přibližuje život ptáků a specifika jednotlivých druhů. Hlavním tématem je rozlišit jednotlivé druhy ptáků stěhovavých a přezimujících. Učitel si s dětmi povídá prostřednictvím sovy a zmíní se, že sova zůstává doma a přezimuje. Děti se usadí v klidové části herny a učitel s nimi vede debatu o tom, co vědí o ptačím zimování a ptačím světě. Otázky ilustrují, jak může diskuze probíhat. Dětem necháváme co nejvíce prostoru pro vyjadřování, aby mohly vzpomínat nebo zapojit fantazii.

Otázky pro učitele:

Jaké znáte ptáčky? Čím se od sebe liší? (Orel, ledňáček, kos, strýzlík, skřivan, čáp, ale i slepice je pták) Kde jste viděli ptáky? (Na poli číhají poštolky na myšky, v lese, na stromě, u vody, na balkóně – vlaštovky, ve městě – holubi) Víte, kde ptáci tráví zimu? (Někteří zůstávají tady, jiní odlétají na jih. A někteří ptáci ze severu přilétají na zimu k nám, protože je tu tepleji než tam, odkud přiletěli, např. havrani). Znáte některá hnízda? Jak vypadají, z čeho si je ptáci staví? (Tráva, klacíky, peří, mech, hnízda ve větvích, nebo v trávě, hnízda otevřená, nebo uzavřená jako drobný míč s dírou, hnízda v dutinách stromů, nebo pod kořeny, ptáci hnízdí i při březích řek přímo v hlíně.) Víte, jak se ptáci dorozumívají? (Každý pták má svoji specifickou melodii, píská, zpívá.) Vzbudili jste se někdy brzy ráno, když vycházelo slunce, a slyšeli jste, jak spousta ptáků velice nahlas zpívá? Proč to tak může být? (Ranním zpěvem ptáci dávají najevo, že je nic v noci nesežralo, a tak je jejich teritorium stále obsazeno a oni si jej hlídají. A pak také vábí samičky.)

Na konci diskuze učitel představí několik ptáků, o kterých se v této lekci budeme nejvíc bavit. Dětem ukáže barevné fotky a chce po nich, aby pojmenovaly, co je na obrázku. Pak se zeptá, jestli uvedeného ptáčka viděly v zimě někde venku. U každého po reakcích dětí podá informaci, jestli pták zůstává doma, nebo jestli letí do teplých krajín.

Husa (divoká) – letí do teplých krajín. Na obloze můžeme vidět pohyb hejna a slyšet jejich „gagaga“. Některé druhy hus zůstávají i přes zimu.

Vrána – žije u nás po celý rok a hledá potravu blízko lidských obydlí. Je velice podobná havranovi, který k nám přilétá pouze na zimu, protože je u nás tepleji jak na severu. V zimě vidáme velká hejna černých ptáků kolem polí.

Vlaštovka – začátkem podzimu odlétají vlaštovky v hejnech za teplem a na jaře se vrací.

Vrabec – celou zimu ho můžeme vidat u každého krmítka.

Čáp – odlétá za teplem, před cestou zkonzumuje spoustu jídla, aby vydržel dlouhou cestu.

Pomůcky: Obrázky z přílohy č. 2 – husa, vrána, vrabec, vlaštovka, čáp, popřípadě plyšové ptáčci, kteří vydávají zvuky.

Hra Na stěhovavé ptáky

Děti se přesunou do herny na první pohybovou hru této hodiny. Představují v ní stěhovavé ptáky a ptáky, kteří zůstávají u nás. Budou to čápi, husy, vrabci a vrány. Učitel vybere dvě místa v herně, naproti sobě na vzdálenějších stranách místnosti, ideálně aby jedno místo byl reálný domeček (domeček v herně) a druhé místo označí květinou v květináči. Děti se pak pohybují po třídě mezi těmito místy. Od květiny, která představuje palmu a teplé kraje (tam letí stěhovaví ptáci), k domečku (tam letí ti, co zůstávají). Učitel ptáky jmenuje – husy, vrány atp., a děti představují tyto ptáky tak, jak je typické pro daný druh a přemísťují se prostorem. Čápi pomalu kráčí, husy máchají křídly (rukama) a dělají gagaga, vrabci poskakují snožmo a vrány máchají křídly (rukama) a hlasitě krákají.

Než děti poprvé vyrazí na pouť do teplých krajů nebo do domečku, učitel jim představí všechny ptáky a předvede pohyby společně s dětmi.

Husy – Učitel mává rukama jako křídly a krouží kolem dětí, aby udělaly hejno a běžely za ním. Příběh při pohybu „Na podzim se husy shromáždí do jednoho hejna a pak se vydávají na dlouho cestu, třeba do Afriky. Vepředu letí vždycky ti nejzkušenější, kteří ostatní vedou, a ví, kam mají letět, mladé husy letí uprostřed hejna anebo na okrajích. Celé hejno na obloze pak připomíná tvar velké šipky.“ Pak hejno zamíří k palmě (květině).

Vrabci – Učitel skáče snožmo a dělá rukama malé pohyby „křídýlek“. Příběh při pohybu: „Vrabci skáčou pod stromy a hledají semínka rostlin. Zima jim nevádí. Létají ve velkých hejnech, a pokud je někdo vyruší, rozletí se na všechny strany a brzy se zase vrátí“. Děti skáčou směrem k domečku.

Čápi – Učitel pažemi napodobuje zobák, kterým klape a zároveň zvedá kolena do vzduchu. Příběh při pohybu: „Čápi se před odletem do teplých krajů musí řádně posilnit, proto před odletem hodně jedí a pak míří za sluncem. Čápi se orientují díky vnitřní GPS, která jim ukazuje směr. Prakticky se jedná o polohu slunce. Dnes máme některé čápy vybavené sledovacím zřízením, abychom věděli, kudy a kam přesně letí.“ Děti s velkými pohyby paží (křídél) letí k palmě.

Vrány – Učitel má rozpažené ruce a občas jimi mávne a hlasitě zakráká. Příběh při pohybu: „Vrány jsou velice společenské a létají ve velkých hejnech. V zimě hledají potravu i kolem lidských obydlí“. Děti letí k domečku.

Hra Na vlaštovky

Učitel uprostřed herny natáhne pradelní šnůru a položí ji na zem tak, aby tato čára dělila hernu na dvě poloviny. Čára, která tím vznikne, představuje drát pro vlaštovky. Kolem této čáry rozmístí učitel plastové kostky, které představují potravu vlaštovek. Na kraj herny umístí koš na plastové kostky, který představuje hnízdo, kde mají vlaštovky mláďata.

Děti jsou vlaštovkami a mají za úkol hledat a nosit malé kostky do připraveného koše/hnízda. Děti budou za zvuku písničky, kterou bude zpívat učitel společně s dětmi, nosit pouze po jedné kostce potravu do hnízdečka. Když učitel zatleská, všechny vlaštovky musí „posedat“ na drát a postaví se do řady na čáru. Pak učitel opět začne zpívat písničku. Během hry postupně doplňuje na zem další kostky.

Pomůcky: pradelní šnůra (nebo lano), 50 ks plastových (dřevěných) kostek, krabice (koš) na plastové kostky

Rozvíjíme: komunikační schopnosti, vyjadřování myšlenky, sdělení odpovědi, sdělení prožitku, rozvoj představivosti, rozvoj hrubé motoriky

<https://www.promaminky.cz/pohadky/ke-cteni-30/o-zapomenute-vlastovicce-2832>

Vyrábění vlaštovky z papíru

Děti se po pohybové aktivitě přesunou ke stolům. Učitel jim rozdá papíry A 4. Každý zkusí podle návodu, který jim předvede učitel, poskládat vlaštovku z papíru. Větším dětem to bude stačit ukázat, menším dětem je potřeba pomoci. A děti si pak v herně vyzkouší, jak jejich vlaštovka létá.

Návod na výrobu vlaštovky: Řeknijak. In: Youtube [online].15.7.2019[cit.2020-09-25]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=nlw7h1iARQM>

Pomůcky: 20 ks papíru A 4, pastelky, návod

3.3.2 Téma č. 2 Co dát do zobáčku – 2 hodiny

Cíl

Děti si rozvíjí manuální zručnost při tvorbě krmítka pomocí pracovních nástrojů. Seznámí se s životem ptáků v zimě, porozumí principu zimního příkrmu.

Úvod

Hodina je věnována praktickým činnostem, rozvoji manuální zručnosti a znalostí o životě zvířat v zimě.

Učitel s plyšovou sovou přivítá děti, zahájí hodinu diskuzí o stěhovavých a přezimujících ptáčcích, navazuje na předchozí téma, které se bude rozvíjet v této části.

Otázky pro učitele

S jakými ptáčky jsme se již seznámili? (učitel může mít pro zopakování obrázky všech zvířat z minulé hodiny)

Koho v zimě uvidíte a potkáte na krmítku? (Obrázek ptáčků – vrabec, strakapoud, kos)

Jak se chrání zvířata před zimou? (Medvěd má kožich a je zalezlý v noře, liška má kožich, ptáci mají jen peří a jsou malínci, neustále musí něco jíst, aby se zahřáli a měli energii. Přes den, který je velice krátký, musí nasbírat hodně potravy, aby přežili noc. Pomoci jim můžeme my lidé, když jim sypeme potravu do krmítek.)

Sypete ptáčkům jídlo? Jaké? (Semínka, zrníčka)

Víte, kde jsou ptáci přes noc? (V dutinách stromů, nebo v suché trávě, nebo v budkách, které jim postaví člověk.)

Víte, na koho si ptáci musí v zimě dávat velký pozor? (Na kočky a dravce)

Sypeme do krmítka

Učitel shromáždí děti kolem sebe, v klidové části herny tak, aby všechny děti dobře viděly na následující aktivity, kdy bude ukazovat plakáty a pochutiny. Postupně ukazuje dětem: obrázek krmítka s ptáčky z přílohy č. 5 a popisují, co je zde zobrazeno – krmítko na vysokém kůlu (kvůli kočce), lojové koule, krmítko z květináče atd. Zeptáme se dětí, které ptáčky poznají, a jak se jmenují. Pak učitel vyjmenuje všechny zobrazené ptáky.

Celou aktivitu doplňuje následujícím motivačním komentářem:

„V zimě, když napadne hodně sněhu, nebo když je velká zima bez sněhu a zem je zmrzlá, tak ptáci a jiná zvířata mají velký problém najít něco k jídlu. Můžeme jim pomoci a do připraveného krmítka jim pravidelně dávat různé dobroty, vhodné pro naše malé, zpívající kamarády. Každým druhem potravin přilákáme jiného ptáčka, od malinkých vrabčáků, přes sýkorky až po strakapouda. Do ptačího krmítka by nemělo pršet a mělo by být dostatečně vysoko a na přehledném místě, aby se k němu ptáci pohodlně dostali a měli přehled, jestli se neblíží kočka

Po prohlédnutí obrázku a jeho popisu nasype učitel do velké mísy mix zrní pro venkovní ptactvo. Vybídne děti, postupně jedno po druhém, aby si na semínka sáhly a mísu jim postupně podává. Pak vybírá jednotlivá semínka a říká dětem, že jde o slunečnici, nebo o ječmen, pšenici, mák, proso. Po představení ptačího zobu ukáže dětem lojové koule, které si děti také mohou vzít do ruky a prohlédnout. Mix semínek a hotové lojové koule, případně i jiné dobroty pro ptáčky, lze zakoupit v každém zverimexu nebo v supermarketech.

POZOR!

Nevhodné potraviny – lidské jídlo (obsahuje sůl a koření, způsobí zažívací obtíže), rýže (nabobtnává), uzeniny (hodně soli), těstoviny (lepí), pečivo (nepřirozená, zpracovaná potravina)

Vhodné potraviny – slunečnicová zrníčka (obsahují oleje, vlákninu a vitamíny), mák, jablko (zdroj vitamínů a vody), konopí, proso, lněné semínko, nardčené oříšky, nastrohaná mrkev, obilné zrna, vločky, lůj a lojové koule, hmyz (sušení červi)

Pomůcky: Mix zrní, lojové koule z obchodu, mísa, obrázek krmítka s ptáčky, viz příloha č. 2

Hra na ptačí zobání

Následující aktivita probíhá u pracovních stolů. Učitel má připravené misky podle počtu dětí. Do misek postupně dává připravené potraviny a děti je zobou jako „ptáčky“. Misky je dobré mít naplněné během předešlé aktivity, aby děti přišly ke stolům a po seznámení se s pravidly hry (dětí představují ptáčky a v misce je jejich potrava), mohly zobat jako ptáčky. Ptáčky mají zobáčky, u dětí budou zobáčky představovat párátko a kolíček.

Volavka – Před každé dítě učitel postaví misku s 15 burizony. Děti také dostanou párátko a mají párátkem napichovat burizony, jako to dělá volavka, která svoje jídlo napichuje na zobák. Tímto způsobem totiž volavka loví rybky ve vodě, musí být rychlá a pohotová. Nepotřebuje otevírat zobák, ale musí rychle reagovat, aby jí mrštná rybka neproklouzla. Stojí úplně nehybně ve vodě a shlíží na hladinu a čeká. Ve chvíli, kdy je rybka pod ní, tak rychle vnoří ostrý zobák do vody a rybku uloví.

Kos – Do prázdné misky po burizonech učitel rozdává každému dítěti 10 kukuřičných křupek a místo párátko děti dostanou kolíček na prádlo. Dalším ptáčkem je kos, který podobně jako většina ostatních ptáčků (které můžeme třeba pozorovat v zimě na krmítku) sbírá semínka a drobné broučky. Když něco dobrého najde, uchopí to do zobáčku a odnese na bezpečné místo (třeba vysoko do koruny stromu, aby měl rozhled) a tam si teprve pochutnává.

Upozornění: Při výběru potravin je potřeba dbát na případná potravinová omezení dětí.

Rozvíjíme: hrubou a jemnou motoriku, matematické představy, logické uvažování

Klíčové kompetence: činnostní, sociální a personální

Pomůcky: dřevěné (nelakované) kolíčky na prádlo, párátko, burizony, kukuřičné křupky, misky

Výroba krmítka

Učitel před touto hodinou vyrobí nebo nechá vyrobiť dvě dřevěná krmítka (ilustrační foto příloha č. 1), aby měl na tuto hodinu krmítka pro ptáčky připravená.

Příprava krmítka zahrnuje: Nařezání a spojení dřevěných částí krmítka, předvrtání 20 otvorů, kam děti pak budou šroubovat vruty.

Děti se usadí ve dvou skupinách ke dvěma stolům. Učitel společně s dětmi připomene pracovní nástroje, se kterými děti již pracovaly při budování hmyzího domečku, tj. aku šroubovák, vruty, kladívko, hřebíčky, kleště na drát, pilka na dřevo, připomene bezpečnostní pravidla: mít svázané vlasy do culíku, nemít plandavé rukávy. U výroby krmítka používá pouze aku šroubovák a vruty.

Každá skupina dostane na stůl jedno nedodělané krmítko. V této aktivitě musí být přítomni 2 učitelé (2 dospělí). Každé dítě dostane do ruky aku šroubovák a zašroubuje do předvrtaných otvorů dva vruty. Šikovnější děti mohou pracovat samy, menším dětem učitel pomáhá. Hotová ptačí krmítka děti naplní ptačím zobem a při nejbližší procházce krmítko učitel v přítomnosti dětí umístí na viditelné místo ve školní zahradě.

Rozvíjíme: jemnou motoriku, zručnost, cílevědomost

Klíčové kompetence: činnosti

Pomůcky: 2 ks aku šroubováků, 50 ks vrutů, dvě dřevěná krmítka

Vyrábění lojových koulí

V této aktivitě děti vyrobí lojové krmítko ze šišky. Před započatím práce si děti oblečou zástěrky a na stoly se nachystá igelitový ubrus. Učitel má nachystané změkklé (nesolené) sádlo, nebo rostlinný tuk, borové šišky, lžičky, misky a provázky.

Postup:

V pokojové teplotě nechá učitel změkknout tuk (sádlo, nebo rostlinný tuk), tak aby byl materiál vláčný. Všechn materiál je v jedné velké misce.

Učitel rozdává dětem šišky a kousky provázku. Každé dítě (samo, nebo s pomocí) uváže provázek ke špičce šišky, aby se konce provázků daly svázat společně do oka pro zavěšení.

Před každé dítě se položí malá miska s dvěma lžícemi změkklého tuku a malou lžičkou. Do misky se nasype po dvou lžících zrní z ptačího mixu zrníček.

Každé dítě si směs v misce promíchá a následně lžičkou vkládá (vtlačí) mezi skuliny v šišce. Děti mohou na vpěchování do otvorů šišky používat i prsty, až je šiška pravidelně naplněná tukem se semínky. Děti mohou ze zbytku směsi uvázat lojovou kouli, která se může napíchnout na větev, nebo vložit do krmítka. Všechny výrobky děti vyskládají na tácy a v chladu se nechá tuk několik hodin ztuhnout.

Po ukončení činnosti učitel zapojí děti do úklidu, tj. utírání stolů, zametání semínek pod stoly.

Lojové šišky se při nejbližší příležitosti (procházce) pověsí na stromy, při větším množství se mohou uschovat do chladu a děti je postupně přidávají do krmítka nebo věší na stromy.

<https://www.birdlife.cz/zapojte-se/pomoc-ptakum/prikrmovani/vyrobte-si-sami/>

Tip: Na Vánoce připravte ptáčkům vánoční stromeček. Na větve vybraného stromu zavěste lojové šišky, čerstvá jablka, na konce větví napíchejte sušené ovoce.

Pomůcky: borovicové nebo smrkové šišky, 1 ks na dítě, semínka, lůj (nebo nesolené sádlo či ztužený rostlinný tuk) 1,5 – 2 kg, lžičky pro děti, provázek (bavlněný motouz), misky, hrnec, lžíce, tácy na odkládání výrobků, kuchyňská plastová stěrka,

Písnička Bude zima, bude mráz

Učitel je s dětmi v herně a předzpívává písničku, kterou může doprovázet na kytaru, klavír, ale lze i bez hudebního doprovodu. V každé sloce ukazuje, kam se ptáčci (děti) mají schovat, takže písnička je takovou dramatickou improvizací.

Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod hrudu, tam já zimu přebudu.

Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku, kam schováš?
Schovám se do javora, tam bude má komora.

Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku, kam schováš?
Schovám se já do lesa, tam je moje potěcha.

Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku kam schováš?
Schovám se já do bezu, až přestane, vylezu.

Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku kam schováš?
Schovám se do křoviny, to budou mé peřiny.

Až přestane, vyletím, širý svět rozveselím,
půjde dívka na trávu, zazpívám jí nad hlavu.

Závěrečná reflexe

Společně si povídáme o všem, co bylo pro děti zajímavé a nové. Rozvíjíme diskuzi pomocí otázek: Povězte, o kom jsme si dnes povídali? Popište, které roční období je pro ptáčky náročné? Víte, jak můžeme těmto zvířátkům pomoci? Řekněte, co jsme společně vyráběli? Které pracovní nástroje jsme použili? Popište, jak jsme postupovali? Jakou potravu jsme se naučili pro ptáčky vyrábět? Řekněte, co se vám dařilo? Co byste příště udělali jinak?

3.3.3 Téma č. 3 Potkáme je v noci – 2 hodiny

Cíl

Děti se seznámí s nočním životem zvířat pomocí smyslových her, zaměřených na čich, hmat a sluch. Uvědomí si pocit postižených lidí, kteří přijdou o zrak či sluch.

Úvod

Tématem poslední hodiny jsou noční tvorové. Učitel se sovou přivítá děti v klidové části herny a povídá si s nimi o nočních tvorech.

Otázky pro učitele:

Jaké znáte noční tvory? (Příklady: netopýry, sovy, ježky, potkany, světlušky, mýry)

Máte z nějakých zvířat, která jsme si vyjmenovali, strach? A proč se jich bojíte?

Už jste někdy viděli noční zvíře zblízka? (O prázdninách, na zahradě, doma na půdě/ve sklepě, v zoo)

Kde se s nimi můžete setkat?

Víte, kde žijí? (Netopýr v jeskyni (na půdě), ve sklepě, létá za soumraku a loví hmyz *sova bývá na vysokých stromech *ježek v zahradě, nejvíc ho lze potkat na podzim *potkani ve městech, vylézají z kanálů a sklepů (lidé je i chovají, protože jsou to inteligentní zvířata* světlušky jsou vidět hlavně na jaře, za soumraku *mýry jsou přitahovány světlem a vletí vám do pokoje.)

Proč zvířata v noci nevidíme? (Když budete ve tmě v zimě na procházce, zvířátka neuvidíte, protože se ve tmě schovávají a tmy využívají, aby snadno mohla ulovit kořist a lehce se skryla před predátory. Ale když půjdeme ve tmě na procházku, musíme být vidět.)

Víte, co nám v tom pomůže? (reflexní prvky, vesty, odrazové pásy)

Po diskuzi ukáže učitel dětem obrázky zvířat z přílohy č. 5 a nechá je hádat. Ke každému zvířeti je krátké povídání a přiřazen jeden ze smyslů, který má daný živočich zesílený, aby se tak přizpůsobil pohybu v noci a měl výhodu proti ostatním tvorům.

NETOPÝR: Pokud chceme vidět netopýry opravdu zblízka, tak každá větší zoo (Brno, Olomouc) má svůj pavilon netopýrů, kde je možné si je prohlédnout. Netopýra lze přirovnat k myšce s křídly, ale křídla nejsou z peří, jsou to přední končetiny (ruce s prsty) a mezi nimi je kůže, netopýr v podstatě mává při letu „rukama“. Palec ale do křídla nepatří, ten používá při šplhání. Netopýr má velice tenké nožky, na nichž nemůže stát, a proto na nich pouze visí. Dokáže se pohybovat velice rychle, orientuje se při letu podle „ozvěny“ pomocí echolokace (tj. vysílání a příjem odraženého signálu), proto do ničeho nenarazí. Slabounce, velice neslyšitelně píská a podle toho, jak se mu jeho pískání vrací, tak pozná, co je před ním. Dá se říct, že „vidí ušima“.

POTKANI: Mají špatný zrak a skoro vůbec nevidí do dálky. Mají dokonalý čich, sluch a hmat. Na konci čumáčku mají jemné chloupky, které jim zprostředkovávají kontakt s bezprostředním okolím, a i v noci ví, co je před nimi. Jsou to takové jejich ruce. Potkani jsou velice čistotní, několikrát denně si čistí kožíšek, podobně jako to dělá kočka, velice chytří a dokáží se naučit různé kousky, hodně lidí je proto rádo chová jako mazlíčky. Nevýhodou u nich může být, že jsou to právě noční tvorové a v noci nejvíc dělají hluk. Zkusíme si zavřít oči a hmatat věci poslepu rukama, podobně jako to dělá svými vousky potkan.

JEŽEK: Ježka potkáváme hlavně na podzim, kdy je nejaktivnější, protože si dělá zásoby energie, aby přežil zimu. Ježek se živí malým hmyzem, žížalkami a broučky. Má vynikající čich, a dokáže ucítit žížalu několik centimetrů pod zemí. Opět ho můžeme potkat hlavně v noci v zahradě, kde funí a dupe a hlasitě všechno očichává. Využívá toho, že ostatní zvířata v noci spí. Ale predátorů se nebojí, protože má dobrou ochranu ve formě bodlin.

SOVA: Sovy jsou noční ptáci, kteří posedávají v korunách stromů a vyhlíží svoji kořist. Mají výborný zrak a sluch, nejsou vidět a slyšet a znenadání se snesou dolů a chytí myš. Jejich velká křídla a velice jemné peří způsobují to, že za letu prakticky nejsou slyšet, není slyšet mávání ani šustění peří. Sovy jsou považovány za symbol moudrosti – říká se, že je moudrý jako sova, což vychází ze starých řeckých bájí, kdy si bohyně moudrosti Athéna zvolila za svůj symbol právě sovu, kterou mají rádi i čarodějové a kouzelníci. Sova je zajímavá nejenom svým způsobem neslyšného letu, ale i tím, že dokáže otočit hlavu úplně dokola.

Rozvíjíme: znalosti o přírodě a zvířatech, vztah k přírodě, naslouchání a porozumění, vyjadřování, fantazii

Klíčové kompetence k učení, činnostní a komunikativní

Pomůcky: obrázky nočních tvorů (příloha č. 2)

Hra – Na netopýří uši

Učitel se na začátku hry zeptá dětí, jakou si pamatují zajímavost u netopýra. Prvním smyslem bude „vidět ve tmě“ jako netopýr. Hra dává možnost poznat, jak se zvíře orientuje pouze podle sluchu. Jedno z dětí je netopýr, který používá pouze sluch, bude mít zavázané oči šátkem. Ostatním dětem rozdělíme role překážek na cestě (stromy, sloupy, dům). Rozestaví se po místnosti a netopýr se vydá na cestu. Jeho úkol je ulovit mýru. Mýru hraje jedno z dětí a volá „mýra, mýra“ a je dva kroky před ním. Mýra se pomalu vzdaluje, přitom stále opakuje mýra, mýra, aby ji netopýr mohl sledovat. Ve hře se vystřídají dvojice dětí z celé skupiny.

Rozvíjíme: smyslové vnímání, naslouchání a porozumění, spolupráci, rozvoj pohybových schopností, znalosti o přírodě a zvířatech

Klíčové kompetence: činnostní a komunikativní

Pomůcky: 20 šátků, kterými můžeme dětem zavázat oči

Hra na potkaní fousky

Hra pomáhá rozvíjet smyslové vnímání a fantazii a možnost procítit si dotyk věcí, které děti nevidí. Učitel zopakuje, co se na začátku hodiny dozvěděly o potkanovi a jeho fouscích. Děti se v herně posadí do kruhu a učitel jim postupně zaváže oči a vkládá do rukou různé předměty a děti mají mlčky předmět prostudovat. Pak se učitel dětí zeptá, co to mají v dlani. Děti zkusí každé zvlášť svůj předmět popsat a pojmenovat. Nakonec si všichni sundají šátek z očí a na předmět se podívají. Jako zajímavé hmatové předměty může učitel použít běžné věci z herny (kostky, bubínek, plyšáky) nebo věci denní potřeby (hrníček, lžičku, klíče) nebo nějaké přírodniny (šišku, klacík, kamínek, list, kůže se srstí, mušle, větvička s jehličím). Pokud jsou děti šikovné, mohou si věci zkusit podávat po kruhu za pomoci učitele a prozkoumat tak více věcí.

Varianta: Věci může učitel dát do pytle, nebo větší tašky a dětem postupně nechat sáhnout dovnitř, aby nahmataly nějakou věc. Každé dítě řekne, co v tašce našlo (nahmatalo).

Rozvíjíme: smyslové vnímání, jemnou motoriku, trpělivost, spolupráci, znalosti o přírodě a zvířatech

Pomůcky: šátky, předměty k ohmatávání, plyšová hračka, šiška, smrková větvíčka, klíče, autíčko, kamínek, list, lžička, balonek, zmačkaný papír, pomeranč, banán, korálky na šňůrce, plastová kostka

Hra Na ježčí nos

Učitel se zeptá dětí, co bylo zajímavého na ježkovi. U ježka kompenzuje absenci zraku výborný čich. Tato hra rozvíjí čichové schopnosti a fantazii. Děti sedí v kruhu. Učitel jim podává postupně pytlíky s voňavým obsahem. Jeden pytlík očichají postupně všechny děti, mohou se okamžitě vyjádřit, co jim to připomíná, jestli jim to voní nebo nevoní. Učitel pak pytlík rozbálí a ukáže, co bylo uvnitř, může obsah nasypat do misky. Takto postupně děti „očichají“ pytlíčky, které učitel připravil.

Rozvíjíme: smyslové vnímání, spolupráci, znalosti o přírodě a zvířatech, vyjadřovací schopnosti

Pomůcky: 10 ks plátěných pytlíků, naplněné vonnými složkami – sušená levandule, celá skořicová kůra, kmín, tymián, sypaný ovocný čaj, káva, čerstvá pomerančová kůra, čerstvá rozkrojená cibule, voňavé tuhé mýdlo, sušené hříby

Omalovánky

Děti se posadí ke stolům a nachystají si pastelky. Učitel jim rozdá omalovánku netopýra. Děti si ji vybarví.

Rozvíjíme: fantazii, zručnost, jemnou motoriku

Pomůcky: předtištěné obrázky (příloha č. 2), pastelky, nůžky

Závěrečná reflexe

Na konci prožitkové smyslové lekce si zopakujeme vše, čemu jsme se dnes naučili o nočních zvířatech. Klademe dětem otázky pro vzbuzení naučeného, pocitů a dojmů. Klademe otázky typu: Vyjmenujte, která noční zvířata jsme dnes poznali? Povězte, kterými smysly se v noci orientují? Popište, jaké to může být pro člověka, když přijde o některý ze smyslů?

3.3.4 Téma č. 4 – Setkání všech zvířat – 2 hodiny

Cíl

Děti poznají a pojmenují prostřednictvím obrázků zvířata, přezimování hmyzu, ptáků, ryb i velkých zvířat. Orientují se v možnostech přikrmování zvěře.

Úvod

Za uplynulých devět setkání si děti prošly světem zvířat, která mohou potkat ve městě a jeho bezprostřední blízkosti. Učitel tuto poslední část celého programu využije k opakování všech témat a ukotvení získaných znalostí, které děti mohou aplikovat v běžném životě, rozšiřujeme environmentální znalosti a ekologické myšlení.

Děti si sednou do klidové části herny a učitel s nimi vede diskuzi o všem, co jim přišlo zajímavé, co se dozvěděly a co si pamatují z předešlých setkání.

Otázky pro učitele:

Vzpomínáte si na naše první setkání? Víte, kam jsme šli a co jsme vyráběli? (První a druhé setkání bylo o hmyzu a broučcích, děti hrály hry na broučky, sbíraly výplň do hmyzích domečků a pak je stavěly.)

Který hmyz nás provázel? (Včelky, vosy, chrobáci, berušky)

Proč jsou důležité včely? (Opylují květy)

Pokračovali jsme velkými zvířaty, která to byla? (Jelen, medvěd, pes, kočka)

Pamatujete si nějaké hry? Která se vám líbila nejvíc?

Podívali jsme se na svět z výšky, která to byla zvířátka? (Ptáci. Vrány, čápi, husy)

Pamatujete si na hru s domečkem a palmou? O čem byla? (Ptáci letí na zimu do teplých krajů, na jih)

Kde všude můžeme vidět v přírodě vodu? (Potok, rybník, řeka, kaluž, moře)

Která zvířátka můžeme potkat v noci? (Netopýr, sova, potkan, ježek)

Které smysly mají tato zvířata lépe rozvinuty?

Rozvíjíme: naslouchání a porozumění, spolupráci

Pomůcky: Máme připraveny obrázky jednotlivých prostředí (voda, vzduch, les, louka, noc), laminované obrázky všech zvířátek, s nimiž jsme se v průběhu programu potkali

Hra – Schovávaná broučků (aktivita z tématu země – broučci)

Skupinu dětí rozdělí učitel na dvě menší skupinky. Jedna skupina jsou broučci, druhá jsou stromky s větvemi a lístky. Broučci jsou pohybliví a stromečky mají určené místo v prostoru a jsou ideálně rozestavěné tak, aby se dalo kolem nich snadno probíhat. Stroměčky se mohou hýbat ve větru – mít zvednuté, nebo vzpažené ruce a komíhat s nimi jako ve větru. Děti „broučci“ běhají mezi stromečky a když učitel zavolá „Letí sem pták!“, musí se broučci schovat k nejbližšímu stromu, který může broučka přikrýt větvemi. Učitel jako pták proletí mezi stromy, jako by hledal potravu a pak zase odletí a broučci mohou zase pobíhat mezi stromy. Po nějaké době si děti vymění role.

Hra – Na rybky (aktivita z tématu vody)

Učitel vyzve děti, aby prostředkem herny vytvořily řadu a chytily se za ruce. Řada dětí je řekou a učitel pouští postupně jedno dítě z konce řady, které propluje samotné slalomem skrz řadu dětí, aby „plulo proudem“. Děti se postupně vystřídají. Řada dětí může dělat rukama vlnky, některé děti si mohou sednout, aby proplouvající dítě prolézalo pod spojenýma rukama stojících dětí a přeskakovalo nad spojenýma rukama sedících dětí.

Varianta: Pokud děti bavila hra s pruhy gázy a máme je stále k dispozici, můžeme ji zopakovat.

Hra – Na hejno (aktivita z tématu vzduchu)

Uvolňovací hra, která podporuje fantazii, pohotovost a pohyblivost. Učitel děti vyzve, aby se staly ptáky a kroužily v hejnu kolem něj. Připomene pravidla hry na „domeček a palmu“ kdy stěhovaví ptáci letěli v zimě na jih za teplem (za palmou – květina v květináči) a jiní ptáci zůstávali na zimu doma (symbol domečku v herně). Učitel postupně vyvolává, ve kterého ptáka se děti mají proměnit – husy (palma), vrány (doma), čápi (palma), vrabce (doma), vlaštovky (palma), orly (doma), sovy (doma), sýkorky (doma). Pokud děti mají problém zařadit, jestli někam daný pták poletí, tak jim učitel poradí. Mezi jednotlivými ptáky se hejno vrací na pokyn učitele do středu herny a krouží kolem jeho osoby.

Děti můžeme motivovat k nějakým specifickým pohybům, nebo jim ponechat volnost, aby vymýšlely vlastní pohyb k danému zvířeti.

Hostina zvířátek

Učitel s plyšovým zvířátkem – sovou – usadí děti do půlkruhu v klidové části herny. Učitel – Sova – vypráví dětem, jak šla do lesa a byla tam velká slavnost, blížily se Vánoce. „Svět zapadal sněhem a zvířátka se shromažďila k velké hostině. Zvířátka nejen z města, ale i z širého okolí, některá z velké dálky, jiná, co bys kamenem dohodil, z vedlejší ulice. U jednoho stolu seděli, jedli a povídali si. Teď si prohlédneme a pojmenujeme některé dobroty, které se na stole objevily a vy mi řekněte, které zvířátko si na nich mohlo pochutnat.“

Hra na plný stůl

Učitel rozloží na zem před děti fotky zvířat, se kterými se děti seznámily v průběhu společné práce. Postupně jmenuje potraviny, které byly servírovány na hostině a vyzývá děti, aby k potravinám přiřazovaly zvířata, která danou potravinu budou konzumovat.

Jídlo a zvířata, která to jídlo budou jíst:

Žaludy – prasata, daněk, srna, jelen

Listí – muflon, srna

Kukuřice – prase, jelen, srnka, daněk

Červíci, žížalka – pták, ryba, ježek

Květiny – včelky, motýli

Seno – srnky, zajáci, jelen, daněk

Oříšky – veverka, ptáček

Suché pečivo – myška, slepičky

Maso – pes, kočka

Obilí – myška, srnky, ptáčci

Jablíčko – srnka, ptáčci, veverka, myška

Mrkev – srnka, myš

Mák – ptáčci

Poznámka: Výčet potravin i zvířat k nim patřících může být větší. Učitel může děti pobídnout, aby samy jmenovaly potraviny a zvířata na hostině.

Pomůcky: Fotky všech zvířat z celého programu a reálné zvířecí potraviny (žaludy, listí, kukuřice, květiny, seno, oříšky, suché pečivo, maso, obilí, jablko, mrkev).

Aktivita: výroba papírových zvířátek

Z ruliček od toaletního papíru si děti vyrobí zvířátka a pak si s nimi ozdobí nějaké společné místo ve školce. Dětem je potřeba ukázat alespoň jedno vyrobené zvířátko, aby měly představu, jak má hotový výrobek vypadat.

Postup:

*Děti si na stoly připraví pastelky, nůžky, lepidlo a jednu ruličku toaletního papíru pro každého.

*Učitel nechá dětem vybrat ze sedmi různých zvířátek, které děti mohou vyrábět. Učitel jim dá k odpovídajícímu zvířátku na bílém papíře vytisknutou hlavu + ostatní části podle typu zvířete (ocas, křídla, packy). Zároveň každé dítě dostane obdélník odpovídající barvy, který se lepí jako podklad na ruličku. Kdyby si některé dítě chtělo vyrobit jiné zvíře, určitě mu nebráníme, podpoříme ho a dodáme potřebný materiál.

* Děti si hlavu a ostatní části svého zvířete vymalují pastelkami. Přeškrtnutý obdélník (čtverec) ve středu křídel (pacek) nebo na kraji ocasu slouží jako plocha, kam později přijde lepidlo, ta se vymalovávat nemusí.

*Děti si vystřihnou hlavu a ostatní vymalované části. Nachystají si barevný obdélník na tělo zvířete.

*Na ruličku od toaletního papíru si nalepí barevný obdélník, na přední horní část přijde přilepit hlava lepidlem se natře zadní spodní polovina hlavy. Zezadu na ruličku do jejího středu se přilepí křídla (packy, ocas) – lepidlem se natře obdélník (čtverec) s křížkem.

Varianta: Barevnost zvířátek je dělena podle jejich přibližného zbarvení v realitě, ale také je možné s barvami experimentovat a udělat zvířátka různě barevná. Hlavy, tlapky, ocásky a křídla je možné vybarvovat z obou stran. Variantou je pracovat též s barevnými papíry, domalovávat srst, oči, zobák apod. Záleží na fantazii dětí.

Zvířátka:

Žlutá – včelka – na vystřižený žlutý obdélník děti dokreslí černé pruhy (vodorovně s delší stranou obdélníku), vybarví hlavu. Křídla mohou zůstat z bílého papíru, stačí naznačit čáry, které jsou na průhledných křídlech.

Oranžová – liška – tělo je z oranžového obdélníku. Hlava, ocas a tlapky se vybarví a nalepí. Šikovní děti mohou vystříhnout kruh bílého papíru a nalepit jej lišce zepředu na břicho

Červený – rak – tělo raka je z červeného obdélníku, klepeta a ocas se vybarví červeně.

Zelená – žába – tělo žáby je ze zeleného papíru. Končetiny a hlava se vytisknou na bílý papír, vybarví a nalepí.

Fialová – motýl – základ pro tělo motýla je fialový obdélník. Bílá křídla si děti podle fantazie vybarví pestrými barvami.

Hnědá – sova – základem je hnědý obdélník na tělo sovy. Křídla jsou hnědobílá. Sova je nejjednodušší na stříhání.

Černá – netopýr – tělo netopýra je z černého obdélníku. Křídla a hlava se mohou vymalovat černě.

Rozvíjíme: jemnou motoriku, fantazii, zručnost

Klíčové kompetence: činnostní, kompetence k učení

Pomůcky: ruličky od toaletního papíru, šablony (příloha č. 2), barevný papír, nůžky, pastelky, lepidlo

Rozloučení se zvířátky

Sova a všechna ostatní zvířátka poděkují za krásný čas s dětmi, rozloučí se a odletí.

Závěrečná reflexe

Na koberci vytvoříme kruh v klidové části třídy. Děti hovoří o zvířatech, o jejich přezimování a příkrmu, pojmenují je za pomoci obrázků, popisují vlastní výtvarnou tvorbu. Podporujeme je otázkami:

Řekněte, se kterými zvířaty jsme se seznámili? Popište, jak přezimují? Jak musí lidé zvířatům v zimě pomáhat? Jakou potravu dáváme do krmelců? Které potraviny jsou pro zvířata vhodné? Jak se vám dnešní práce povedla?

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

Ilustrační materiál v příloze: Soňa Dorňáková, Markéta Mrkvová

Téma č. 1: Země

Využití papírových tašek

Sběr drobného materiálu

Plnění hmyzího hotelu

Umístění hotelu na školní zahradě

Mini domeček z keramického květináče

Opylování květin

Společná tvorba včelí plástve

Seznámení se zvířaty

Co dáme do krmelce

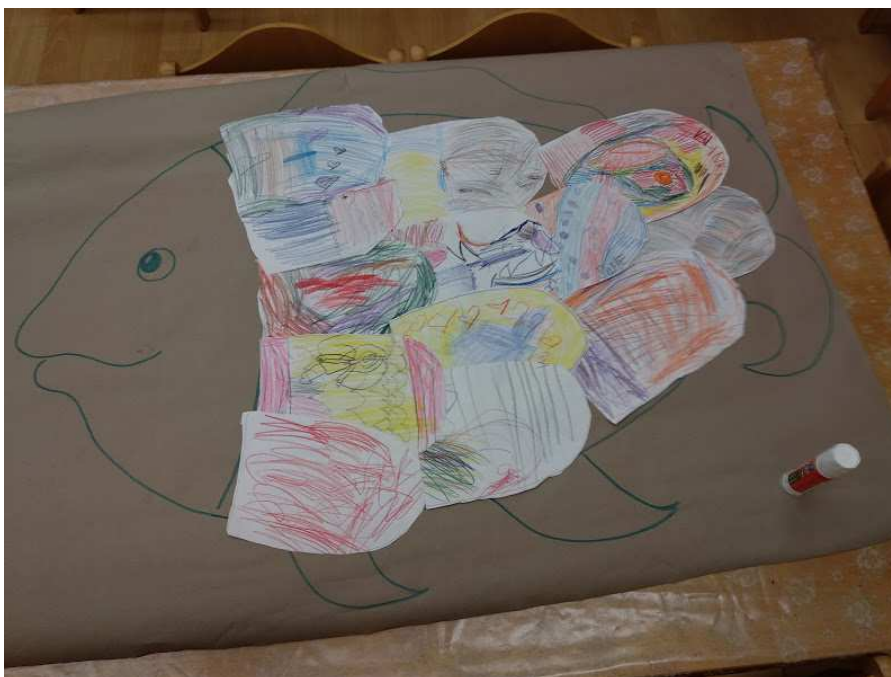
Tematický blok č. 2 VODA

Pohyb vody

Rybníček s rybami

Kapr a jeho šupiny

Tematický blok č. 3 VZDUCH

Krmení pro ptáčky

Co dáme do zobáčku

Krmení jako volavka

Hotová budka

Vnímáme všemi smysly

Pytlíčky s vůněmi

Zvířátka z ruliček papíru

Zvířátka z ruliček papíru

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

<https://pixabay.com/cs/>

Obrázky zvířat připravených k vytištění pro realizaci jednotlivých bloků:

Zdroj: Pixabay [online]. Pixabay: ©2010 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z: <https://pixabay.com>

- a) medvěd
- b) vlk
- c) noční zvířata – c1 sova, c2 netopýr, c3 potkan
- d) vrána
- e) volavka
- f) kachna
- g) vrabec
- h) strakapoud
- i) holub
- j) žába
- k) had
- l) myš
- m) králík
- n) krtek
- o) ježek
- p) komár
- q) motýl
- r) veverka
- s) kapr
- t) štika
- u) sumec
- v) hmyzí hotel
- w) obyvatelé hmyzího hotelu – slunéčko sedmítečné, včela, škvor, ruměnice pospolná, babočka paví oko, včela medonosná, vosy, čmelák, sršeň
- x) úly
- y) stopovaná zvířata – jelen, srna, divoké prase, liška, zajíc
- z) krmelec

a)

b)

c1)

c2)

c3)

d)

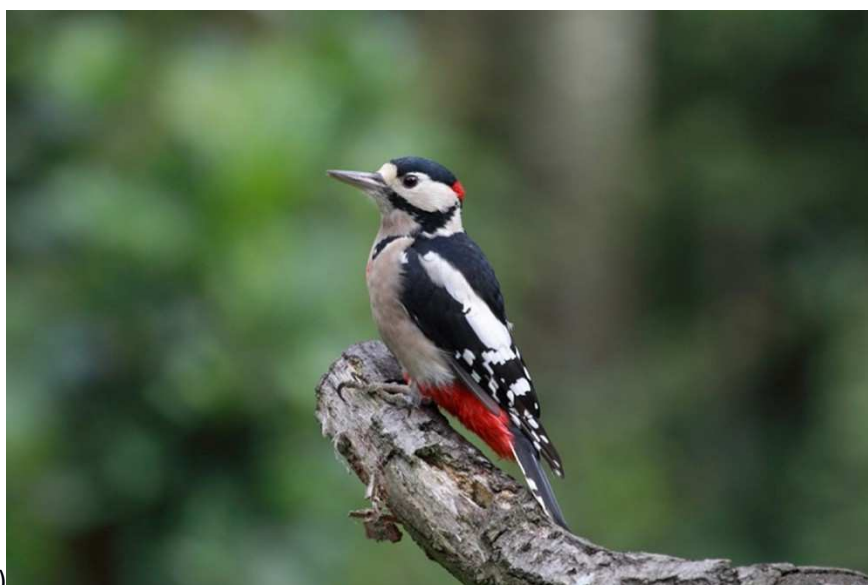
e)

f)

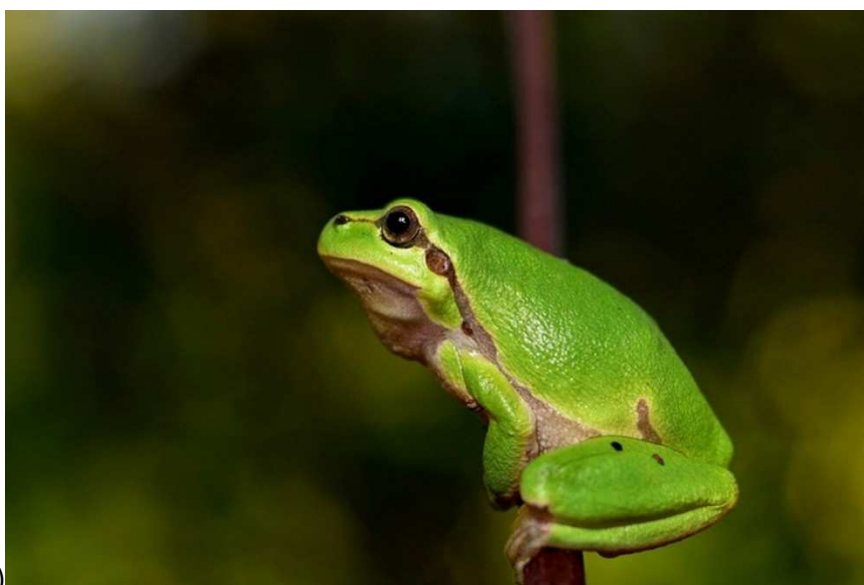
g)

h)

i)

j)

k)

l)

m)

n)

o)

p)

q)

r)

s)

t)

u)

v) Hmyzí hotel

Zdroj: Nadace Wikimedia Foundation/ online/. Wikimedia: ©2015 [cit. 21.12.2020]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Hmyz%C3%AD_hotel#/media/Soubor:Hmyz%C3%AD_hotel_0411u.jpg

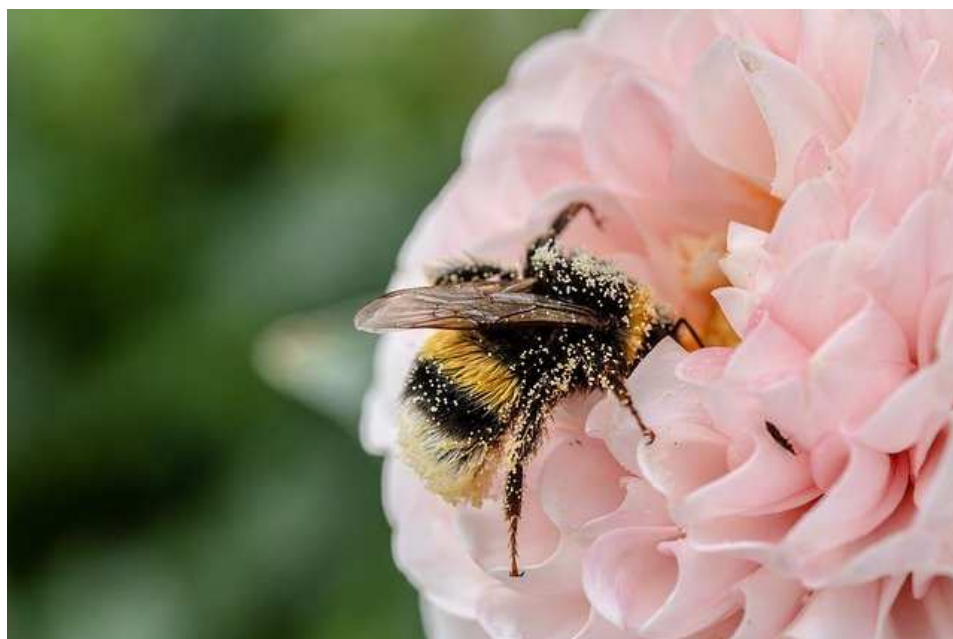
w) Obyvatelé hmyzího hotelu

Zdroj: <https://pixabay.com/cs/> Pixabay [online]. Pixabay: ©2010 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z: <https://pixabay.com>

x)Úly

Zdroj:

Wikipedie [online]. Wikipedie©2017[cit.21.12.2020].

Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%8Del%C3%AD_%C3%BAI

y) stopovaná zvířata

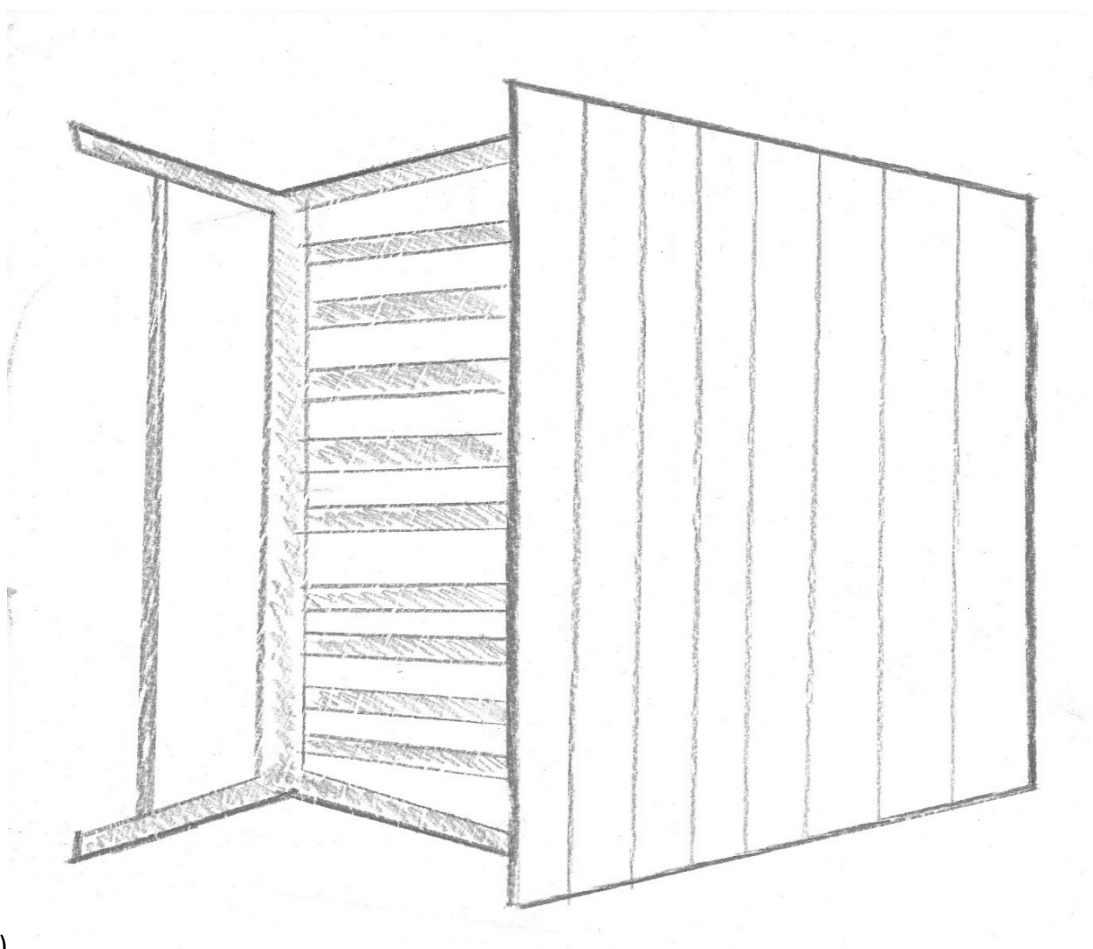
Zdroj: Pixabay [online]. Pixabay: ©2010 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z: <https://pixabay.com>

Krmelec – Kresba Soňa Dorňáková

z)

Krmení pro zvířátka

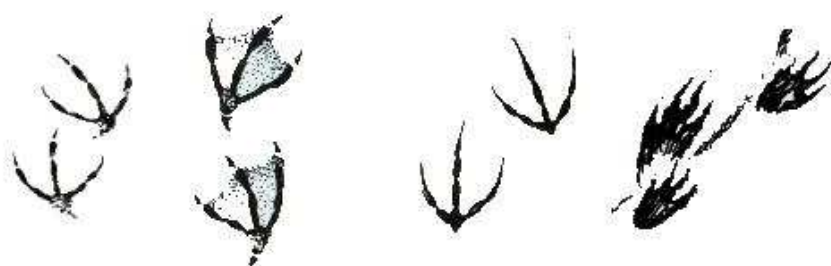
Stopy zvířat v lese

Zdroj:

Oddíl Ěapka[online]. Oddíl Ěapka: ©2012 [cit.22.9.2020].

Dostupné z:<https://oddil-tapka.webnode.cz/news/stopy-zvirat/>

Z následujícího materiálu je možno vykopírovat stopy, které si pedagog vybere tak, aby se shodovaly se stopami zvířat v okolí školy

Bažant

Kachna

Koroptev

Ondatra

Vrabec

Vrána

Tetřev

Kralík

Vydra

Veverka

Ježek

JEZEVEC

Jelen

Srna

Srnec

Kanec

MUFLON

Liška

Pes

Kočka

Lasice

Ptáci u krmítka

Zdroj: Třeboňsko [online]. Třeboňsko: ©2018 [cit. 22.9.2020].

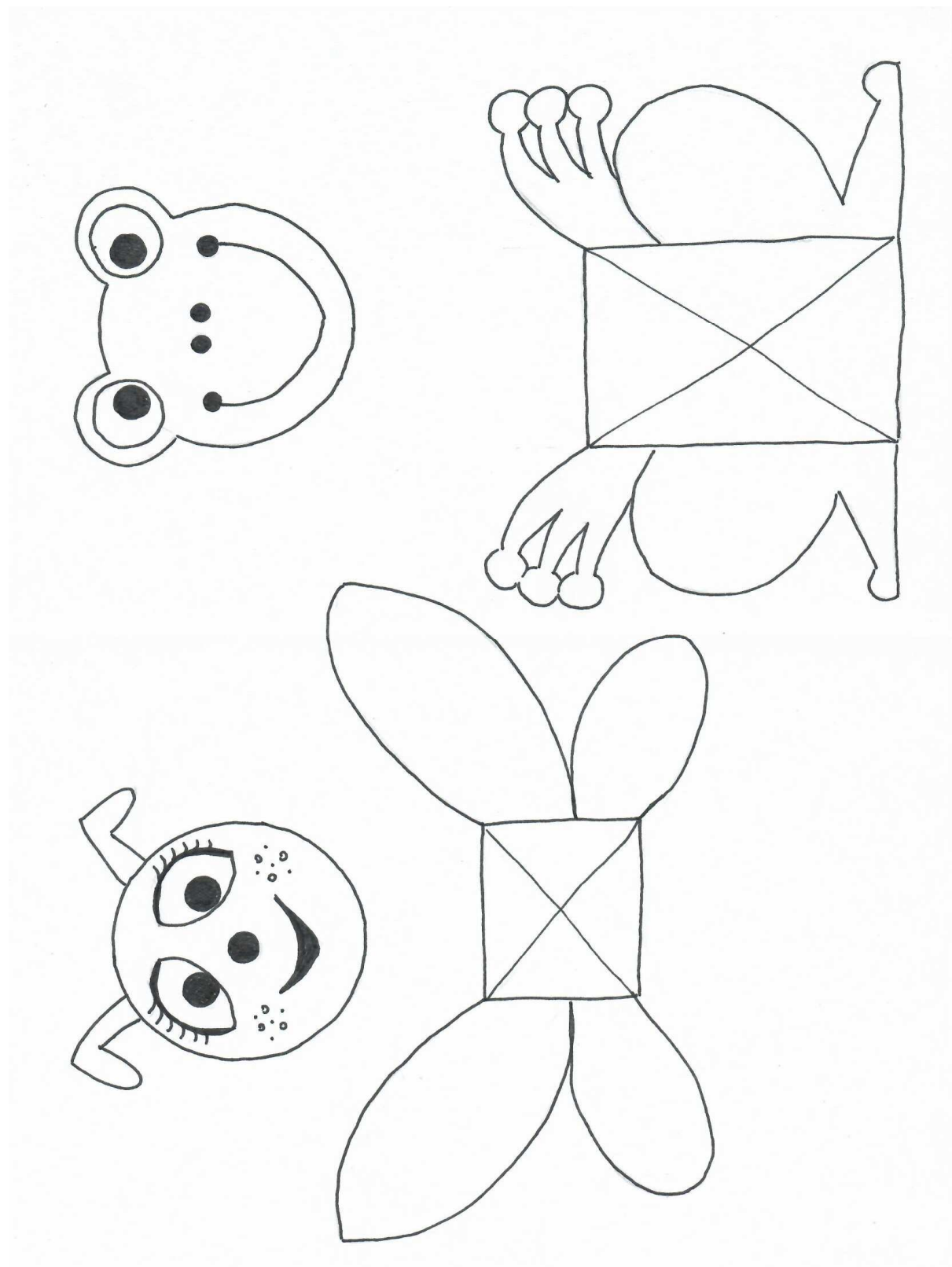
Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/ptaci-krmitka-aneb-scitani-plaku-v-chlumu-u-trebone-2019>

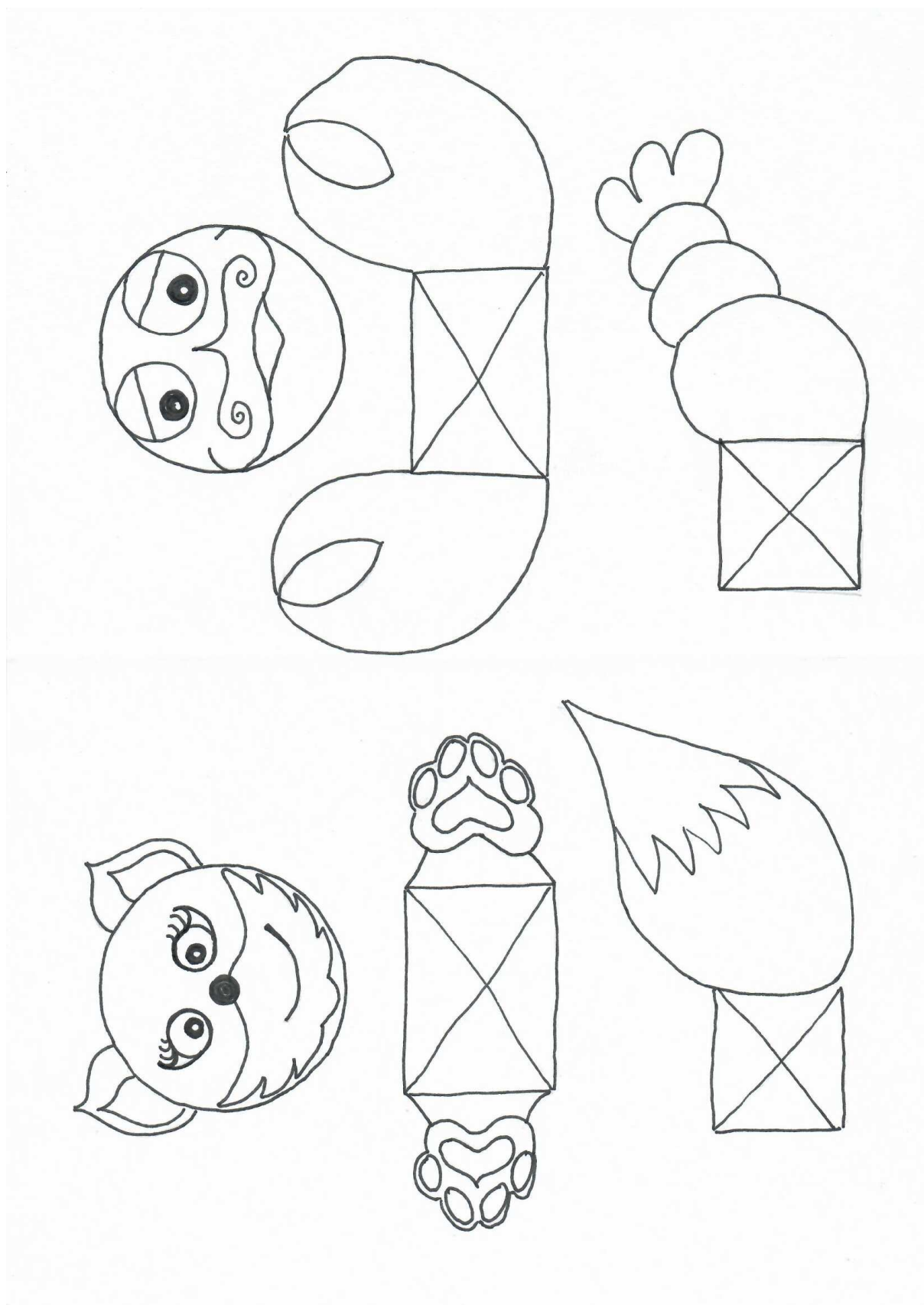

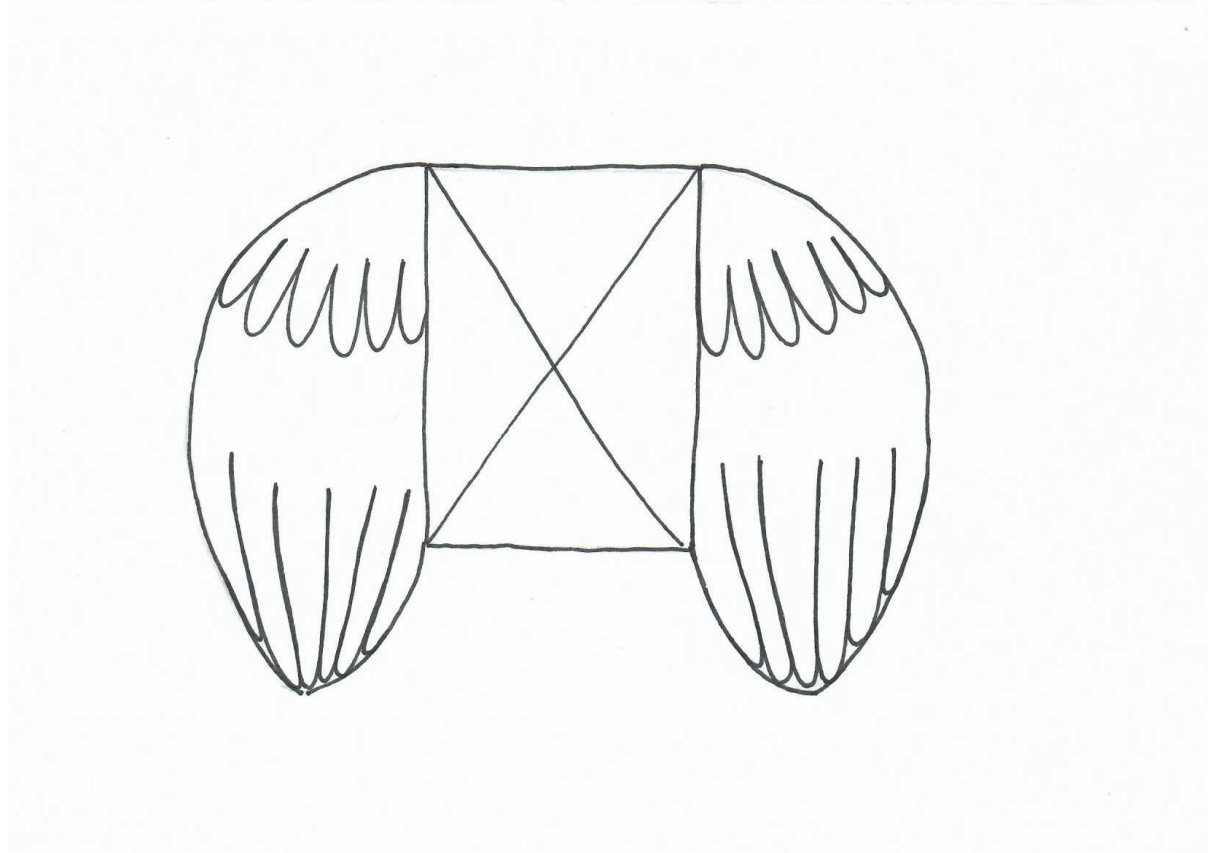
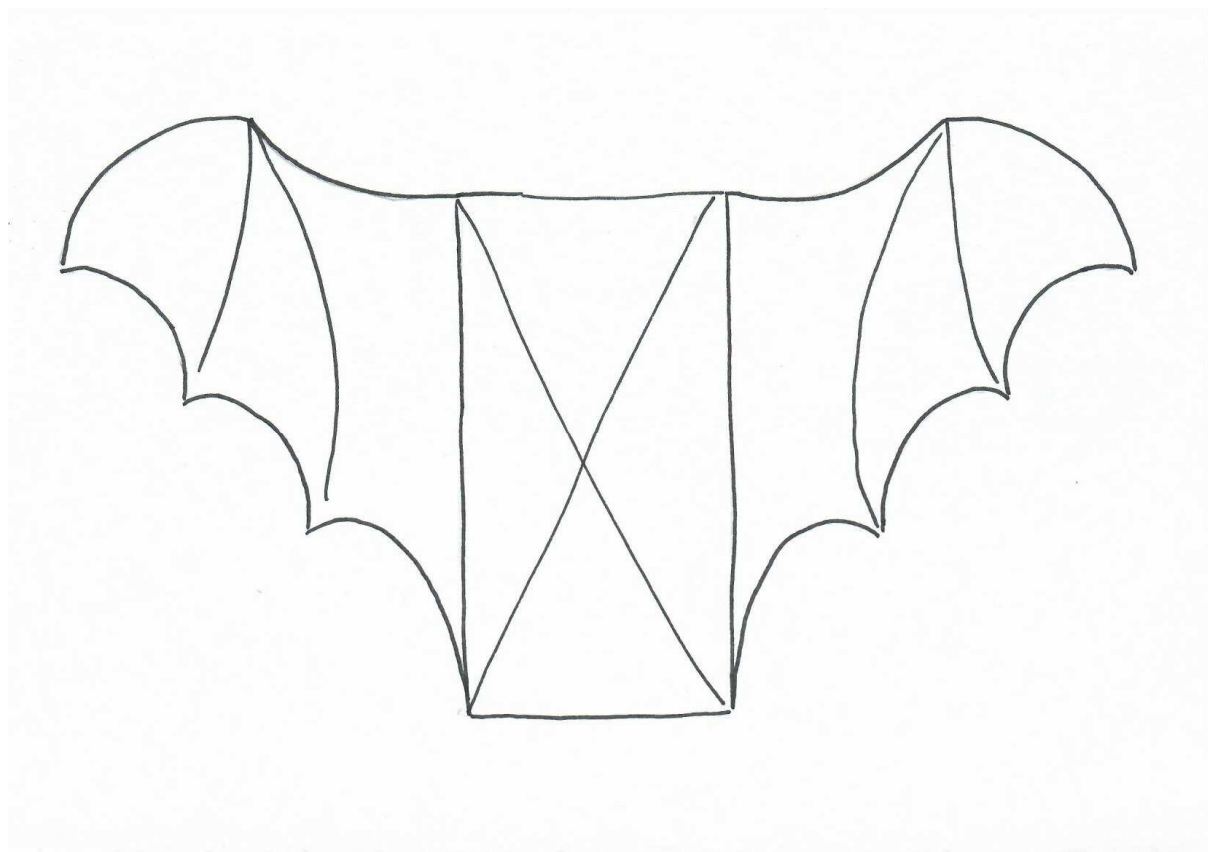
Noční tvorové – omalovánka

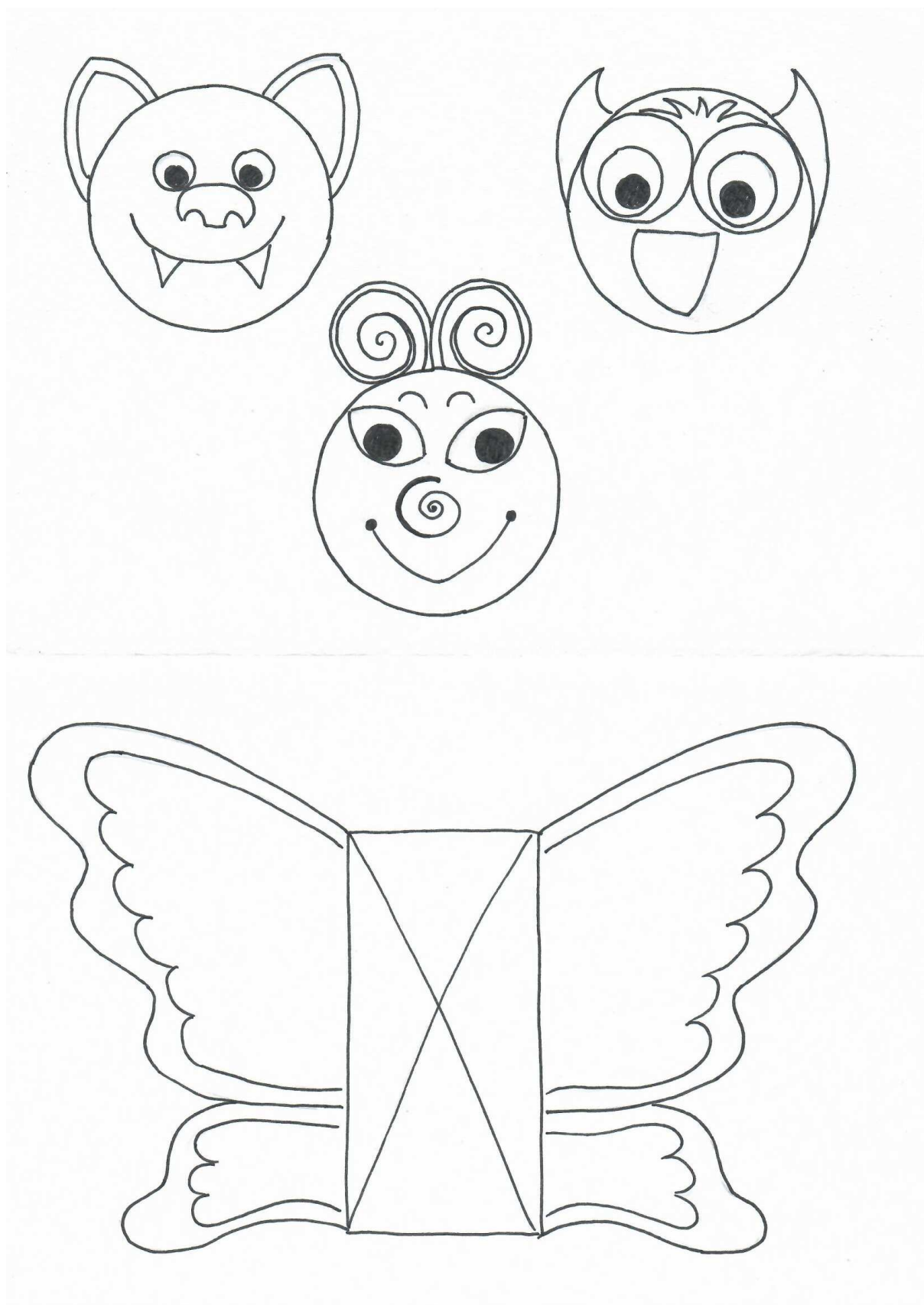
Zdroj: Onlineomalovánky [online]. Dva netopýři (onlineomalovanky.cz Dostupné z:
https://www.onlineomalovanky.cz/omalov%C3%A1nka-dva-netop%C3%BD%C5%99i_7195.html

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

Zpráva o ověření programu v praxi závěrečná

V průběžné zprávě uvádějte informace o ověření programu s jednou ověřovací skupinou v případě, že bude probíhat následné ověření s další ověřovací skupinou.

V závěrečné zprávě uvádějte souhrnné informace shrnující/rekapitulující celý proces (všechna) ověření programu, popř. informace o ověření programu, které bude realizováno jen s jednou ověřovací skupinou.

I.

Příjemce	Středisko služeb školám a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno, příspěvková organizace
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68 /0.0/ 0.0/ 16_032/ 0008190
Název projektu	Ve škole po škole
Název vytvořeného programu	Zvířátka ve městě
Pořadové číslo zprávy o realizaci	6.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen ¹
Mateřská škola Cihelní, Brno-Obřany	září až prosinec 2020	15 dětí mateřské školy

¹ Uvedte stručně charakteristiku a velikost skupiny (např. 25 žáků 7. ročníku ZŠ apod.) a název organizace.

1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu
a) <i>Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?</i> Ověření programu Zvířátka ve městě proběhlo v termínu od září do prosince 2020 v Mateřské škole Cihelní, Brno-Obřany. Cílovou skupinou byly děti ve věku od 4 do 5 let. Počet pedagogů byl ideální na velikost tohoto dětského kolektivu, hlavně při dopomoci menším dětem, kolektiv je zde věkově smíšený.
b) <i>Jaký byl zájem cílové skupiny?</i> Děti projevovaly zájem o práci, činnosti je zaujaly.
c) <i>Jaká byla reakce cílové skupiny?</i> Děti se v prostředí MŠ cítily bezpečně, do nabízených aktivit se zapojovaly, ale v případě, že sdělované informace byly časově náročnější, zájem dětí upadal.
2. Výsledky ověření
a) <i>Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:</i> Realizace programu se v mnoha oblastech ukázala jako přínosná. Děti se dozvídaly více o životě zvířat, která žijí v naší blízkosti. Nedostatkem se ukázala věková smíšenost dětí v daném kolektivu této třídy a různá délka soustředěné pozornosti, proto při realizaci musí pedagog volit aktivity úměrně věku cílové skupiny. <i>Výčet problémů:</i> Smíšená věková skupina dětí, velké množství her, na které děti podle věku reagují jinak, dokáží se soustředit různě dlouhou dobu.
b) <i>Návrhy řešení zjištěných problémů:</i> Řešením zjištěného problému bude upozornění na práci v případě malých dětí, citlivá volba nabízených činností pedagogem tak, aby děti byly motivovány, vtahovány do her a činností a dokázaly si udržet pozornost v závislosti na věku. Využití intuitivní pedagogiky.
c) <i>Bude/byl vytvořený program upraven?</i> Program bude upraven.
d) <i>Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?</i> V programu bude provedena změna u jednotlivých tematických bloků, kdy budou vytříběny hry tak, aby zůstaly jen činnosti vhodné pro všechny věkové kategorie, které dokáží zaujmout, o jsou časově nenáročné.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření²

a) *Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?*

Dětem z mateřské školy se práce líbila, obzvláště hry a aktivity, se kterými se děti dosud neselekaly, hlavně ty z oblasti polytechnické výchovy. Zde se děti aktivně zapojovaly a chtěly si vyzkoušet práci s novými pracovními nástroji a materiály, které pozorovaly, zkoumaly a zkoušely si práci s nimi.

b) *Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?*

Nejlépe hodnocení měly aktivity, které děti prováděly po prvé, zatím s nimi neměly žádné zkušenosti, které byly pro ně zcela nové.

c) *Jak byl hodnocen věcný obsah programu?*

Program nabídl nové informace, rozvoj znalostí v oblasti dítě a svět při přirozeném pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, dále v oblasti dítě a společnost, seznamování s různými pracovními činnostmi a pracovními předměty, praktická manipulace s pracovními nástroji, provádění jednoduchých pracovních učení se pracovním činnostem, rozvoj kompetencí.

d) *Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?*

V rámci programu bylo poskytnuto dostatečné množství materiálů.

e) *Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?*

Realizátoři si se vyjádřili, že byl program pro děti přínosný, nabízel nové informace, rozvíjel znalosti o přírodě, o životě ve společnosti. Podporoval rozvoj kompetencí dětí předškolního vzdělávání.

f) *Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?*

Volit vždy promyšleně aktivity, snížit množství her s ohledem na udržení pozornosti dětí s ohledem na jejich věk a možnosti dětí.

g) *Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?*

Neopakovala.

h) *Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Ano, připomínky budou do programu zapracovány.

i) *Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?*

Realizátoři vnímali tento program jako obohacení vzdělávací a výchovné práce v MŠ,

² Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

vedoucí k rozvoji schopností, dovedností a návyků dětí, souvisejících s cíli vzdělávacího programu mateřské školy.

j) *Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?*

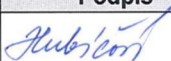
Navrhují snížení množství her u tematických bloků, upozorňují na fakt, že všechny nabízené činnosti je nutné volit s ohledem na věk dětí v mateřské škole.

k) *Budou tyto návrhy realizátorů zpracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Návrhy budou zpracovány.

l) *Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zpracovány do další/finální verze programu:*

Vyřazení nadbytku her, upozornit další realizátory na volbu délky her s ohledem na věk dětí.

	Titul, méno, příjmení	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Mgr. Renata Hubáčová	Brno, 11. 1. 2021	

4

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

